

«Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства: управлінські та соціально-економічні аспекти»

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

UDC 338.48

Bilobrovko Yuliia, student gr. TZ-7, FBS
Yarmolyk Dina, assistant
Zhytomyr Polytechnic State University

PSYCHOLOGICAL SAFETY IN THE WORKPLACE OF TOURISM ENTERPRISE

All workers spend a lot of time in the workplace and require a safe atmosphere. It is always nervous, and they are afraid to be frustrated about their results. One of the main things which leaders need to know – psychological safety.

Workplace friendship is a fundamental value of human nature. Forming friendships in the workplace is vital to increasing satisfaction and engagement at work [1]. Psychological safety in the enterprise enables employees to develop, use their own knowledge for a good result of the company.

The reasons why psychological safety is important are: it affects the involvement of employees in the processes of the enterprise and motivates to achieve the best result. Secondly, psychological helplessness allows employees to openly declare their own experiences and thoughts, which directly affects comfort and environment. It also affects the innovation and creativity of the company. It is very difficult to attract all these factors when there are outsiders who push you out of the company. Of course, this damages the health of workers and relationships with them, because it is quite difficult to maintain a healthy relationship if there are trigger factors.

There are some steps, which you, as an employer, can use at the enterprise to avoid psychological pressure:

1. Give the right to speak. Communication is one of the most important factors of psychological safety. It is impossible to build a healthy relationship with subordinates, if their opinion is not listened to. Every employee has the right to vote, to be heard, and to make their own adjustments to teamwork.

2. Give the right to make a mistake. Each of us makes certain decisions every day on which the future result depends, but quite often these decisions lead to an undesirable result. Despite this, it is worth realizing that employees are people who can make mistakes, so you need to help and correct mistakes, and not engage in psychological harassment and threats.

3. Ask to ask questions. New ideas are born in the discourse, so it is worth gathering your team to discuss pressing issues and solve them.

4. More responsibility and independent decision-making. Do not limit the creative impulse of your employees, support their ideas and independence. Responsible workers will generate their own projects and improve business.

5. Deal with conflicts personally. Whatever the conflict in your company, be sure to listen to each in private, usually it is difficult for a person to open up to fill among other employees.

6. Respect your personal space and others. It must be remembered that each employee is a person whose work is most likely not the cover of life, there are other factors, for example, family, friends and rest. You should respect each other's personal space and afford to compromise. Do not exhaust employees with excessive work that is not discussed by the terms of the contract and employment.

Avoiding dialogue is the most common problem of managers and subordinates. This also includes bullying, neglect of rights, discrimination on any basis, gender inequality. It is worth remembering that it is very difficult to create a successful company, where respect and mutual understanding will prevail, if psychological security is not built.

Organizations in the hospitality sector that want to enhance employee engagement and reduce labour turnover should make sure that their managers or leaders avail themselves and practice openness and accessibility to improve employee engagement [2].

Friendship in the workplace gives trust and emotional support to employees. Open discussion, effective communication between individuals, and an understanding of work-related problems are encouraged by personal confidence. Friendship among colleagues in the workplace can serve as a powerful motivator for employees to collaborate and come up with innovative solutions when faced with challenges. When colleagues view each other as genuine friends, they are more likely to willingly share ideas and work together to devise effective problem-solving strategies.

References:

1. DURRAH, Omar. Do we need friendship in the workplace? The effect on innovative behaviour and mediating role of psychological safety. *Current Psychology*. 2022. P. 1-14.
2. VAKIRA, Elton, et al. The effect of inclusive leadership on employee engagement, mediated by psychological safety in the hospitality industry. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*. 2023. № 6.2. P. 819-834.

HOW GERMAN CITIES DECIDE TO HOST SPORT MAJOR EVENTS

Hosting international sporting events offers a variety of opportunities for municipalities. These include direct revenues, indirect tax revenues and external funding. However, according to current research, the economic benefits triggered by major sporting events are not significant (Brenke & Wagner, 2007; Feddersen, 2016; Kurscheidt, 2016; Porter & Fletcher, 2008). But hosting of events enables long-term urban development and an improvement of hard location factors, which can have a long-term positive impact on competitiveness. Large events are used by cities as a marketing tool and are part of their public relations and they strive to become tourism locations (Milde, 2008, p. 39). They enliven the city for a temporary period, mean an escape from everyday life (Schwark, 2020, p. 24) and lead to an increased sense of well-being. In summary, sporting events are associated with an image boost for the region (Feddersen, 2016, p. 359), which should be increased by event signaling and leveraging. Event signalling is an instrument of internal and external location marketing, the effects of leveraging are mainly aimed externally. Although lot of research on benefits and risks of hosting major sport events exist, little is known about the factors that influence cities' decisions to host major sporting events. In order to investigate this, qualitative interviews were conducted with people from city and sports administrations or outsourced companies, belonging to the city. The interviewees were chosen from cities that had hosted or applied to host relevant events in recent years. All cities were large German cities with more than 200,000 inhabitants. A total of nine interviews with a duration of 45 to 90 minutes were conducted. These were analysed using grounded theory with the aim of forming different types of decision-making.

The scope of municipal self-government, which influences the organisation of international sporting events, is complex and difficult to systematise. The organisational structure has a significant influence on the radius of action. Autonomous organisational fora and outsourced companies are more independent of the municipal authorities. The first need to organise sport events to justify their existence and to survive. The acquisition and implementation of sporting events is more standardised with a higher economic focus than in the case of an organisation from the sports department. A decisive factor here is the law on subsidies, which determines the use of municipal resources. This leads to a distortion of competition in the increasing competition between cities.

In addition to the structural form of organisation, the influence of municipalities on the organisation of international sporting events is decisively shaped by the infrastructure, location marketing and types of sport. This led to the identification of three types of cases, which characterise the municipalities as the infrastructural «shell», the «marketer» of the city and the «patron» of competitive sport. Table 1 compares the three types

Table 1

	Shell	Marketer	Patron
Tasks	Providing infrastructure	Organising event	Helping clubs
Goals	Internal marketing	External marketing	Both
Way of organisation	Municipality	Municipality / outsourced company	Municipality

The influence of the municipalities is primarily within these observed scopes of action, but is also influenced by the size of the city. Size goes hand in hand with the local infrastructure and forms the basis for a comprehensive event culture. As the size of the city increases, so do the opportunities and expenditure for sports promotion. The capacity of existing sports facilities limits what cities can offer in terms of hosting major sporting events. Hosting international sporting events is becoming an exclusive commodity, and access is limited. So-called “sports cities” are taking on pioneering roles in this context and positioning themselves on the market. In this respect, the specification of certain sports plays an important role and enables municipalities to establish a strategic niche.

All in all, it can be seen that the socio-political trend in Germany, namely the privatisation of services, is having an impact on the entire portfolio of municipal tasks. The organisation of major international sporting events currently hovers between the claim of creating added value for society and acting as a location marketing instrument. Outsourcing the organisation to private companies is a way to protect public funds from being used for commercial and instrumental purposes, to remain competitive nationally and internationally and to use resources efficiently. In this context, the role of the city correlates with the function of the right to allocate funds. A revised understanding of its role makes adaptations to legal framework conditions and hidden agreements obsolete and strengthens sport as a cultural asset.

References:

1. Brenke, K. & Wagner, G. G. (2007). Ökonomische Wirkungen der Fußball-WM 2006 in Deutschland zum Teil überschätzt. DIW Wochenbericht, 74 (29), 445–449.
2. Feddersen, A. (2016). Die wirtschaftliche Bedeutung von Sportgroßevents: Ökonometrische Ex-post-Analysen. In C. Deutscher, G. Hovemann, T. Pawlowski & L. Thieme (Hrsg.), *Handbuch Sportökonomik (Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport)*, 190, S. 349–364. Schorndorf: Hofmann.
3. Kurscheidt, M. (2016). Die wirtschaftliche Bedeutung von Sportgroßevents: Konsumausgaben und Ex-ante-Analysen. In C. Deutscher, G. Hovemann, T. Pawlowski & L. Thieme (Hrsg.), *Handbuch Sportökonomik (Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport)*, 190, S. 365–381. Schorndorf: Hofmann.
4. Porter, P. K. & Fletcher, D. (2008). The Economic Impact of the Olympic Games: Ex Ante Predictions and Ex Post Reality. *Journal of Sport Management*, 22 (4), 470–486. doi: 10.1123/jsm.22.4.470.
5. Milde, H. (2008). Gebührenerlass – verdeckte Subvention oder Selbstverständlichkeit. In M.-P. Büch, W. Maennig & H.-J. Schulke (Hrsg.), *Sportfinanzierung - Spannungen zwischen Markt und Staat* (S. 35–49). Hamburg: Hamburg University Press.
6. Schwark, J. (2020). *Sportgroßveranstaltungen. Kritik der neoliberal geprägten Stadt*. Wiesbaden: Springer.

Ю.П. Адамович, студент гр. ТЗ-9, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ДОСЛІДЖУЙ, НЕ ВИХОДЯЧИ З ДОМУ (ВІРТУАЛЬНІ МУЗЕЇ СВІТУ)

Скоро 18 травня. Можливо, ви зустрічали людей, які цілий рік готуються саме до цього дня? Ні? А даремно! Саме у цей день святкується Міжнародний день музеїв. І у деяких країнах проводиться Ніч музеїв – можливість безкоштовно потрапити в омріяний простір.

Слово «музей» походить від давногрецької «дім муз»; це культурно-освітній та науково-дослідний заклад, призначений для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини.

Музеї існували ще з часів античності: як сховища коштовностей, антикваріату, творів мистецтва та екзотичних скарбів. Поява протомузеїв збіглася з появою перших протодержавних ієрархій (світських скарбниць) стародавніх цивілізацій; і перших традицій, які народжувались, розвивались та утверджувались паралельно з розвитком суспільства. На думку більшості сучасних дослідників історії музейної діяльності, еволюція музеїв як громадських установ пройшла такі періоди:

- первісний музей (V ст. до н. е. – XVI ст. н. е.);
- ранні музеї (розвиток колекцій, накопичення колекцій і створення перших музеїв-фузіїв, XVII – перша половина XIX ст.);
- класичний (друга половина XIX ст. – 1970-ті рр.);
- модерн (кінець 1970-х рр. – сучасність).

Більшу частину історії людства охоплює саме первісний музейний період: від зародження соціальної нерівності до появи перших постійних колекцій у Європі епохи Відродження.

Але на даний момент не у всіх є можливість побувати у музеї своєї мрії. Тому в наш час почали набувати популярності віртуальні музеї, які можна відвідати з будь-якої точки світу під час різних транспортних, фінансових або будь-яких інших проблем, ну і тоді, коли є велике бажання перенести себе в атмосферу античності або високого мистецтва. Потреба у віртуальних музеях стала більш гострою з виникненням карантинних обмежень. Люди хочуть бути ближчими до культури, мистецтва і освіти, навіть за обмежених можливостей.

Віртуальний музей поєднує в собі традиційну концепцію музею та комунікаційну технологію мережі Інтернет, що дозволяє «відвідувати» музей дистанційно. Це колекція цифрових зображень, звукових файлів, текстових документів та інших даних, що представляють історичний, науковий чи культурний інтерес, до яких можна отримати доступ як до електронних носіїв інформації [1].

Запропонуємо до розгляду декілька, на нашу думку, цікавих віртуальних музеїв, про які детальніше:

1. **Віртуальний музей мистецтв і дизайну.** Він поєднує в собі красу, простоту та витонченість. Віртуальний онлайн-музей мистецтв, створений художником Стюартом Семплом, став першим музеєм, що існує виключно у віртуальному просторі. Саме цей музей отримав назву VOMA, який розшифровується як – «Virtual Online Museum of Art», що в перекладі «Віртуальний онлайн-музей мистецтв». Він поєднав роботи деяких найпрестижніших мистецьких осередків, зокрема Музею д'Орсе, Музею американського мистецтва Уїтні, Музею сучасного мистецтва у Нью-Йорку та Мистецького інституту в Чикаго. Виставки доступні безкоштовно усім охочим ознайомитись. Ви знайдете цей музей без всяких проблем у Google-просторі або за покликанням: <http://collections.madmuseum.org/collections>.

2. **Театр-музей Сальвадора Далі** у Фігерасі (Іспанія). Для цього музею характерні звернення до підсвідомих образів, використання оптичних ілюзій, ірраціональне мислення та звільнення від контролю розуму. Театр-музей Сальвадора Далі заснований самим художником. Власне, він складається з двох виставкових комплексів, які між собою дуже різняться. Перший створений на основі старого театру, що не зазнав змін. Натомість другий комплекс побудований до першої будівлі: підземна каплиця-крипта, зали Вежі Галатеї. До речі, цікавий факт, що Сальвадор Далі проживав у цій вежі більше п'яти років аж до самої смерті [2]. Також цей музей можна переглянути за адресою: <https://my.matterport.com/show/?m=K5MKrKcfyRW>.

3. **Лувр** (Париж, Франція) – один з найбільших і найпопулярніших музеїв у світі. Але ви можете відвідати його віртуально, прямо зараз. Подорожувати Лувром потрібно вдумливо, бажано з великим запасом часу: ви зможете, не поспішаючи, насолодитись скарбами Стародавнього Єгипту, побачити руїни старовинного палацу, дослідити мистецтво Відродження і краєм ока побачити Мону Лізу, яка, без сумніву, варта того. Відвідати це музей можна за покликанням, що вказане далі. Зверніть увагу, це також офіційний сайт Лувру в Парижі <https://www.louvre.fr/en/online-tours>.

4. **Стоунхендж** (Велика Британія) – одна з найвідоміших доісторичних споруд у світі, зведена між 3000 рр. до н.е. і 2000 рр. до н.е. та розташована посеред рівнини Солсбері, на південному заході Англії. Незважаючи на те, що Стоунхендж є символом стародавньої Британії та неймовірно популярним туристичним напрямком, про Стоунхендж і людей, які його побудували, відомо дуже мало. І ви зможете дослідити його таємниці, не виходячи з дому, за вказаним покликанням: <https://artsandculture.google.com/entity/стоунхендж/m06wfg?categoryid=place>.

5. **Сім автентичних музеїв України просто неба**, кожен з яких представляє собою подорож, де можна перенестися на століття назад і доторкнутись до минулого, познайомитись з українською культурою і побутом. Усі музеї гостинно відкривають свої обійми і мимоволі відчуваєш, що повертаєшся на сотні років у минуле, через століття можна знову прогулятися вздовж очерету, зірвати стигле яблуко або грушу; посидіти в тіні або зайти у затишну українську хату, де на столах рушники, а на стінах – ікони [3]. Цю мандрівку ви можете розпочати, клікнувши на покликання: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>.

Отже, чому ж варто відкривати для себе музеї? На думку музеєзнавиці Вікторії Лисенко, ініціаторки проєкту створення Меморіальних музеїв України, можна виділити декілька причин:

- Уроки людяності: під час війни відбувається розлюднення, простір музею з його експонатами, аудіогідами тощо – це ідеальний спосіб дізнатись про людську історію, культуру не тільки різних країн, а й різних епох.
  - Розширення свідомості та горизонтів сприйняття. Музеї дозволяють змінити перспективи та відчути емоції людини, яка жила в ту чи іншу епоху.
  - Натхнення.
  - Тема для розмови.
  - Умиротворення та спокій.
  - Приналежність до групи однодумців – багато музеїв пропонують лекції, майстер-класи, квести. Є можливість познайомитись з цікавими, творчими особистостями, однодумцями.
  - Туризм: похід у музей – чудовий спосіб познайомитися з історією, культурою, традицією міста, де перебувають переселенці.
  - Навчання та розвиток.
  - Враження та нові емоції.
  - Підвищення індексу Щастя. Саме останній аргумент може бути найбільш переконливим! [4]
- Тож мандруйте, насолоджуйтесь. Нового навчайтесь і свого не цурайтесь (Т.Г.Шевченко).

Список використаної літератури:

1. Віртуальний музей у сучасному світі Вороніна Є.С. Національний авіаційний університет, Київ. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/50131/5/Тези%20Вороніна%20Є.pdf> (дата звернення: 08.05.2023).
2. Первинна профспілкова організація працівників ЛНУ ім. Івана Франка. URL: <https://profkom.lnu.edu.ua> (дата звернення: 08.05.2023).
3. Тур за 7 автентичними музеями просто неба. URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 08.05.2023).
4. Хочеш миру – ходи до музеїв. ТОП 10 причин відвідувати у війну музеї. URL: <https://womo.ua/hochesh-miru-hodi-do-muzeviv-top-10-prichin-vidviduvati-u-viynu-muzeviv/> (дата звернення: 08.05.2023).

К.В. Баранська, студентка гр. ТЗ-8, ФБСО
Науковий керівник: Д.І. Ярмолюк, викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПОТСДАМ ЯК ТУРИСТИЧНИЙ МАГНІТ

Кожне місто Німеччини славиться своєю історією, культурною спадщиною та архітектурними об'єктами, котрі дійсно вражають. Перебуваючи в них, можна поринути у справжню казку та історичну епоху принців та королів. Одним з цих місць є неповторне місто Потсдам. Воно притягує туриста, як магніт. Чим же він такий особливий?

Потсдам – це місто на сході Німеччини, розташоване у 25 км на південний захід від Берліна. Столиця федеральної землі Бранденбург пройшла дивовижну трансформацію від невеликого гарнізонного містечка до королівської столиці та стала однією з головних архітектурних перлин Європи. Потсдам – це 17 чудових палаців з красивими парками, шедеврами архітектури та культури, які внесені до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Розташований на річці Хавель на моренній рівнині, багатій річками та озерами, Потсдам є одним з найкрасивіших та найвідвідуваніших міст Німеччини, а місцезнаходження поруч з Берліном робить його дуже популярним напрямком для одноденних поїздок.

Поринемо в початок його історії. Потсдам був заснований приблизно в X ст. на місці села Славик балтійськими слов'янами і отримав слов'янську назву «Подступім», або «Позтупімі». Доля Потсдама драматично змінилася, коли він був обраний мисливською резиденцією Фрідріха-Вільгельма I, принца Бранденбурга, в 1660 році. Також там розмішувалися пруські казарми. Місто згодом стало резиденцією пруської королівської сім'ї. Величні будівлі були головним чином побудовані під час правління Фрідріха Великого.

Найголовніші пам'ятки культури та архітектури Потсдама внесені до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Нині цей статус мають понад 100 пам'яток, які розташовані на площі в 500 га. Культурний ландшафт Потсдама є одним з найбільших у Німеччині та всій Європі.

Сьогодні Потсдам, у першу чергу, відомий як місто палаців і садів. У берлінсько-потсдамському культурному ландшафті розташовується близько 20 палаців. Найвідомішою пам'яткою Потсдама і одночасно символом міста є палац Сан-Сусі з прилеглим до нього парком. Невеликий за розмірами літній палац у стилі рококо був побудований у 1745–1747 роках за ескізами пруського короля Фрідріха Великого. Розташування літнього палацу на південному заході міста-резиденції Потсдама наводить на паралель із Версалем у Парижі.

Найвідомішим із семи парків Потсдаму є парк Сан-Сусі. За наказом Фрідріха Великого у 1744 році були закладені тераси виноградників. Головна алея парку довжиною у 2,5 км зв'язує палац Сан-Сусі з Новим палацом. Парк Сан-Сусі багатий пам'ятками. Крім палаців, павільйонів, храмів і скульптур, на його території також розмістився ботанічний сад та історичний млин.

Новий палац – найбільший палац міста Потсдама. Він розташовується в західній частині парку Сан-Сусі. Його будівництво почалося після закінчення Семирічної війни у 1763 році і завершилося в 1769 році. Новий палац вважається останньою значущою палацовою спорудою у стилі пруського бароко. Фрідріх припускав використовувати його виключно в представницьких цілях, у розпорядженні короля для цього у палаці було понад 200 приміщень, чотири парадних зали і театр у стилі рококо. Більше від 400 статуй античних богів прикрашають фасад і балюстраду на даху палацу. За свої розміри і багатий декор Фрідріх Великий називав палац фанфаронадою.

Палац-оранжерея – величезний палац у стилі пізнього Відродження, розташований у парку Сан-Сусі. Цікаво, що його довжина становить 300 метрів, і за цим параметром він перевищує довжину Нового палацу. Цей палац був завершений у 1860 році Фрідріхом Вільгельмом IV. Свій вигляд палац-оранжерея скопіював з багатьох відомих будівель Флоренції: вілла Медічі, Уффіці та ін. Крила будівлі влітку повні субтропічних рослин, тому, власне, палац і отримав свою назву.

Ботанічний сад Потсдамського університету містить понад 10 000 рослин. Тут навіть росте секвоя. В цьому місці не тільки можна прогулятися та зробити багато фото, але й вивчити нові види рослин та помилуватися красою й відчутти дух Ботанічного саду.

Замок Бельведер – романтичний палац середини XIX століття, побудований Фрідріхом Вільгельмом IV. Палац розташований на 76-метровому пагорбі та пропонує один з найкрасивіших краєвидів на Потсдам.

Замок і парк Бабельсберг – резиденція кайзера Вільгельма, їх поява припадає на XIX століття. Розташовані у східній частині Потсдама. Палац побудований у стилі неоготики, а з парку відкривається гарний краєвид.

Норманська вежа – штучно створені руїни на пагорбі з оглядовим майданчиком. Звідси відкривається гарний краєвид на Сан-Сусі.

Вежа в парку Бабельсберг – красива неоготична споруда, побудована в середині XIX століття. Має висоту 46 метрів.

Більшої краси місту додають ворота. Потсдам був оточений міською стіною, яка служила не для його захисту, а переважно для запобігання дезертирства солдат та контрабанди товарів. Міська стіна з'єднувала міські ворота, з яких до теперішнього часу збереглося троє: малі Бранденбурзькі ворота, Науенські ворота і Мисливські ворота. Кожні з них особливі за своєю формою, розміром та величиною. Бранденбурзькі ворота Потсдама у своїй нинішній формі були побудовані в 1770 році за наказом Фрідріха II. Після закінчення Семирічної війни старі ворота на цьому місці були знесені і замінені новою монументальною спорудою, що нагадувала про перемогу. Зразком для них послужила арка Костянтина в Римі. У Потсдамських Бранденбурзьких воріт було два архітектори, а тому й дві особи. Карл фон Гонтард створив проєкт фасаду, зверненого до міста, а його учень Георг Християн Унгер – зовнішнього фасаду. Найдавніші зі збережених воріт Потсдама – Мисливські. Вони були зведені в 1733 році як північний вхід до міста. За ними розташовувався курфюрський мисливський двір, що дав назву воротам. Більші Науенські ворота датуються 1755 роком і являють собою один з перших зразків англійського неоготичного впливу на європейському континенті. Площа перед Науенськими воротами сьогодні заповнена кафе, ресторанами і барами й стала відомим місцем зустрічі потсдамців та гостей столиці Бранденбурга. Трамвайні колії проходять безпосередньо через ворота.

Більш того, Потсдам притягує туриста своїми пішохідними вуличками та мобільністю. Без проблем можна дістатися до будь-якої пам'ятки, адже вони знаходяться відносно недалеко одна від одної. Місто Потсдам має безліч варіантів для чудового відпочинку в будь-якому форматі: культурологічні екскурсії, прогулянки історичними місцями, розваги для дітей.

Великий парк Бабельсберг приваблює тим, що, на відміну від усіх відомого Сан-Сусі, він не настільки популярний, тож тут значно менш людно. Але не менш гарно! Парк охоплює велику територію, а також сягає берегів річки. Замок був побудований у неоготичному стилі. Мальовнича територія, сади й фонтани, та, власне, сам замок гармонійно доповнюють пейзаж довкола. У будівлю потрапити майже неможливо, двері замку відчиняються лише для особливих подій. Парк Бабельсберг приховує ще одну цікавинку, про яку – далі.

Вежа Flatow. Якщо Рапунцель справді існувала, то жила вона саме в цій вежі. Високий замок був побудований як резиденція для відпочинку королівської сім'ї. Неоготичний стиль царює тут як в архітектурі, так і у внутрішньому оздобленні. Якщо піднятися на оглядовий майданчик, то можна побачити вражаючу панораму міста з парком і річкою. Однак уже не зараз. На зимовий сезон (листопад-квітень) вхід до вежі зачинений.

Голландський квартал, або маленька Голландія в центрі Потсдама. Охайні будиночки з червоної цегли з білими вікнами та затишною атмосферою. Сюди варто прийти на обідню перерву. У кварталі можна відвідати безліч магазинчиків та кав'ярень. Усі вони приваблюють милими оформленням та викликають бажання одразу зайти всередину. Рекомендують спробувати Poffertjes en Pannekoeke. Їхня фішка – млинці з різноманітними начинками: солоні, солодкі, з рибою, м'ясом, сиром, шоколадом та морозивом. Млинці велетенські, на вигляд майже як піца. Є також і безглютенові варіанти. Крім того, тут готують гарячий шоколад з дуже якісного какао. Інтер'єр маленького ресторанчику затишний, а аромат млинців відчувається за кілька кілометрів.

Більш того, доїхати в Потсдам з Берліна дуже просто – комфортабельні та швидкісні поїзди (RE та RB) домчать туди з головного вокзалу Берліна за трохи більше як 30 хвилин. Місто Потсдам входить у тарифну зону С (як і аеропорти Шенефельд та Тегель), тому будь-який квиток, куплений для пересування Берліном (з позначкою ABC), дозволяє поїхати в Потсдам без додаткових витрат на інший квиток.

Отже, Потсдам є одним з найкрасивіших і найвідвідуваніших міст Німеччини, яке однозначно є туристичним магнітом для туриста. Берлін і Потсдам, як двійнята – невід'ємні в уявленні звичайного туриста, однаково прекрасні та цілковито різні за характером. Але саме тут можна поринути у світ казок та часу Братів Грім та Шарля Перро.

Список використаних літератури:

1. Втеча з галасливого Берліна в безтурботний Потсдам URL: <https://www.unian.ua/tourism/impression/10498299-vtecha-z-galaslivogo-berlina-v-bezturbotniy-potsdam.html>.
2. Місто королів, або Великі радощі Потсдама. URL: <https://otiumportal.com/misto-koroliv-abo-velyki-radoshchi-potsdama>.
3. Пам'ятки Потсдама URL: <https://www.poehalisnami.ua/ua/countries/germaniya/potsdam/sight>.

Е.Р. Бескровна, студентка гр. ТЗ-6, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У даний час для туристичного бізнесу відкрились нові можливості, недоступні кілька десятків років тому. Так, туристичні агентства мають змогу користуватись найновішими веб-додатками та автоматизованими програмами, які лише за кілька хвилин згенерують готову клієнтську базу, порівнюють ціни на готовий турпродукт серед безлічі операторів, створюють макети для реклами. Популярністю серед споживачів туристичних послуг сьогодні користуються маркетплейси.

Туристичний маркетплейс – це платформа, яка поєднує провайдерів туристичних послуг та їхніх клієнтів. Провайдери розміщують свої туристичні пакети, готові екскурсійні тури, пропозиції на замовлення екскурсій та готелів; клієнти оцінюють та порівнюють доступні пропозиції, обираючи найбільш оптимальний для себе варіант праці).

Туристичний продукт – це набір матеріальних благ (товарів) в поєднанні з нематеріальними послугами, які необхідні, щоб задовольнити потреби туриста у період його подорожей. Зазвичай такий продукт складається з трьох частин:

- туру (туристична поїздка за певним маршрутом);
- туристично-екскурсійних послуг (розміщення в закладах, харчування, транспортування, розважально-екскурсійні програми й інші послуги на маршруті);
- товарів – предметів споживання.

Турпродукт наповнений чималою кількістю різноманітних туристичних послуг, що надає агентство або агент потенційним клієнтам. Саме висока якість таких послуг визначає успішну й стабільну діяльність будь-якого об'єкту на ринку та змушує споживачів повертатись знову.

Щоб створити або обрати найбільш конкурентоспроможний маркетплейс, необхідно звернутися до історії та досвіду країн, які з початку ери цифровізації й проникнення інноваційних технологій у туристичну індустрію успішно використовують цю модель для ведення та об'єднання галузі. Нині серед зарубіжних маркетплейсів у всьому світі найбільш популярними і затребуваними туристами стали:

- Expedia – дозволяє порівнювати пропозиції провідних світових туроператорів. Цей світовий туристичний маркетплейс має великий портфель брендів; є першим і найбільшим туристичним маркетплейсом у світі, створеним у 1996 році;
- Booking – один із найкращих впізнаваних інтернет-туристичних ринків, платформа з декількома постачальниками для маркетплейсу. Користувач може вибрати будь-яку послугу, відповідну до його переваг;
- Airbnb – доступний з 2008 року маркетплейс, який просуває «sharing economy travel marketplace» і пропонує для господарів житла – здати його, а для користувача – взяти в оренду в обраній країні. Airbnb дає інформацію про понад п'ять мільйонів місць для проживання у понад ніж 81 000 містах та 191 країні;
- GetYourGuide – один з лідерів інтернету в категорії «ринків бронювання туристичних послуг». На платформі можна знайти більше ніж 25 000 пам'яток, турів і заходів у більш ніж у 24 00 країнах світу;
- Musement – італійський маркетплейс, створений спеціально для туроператорів по всьому світу, щоб продавати свої туристичні продукти мандрівникам з будь-якої точки планети і в будь-який час;
- Viator-маркетплейс – допомагає мандрівникам знайти саме те, що вони шукають – враження. Користувачі Viatorс можуть легко отримати доступ, а потім забронювати послугу у понад ніж 100 000 місцях та заходах.

В умовах пандемії COVID-19 в якості нових, сучасних технологій просування послуг туроператори стали застосовувати сучасні digital-технології, що дозволяють візуалізувати сформований туристичний продукт:

1. Відеоролик для соціальної мережі Tik-tok – швидкий ролик, протягом якого люди не встигнуть втомитися. Ролик повинен відповідати наступним вимогам: бути динамічним, красивим і загадковим, щоб люди захотіли повторно переглянути його. Цей ролик в якості просування можна використовувати на всіх соціальних майданчиках.

2. Google Earth (Планета Земля) – проєкт компанії Google, в рамках якого в мережі інтернет були розміщені супутникові (або в деяких точках аерофото) зображення всієї земної поверхні. Світлини деяких регіонів мають безпрецедентно високу роздільну здатність. На цьому майданчику можна побачити схему маршруту, є змога переміщатися по основних об'єктах цього туру, дивитися відео- і фотоматеріали по об'єктах, а також читати цікаві факти. Такий формат онлайн-подорожі був особливо актуальний в умовах ковідних обмежень. Утім, навіть сьогодні можна швидко ознайомитися з цікавим туром, не виїжджаючи з дому, зрозуміти, підходить він туристам чи ні, і просто познайомитися з новою місцевістю.

3. Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) – ці технології дозволяють створювати імерсивний туристичний досвід та можуть змінити спосіб, яким люди дивляться на подорожі. VR дозволяє користувачам перенестися в інший світ та місцевість, дає можливість обрати будь-яке місце нашої планети, а AR дозволяє додавати цифрові елементи до реального світу.

Проведення якісного комплексу заходів з просування нового туристичного продукту сприятиме його впізнаваності та залученню потенційних клієнтів, що є необхідним на стадії виходу на туристичний ринок. Ефективна діяльність успішного туристичного підприємства вагомо залежить від туристичного продукту та його якості, правильної позиції на ринку цінової політики, необхідний також регулярний і дієвий зв'язок із потенційним споживачем і торговими посередниками.

Вчені виокремлюють три важливі інструменти просування туристичного товару від його виробника до покупця-туриста: реклама, підтримка продажів і громадські зв'язки.

Методи просування туристичних послуг включають:

- надання знижок з оголошених цін на туристичні продукти в разі завчасного їхнього бронювання у термін раніше визначеної кількості;
- надання додаткового безкоштовного сервісу протягом кількох днів, якщо турист придбає тур із граничною тривалістю подорожі;
- введення в комплексний сервіс будь-яких неоплачуваних додаткових послуг, наприклад, безкоштовний більярд, вхід у басейн, сауну тощо;
- роздача безкоштовних фірмових сувенірів (ручок, блокнотів, сумок, тощо);
- надання спеціальної уваги в сервісі до постійних покупців за допомогою розміщення їх у більш комфортних номерах, на найкращих місцях в обідньому залі тощо;
- повідомлення в ЗМІ чи на TV про тури та екскурсії, реклама на радіо, публікації.

Список використаних літератури:

1. AR та VR як бренди почали їх використовувати? URL: <https://gwaramedia.com/ar-y-vr-yak-brendy-pochaly-yih-vykorystovuvaty/>.
2. Sharing economy: тисяча можливостей для однієї людини. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2016/10/17/608109/>.
3. Колісник Г. М., Гелей Л. О., Данканич Т. П. Бухгалтерський облік в туризмі : навч. посіб. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. 140 с.
4. Рой Е. Логотип Expedia: усе, що ви повинні знати. URL: <https://businessyield.com/uk/brand-stories/expedia-logo-everything-you-should-know/>.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ

Інновація (нововведення) – це процес впровадження нових перетворень у різні сфери діяльності, а також у сферу послуг. Результатом таких перетворень є новація. Будь-які нововведення неминучі, вони породжені змінами у суспільстві та логікою розвитку НТР, які передбачають суттєві перетворення у трудовому процесі всіх підприємств та організацій кожні 5–10 років.

Інтернет дає можливість туристським організаціям без великих витрат дістати доступ до великих груп споживачів з метою передачі певної інформації про пропоновані продукти й про організацію їхніх продажів; надійно поширювати повну і докладну інформацію про свою діяльність; швидко й ефективно приймати заявки клієнтів і бронювати необхідні послуги; скоротити витрати на виробництво та поширення друкарської продукції; прискорити і спростити взаємодію з партнерами на ринку.

У момент продажу туристська послуга – не більше ніж інформаційний продукт про послуги, які будуть надані клієнту. Зараз конкурентна боротьба серед учасників туристського ринку, окрім ціни та якості обслуговування, розгортається навколо довіри клієнта до інформації, що надається йому.

Традиційно постачальники туристських послуг (готелі, ресторани, транспортні компанії, музеї тощо) взаємодіяли з клієнтами через посередників: туроператорів, турагентів, готельні мережі, комп'ютеризовані мережі бронювання. Сьогодні з'явилися віртуальні посередники – сайти готелів, авіакомпаній, туристських фірм. Це дає можливість туристу безпосередньо, без участі туристських фірм, отримувати інформацію та замовляти послуги в будь-якому поєднанні виробників і посередників.

Із загальної маси послуг, що придбавалися через інтернет, три чверті припадає на США, де понад 60 % туристів використовують інтернет для пошуку відповідних турів. Результати досліджень, що проводяться, підтверджують, що в туристській галузі попит сильно залежить від вартості й оперативний пошук необхідної інформації часто відіграє вирішальну роль, тому все більше споживачів надають перевагу пошуку і замовленню квитків і готелів саме в мережі «Інтернет» будь-якому іншому джерелу інформації. Згідно з аналізом статистичної звітності, яку надала компанія «Смаркетер» (eMarketer), світовий обсяг продажів туристичних послуг у віртуальному просторі склав 612,91 млрд дол. США у 2017 р., що на 11,7 % більше від попереднього. Обсяг мережевих послуг збільшується як у великих віртуальних турагентствах, так і на сайтах туроператорів. Згідно з дослідженнями, розробка і впровадження нових онлайн-технологій спричинить подальше збільшення кількості бронювань туристських послуг в інтернеті. У європейських країнах у середньому 50 % турів бронюються онлайн, в Україні ж ця статистика значно нижча – близько 1 % .

В українському туристському бізнесі інтернет поки що відіграє незначну роль. За кількістю сайтів турбізнес знаходиться на п'ятому місці, пропускаючи попереду «освіту», «авто і мото», «будівництво», «товари і послуги». Сьогодні більшість українських туристських компаній використовують інтернет як велику дошку оголошень для реклами своїх можливостей з організації туристського обслуговування.

Використання онлайн-операцій дозволяє туристській фірмі придбати нову аудиторію та охопити послугами достатню велику територію, а також отримати значну економію часу під час роботи з клієнтами. Проте в Україні продаж турів поки що здійснюється під час особистого візиту покупця в туристську фірму. Повний перехід українського турбізнесу на онлайн-технології зараз нереальний у зв'язку з відсутністю чіткого законодавства в цій сфері, низьким рівнем розвитку ринку, недостатньою досвідченістю споживачів, неможливістю сплатити послуги кредитною картою та захистити клієнта від різного роду шахрайств. Аналіз доводить, що споживачі не роблять покупок в онлайн-режимі з таких причин: надають перевагу послугам туристської компанії; вважають, що інформація в інтернеті є неповною; не довіряють віртуальним агентствам; не знають надійних туристських сайтів і не вміють ними користуватися. Варто також зазначити особливості технології придбання турів: для здійснення такої операції необхідно ввести код доступу в базу даних туристського оператора, який дає можливість забронювати місця в готелі, в літаку тощо. Такий код доступу мають туристські агенти, які виконують функцію посередника між туристським оператором та туристом. Саме туристські агенти є гарантантами того, що заброньовані послуги будуть сплачені протягом однієї доби з моменту отримання рахунку від сторони, що приймає.

Ефективніші можливості пошуку потрібної інформації в інтернеті, нові портативні безпроводні пристрої, що дають вихід у мережу, розширення кількості та якості інформації про туристські центри і всі послуги, що стосуються подорожей, провіщають величезні зміни в туристському бізнесі та електронній комерції. Кількість користувачів інтернету нестримно зростатиме, оскільки використання телекомунікаційних систем дає змогу туристам самостійно планувати поїздки: скласти маршрут, замовляти і сплачувати готель, екскурсії, квитки на літак, потяг або круїз тощо. Для того щоб полегшити отримання інформації про подорожі й туризм користувачам інтернету, Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) вирішила виділити новий домен спеціально для туристського бізнесу «.travel», який впроваджується нині. Особливою формою використання інформаційних технологій у туризмі є електронні системи бронювання.

Список використаної літератури:

1. Власенко Н.М. Тонкошкур М.В. Інноваційні технології в туризмі. – Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 214 с.
2. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні: монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 470 с.

СУЧАСНІ ВИДИ ТА ФОРМИ ТУРИЗМУ

З плином часом зазнають змін характер і структура туризму. Нові технології дають можливість гнучко і сегментовано організувати проведення відпустки, конкурентоздатної у порівнянні з традиційною пропозицією. На зміну масовому, стандартному і комплексному туризму приходять його нові види, розроблені на замовлення з урахуванням попиту.

Розглянемо основні види туризму за потребами.

Культурно-пізнавальний туризм. У його основі лежить потреба туриста у розширенні його культурного кругозору. Цей вид туризму знайомить із культурними цінностями, турист отримує знання без примусу, на власний вибір.

Культурно-пізнавальну діяльність можна згрупувати так:

- a) знайомство з різними історичними, архітектурними чи культурними епохами шляхом відвідин архітектурних пам'яток, музеїв, історичних маршрутів тощо;
- б) відвідування культурних чи артистичних вистав і перформансів: музичних, кіно, театрів, концертів, виставок;
- в) відвідування лекцій, семінарів, курсів іноземних мов.

Пригодницький туризм можна умовно поділити на дві частини: пригодницький спорт та пригодницькі подорожі.

1. Пригодницький спорт. У даний час, крім традиційних видів спорту, виникли нові види, пов'язані з пригодами, що входять у туристичну діяльність.

Серед них можна виділити такі:

- a. – аеростатний туризм (подорож на повітряній кулі);
- b. – скелелазіння;
- c. – спуск бурхливими річками – рафтинг;
- d. – водні лижі;
- e. – віндсерфінг;
- f. – подорож на конях, мотоциклах, велосипедах по рівнині та горах;
- g. – спуск на парашутах у горах або в морі;
- h. – підводне плавання;
- i. – катання на снігоходах, водяних мотоциклах.

2. Пригодницькі подорожі, або пригодницький туризм, полягають не лише у спортивній діяльності з більшим чи меншим ступенем ризику, але також й у різних видах подорожей, маршрути яких проходять у складних географічних чи природних умовах. Наприклад: річка Амазонка, пустеля Сахара, гори Гімалаї тощо. Крім того, можливі складнощі маршруту можуть залежати від транспортних засобів, місць розміщення (проживання), виду харчування.

Туристськими зонами, в яких пригодницький туризм є особливо популярним, є африканські савани та пустелі, гірські райони Південної Америки та Азії.

Діловий туризм. Це поїздки з метою встановлення чи підтримки контактів із діловими партнерами. Він охоплює подорожі зі службовими цілями без отримання доходів за місцем відрядження.

На відміну від поїздок на відпочинок, рішення про відрядження, як правило, приймають не самі туристи, а інші особи (начальник).

Діловий туризм безпосередньо пов'язаний із великими містами, де переважно розвивається промисловість, торгівля, наука і культура. Найбільшими містами, в яких здійснюються ці зустрічі та ділові переговори, є Париж, Лондон, Франкфурт-на-Майні, Рим, Амстердам, Мадрид, Женева, Барселона.

До ділового туризму Всесвітня туристична організація (ВТО) відносить поїздки для участі у з'їздах, загальних зборах будь-якої організації дипломатичного чи іншого характеру, конференціях, виробничих семінарах та нарадах, ярмарках, виставках та міжнародних салонах тощо.

До ділових туристів ВТО включає водіїв вантажівок, комерційних агентів, стюардес, тургідів та інших працівників, які постійно перебувають у роз'їздах і виконують свої професійні обов'язки за межами звичайного середовища. Усіх їх правомірно вважати туристами на роботі.

Однак діловий туризм часто поділяється на бізнес-поїздки; конгресно-виставковий; інсентив-туризм (від англ. incentive – спонукальний, заохочуючий).

Конгресно-виставковий туризм – це турпоїздки з метою участі у різноманітних заходах (з'їздах, конгресах). Інтенсивний розвиток цього виду туризму призвів до створення низки організацій, що повністю спеціалізуються на міжнародних заходах (Міжнародний союз організаторів конгресів).

Проведення таких заходів вимагає особливої підготовки, оскільки обслуговування включає як надання безпосередньо турпослуг (проживання, харчування, екскурсії, трансфери), так і специфічних. Необхідним є надання великого обсягу послуг, що виходять за рамки традиційних: реєстрація учасників конгресу, перекладацькі послуги, технічне забезпечення, випуск великого обсягу друкованої продукції (буклети, каталоги тощо)

Ін센див-туризм є поїздками, якими фірма нагороджує своїх співробітників за високі показники в роботі. Звичайно, стимулювати продуктивну працю можна і за допомогою грошової премії. Але, як показує практика, туристична поїздка несе в собі набагато сильніший спонукальний мотив до кращої роботи. Така форма заохочення праці особливо добре зарекомендувала себе у страхових та банківських компаніях, на торгових підприємствах. Результати опитування, проведеного серед комерційних фірм Великої Британії, показали, що понад 90 % їх числа визнають високу ефективність інсентиву і мають намір використати його й надалі. На відміну від масових турів, інсентив-програми розробляються під конкретного корпоративного замовника і, як правило, передбачають висококласне розміщення та обслуговування на маршруті. І хоча в загальному туристичному потоці «преміювані» туристи становлять лише 5–7 %, частка інсентиву у доходах країн від туризму значно більша. Це пояснюється високою вартістю інсентив-програм у порівнянні зі звичайними турами.

Лікувальний (медичний) туризм. У його основі лежить потреба у лікуванні різних захворювань. Лікувальний туризм має кілька різновидів, що характеризуються різними засобами впливу на людський організм (кліматолікування; морелікування; молоколікування). Найчастіше при лікуванні можуть використовуватись одночасно кілька видів впливу.

Одним з різновидів лікувального туризму є відомий з найдавніших часів бальнеологічний туризм, який пов'язаний із термальними та лікувальними водами. В даний час активно розвивається грязелікування, таласотерапія (обгортання водоростями із застосуванням мінеральної води).

Сільський туризм (сільський, фермерський). Як правило, туристи мешкають у спеціалізованих таборах чи маленьких селищах, у контакті з природою. Туристи під час відпочинку знайомляться з життям невеликих селищ, спостерігають за сільськогосподарськими роботами, здійснюють піші екскурсії околицями, вивчають флору та фауну, подорожують горами та озерами. Під час таких поїздок організуються майстер-класи з національної кухні тощо. Проживання під час такого туризму здійснюється в замських будинках або пропонуються будинки, де проживають самі селяни.

Ця діяльність почала розвиватися в 1950-ті роки в низці європейських країн – Франції, Німеччині, Швейцарії, а потім поширилася на багато інших країн. Особливо популярна ця форма туризму серед сімейних пар та пенсіонерів. Крім того, до неї тяжіють діти та молодь, для чого використовуються тимчасові табори.

Список використаних літератури:

1. Андренко І. Б. Діловий туризм: навч. посіб. Харків : ХНУМГ, 2014. 165 с.
2. Богатирьова Г. А., Головань М. Г., Горіна Г. О., Літвінова-Головань О. П., Коптева Т. С., Снігур К. В. Спеціалізований туризм : навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2021. 173 с.
3. Мальська М., Антонюк Н., Ганич Н. Міжнародний туризм і сфера послуг. Київ : Знання, 2008. 664 с.
4. Пригодницький туризм: активний відпочинок для активних людей. URL: https://bankchart.com.ua/money/turist/statti/prigodnitskiy_turizm_aktivniy_vidpochinok_dlya_aktivnih_lyudey.

С.О. Бойченко, студент гр. ГРС-5, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЖИТОМИРСЬКА ЗЕМЛЯ ЗА ЧАСІВ ЛИТОВСЬКОЇ ДОБИ

За литовської доби українські землі, в тому числі й Житомирська, перебували під постійною загрозою. Однією з них були постійні набіги кримських татар, що стали повсякденністю з 1449 року – часу утворення Кримського ханства. Литовська держава, яка приєднала на той час більшість українських земель, не справлялася із татарською загрозою. В історичних документах Житомирський замок вперше згадується у зв'язку із подіями, пов'язаними з експансією Великого князівства Литовського. Усні перекази стверджують, що у 1320 році великий князь литовський Гедимін (Гедимінас) звільнив Житомир від панування Золотої Орди.

Великим збирачем воєдино земель литовських та руських, пише історикня Олександра Єфименко, зазвичай вважається Гедимін (1316–1341), «король литовський і руський», як він називав себе у зносинах з іноземними західними державами. Історичне оповідання зазвичай приписують улюбленому діячеві таку кількість подій і звитяг, що це зображує цю особу казковим богатирем. З такими казковими рисами перейшов в історію й Гедимін. Сучасна історична критика, не заперечуючи великого значення цієї історичної персони, однак багато із того, що приписувалося Гедимінові, відносить до його наступників.

Згадки про взяття Житомира Гедиміном у 1320 році ставляться під сумнів багатьма істориками, адже немає письмових першоджерел, які б напряду підтверджували ці оповідання. Водночас фактом залишається те, що саме з Гедиміном пов'язуємо початок експансії Литовської держави на південь і, зокрема, на землі Русі (України). «В 1320-их роках, – пише Іван Крип'якевич, – великий князь Гедимін зайняв Берестейщину, дещо пізніше також Пінщину разом з давньою древлянською землею. Його син Любарт в 1340 р. став волинським князем і намагався здобути Галичину. Другий син Гедиміна Ольгерд в 1350-их роках опанував Чернігівсько-сіверську землю, в 1362 р. зайняв Київ, а в 1363 р. переміг татар над Синьою Водою і поширив свою владу на Поділля». Ще один литовський князь Вітовт (Вітаускас) звільнив Житомир від татар у 1392 р. Із цього приводу, у літописі сказано, що «... бывше в Києви и не всхоте покоры учинити и чолом ударите великому князу Витовту. Той же весны Витовый пойде и взя град Житомир и Вручий (Овруч)». Саме цей рік можна вважати роком виходу Житомира із мороку віків. Також цей рік можна вважати часом остаточного звільнення Житомира від монголо-татарського іґа та входження до складу Великого князівства Литовського, Руського і Жмудського. У 1399 р. після поразки військ великого князя Вітовта від золотоординського хана Едигея татари знову захопили й зруйнували Житомир. Однак військова перемога невдовзі обернулася для них дипломатичною поразкою, оскільки Вітовту вдалося зіграти на суперечностях в таборі татар. Сприяючи розколу Золотої Орди і допомагаючи Кримському ханству отримати незалежність, Вітовт забезпечує експансію Великого князівства Литовського до самого узбережжя Чорного моря. Втім, після його смерті союз Литви і Кримського ханства зруйнувався, а татари стали головною небезпекою для південних рубежів Литовсько-руської держави.

Оборонна лінія відступила на північ і врешті опинилася на лініях замків: Вінниця, Брацлав, Черкаси, Канів. Тобто після смерті Вітовта Житомир знову стає майже прикордонним містом, стратегічно важливим форпостом Литовсько-руської держави, віддаленим від Дикого поля лише на якихось 130 кілометрів. Відбудований невдовзі після нападу хана Едигея, Житомир увійшов у число найбільших міст Великого князівства Литовського. Впродовж певного часу тут відбулося поживалення економічного життя, оскільки польський король Казимир Ягеллончик обдарував місто суттєвими торговельними привілеями. В результаті Житомир став важливим центром торгівлі, пов'язаним із багатьма європейськими містами. Місто навіть мало торговельні відносини із великим балтійським портом Гданськом. Відтоді Житомир інтенсивно ріс й розвивався й уже у 1432 р. згадувався в числі чотирнадцяти найбільших міст Литовсько-руської держави.

У 1444 р. Житомир, за одним із найкращих європейських зразків, отримав права місцевого самоврядування. Казимир Ягеллончик надав місту Магдебурзьке право. Відтоді Житомир став вільним містом, непідлеглим юрисдикції, а відтак і поборам князів, шляхти та місцевої адміністрації. До слова, Київ отримав подібне самоуправління лише півстоліття згодом. У 1471 р. Житомир став повітовим містом Київського воєводства (поряд із Овручем, Києвом, Каневом і Черкасами). Іноземний мандрівник венеціанський посол Амброджо Контаріні, який у 1474 р. відвідав Житомир, проїжджаючи по дорозі до перського шаха, у своїх мемуарах згадував про замок так: «місто укріплене, в якому будівлі дерев'яні». Фортеця поступово зростала, розбудовувалася, у місті поступово розвивалися ремесла і торгівля.

Список використаної літератури:

1. Житомир у литовські часи (1320–1569). Житомирський замок – форпост Великого князівства Литовського. URL: <http://histzytom.blogspot.com/p/1320-1569.html>.
2. Житомирщина : історичний нарис : навч. посібник / А. Б. Войтенко, О.М. Іващенко, О.С. Кузьмін та ін. Житомир : «Полісся», 2003. 272 с.
3. Іващенко О.М. Житомирська земля за часів монголо-татарської навали і литовської доби. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/3397/97/>.
5. Костриця М.Ю., Кондратюк Р.Ю. Житомир : підручна книга з краєзнавства. Житомир : Косенко, 2007. 464 с.

І.С. Велика, студентка гр. ТЗ-8, ФБСО
Науковий керівник: Д.І. Ярмолюк, викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОТУРИЗМУ В ІТАЛІЇ

В Італії агротуризм завойовує все більшу популярність з кожним днем. Він почав розвиватися тут ще в 70-х роках минулого століття як додаток до основної сільськогосподарської діяльності. Спочатку передбачалося, що розміщення туристів буде непрофільною діяльністю фермерів, яка дозволить дещо зміцнити їхнє фінансово-економічне становище без необхідності великих інвестицій. Агротуризм 20-30 років тому був не тільки дешевим, але й по-справжньому обмеженим у сфері відпочинку. Він не користувався великою популярністю серед населення та іноземців. З 1985 року агротуризм в Італії отримав офіційне визнання і державну підтримку. На деякі проекти навіть виділяють спеціальні гранти.

Ситуація почала змінюватися близько десяти років тому, що, цілком ймовірно, було викликано двома основними причинами. По-перше, в усьому світі почав зростати інтерес до екологічного туризму, й агротуризм набув великого визнання. Адже мова йшла не тільки про відпочинок на лоні природи, але й про переваги сільського укладу життя та екологічно чисті продукти харчування. По-друге, як внутрішній італійський ринок, так і ряд важливих іноземних ринків досягли значного рівня насичення і вимагали нового продукту, що виходить за рамки традиційних видів туризму.

Сучасний агротуризм в Італії – це вже не малі кімнати з 3-4-місним розміщенням у сільських будинках, а справжні мініготелі рівня 3-4-х зірок з антикварними меблями, прекрасно обладнаними санвузлами, басейнами, тенісними кортами. Дуже часто під засоби розміщення реконструюються садиби XVI–XVIII ст. або невеликі старі монастирі. Агротуристичні комплекси надають своїм клієнтам можливість займатися різними видами спорту, здійснювати кінні й піші прогулянки, організують екскурсії для огляду місцевих визначних пам'яток і навколишніх місць, де туристи із задоволенням відвідують сільські ярмарки або ферми. І, нарешті, все важливішу роль починає відігравати кухня. Агротуризм надає можливість не тільки смачно поїсти, але й привезти із собою, як сувеніри, рідкісні вина, особливі продукти (трюфелі, спеціальні сорти сиру, оливкової олії), що не надходять у міські магазини.

За офіційною статистичною інформацією, на даний момент в Італії нараховується близько 6 тисяч сільських відпочинкових комплексів, на кожний з яких припадає приблизно 10–12 спальних місць. Щорічно їх відвідують понад 400 тисяч туристів, що зупиняються на досить тривалий термін, у середньому на 6 ночівель. Варто мати на увазі, що офіційна статистика враховує, цілком ймовірно, далеко не все, тому що агротуризм слабо піддається точному контролю (насамперед ліцензійному і податковому). Агротуристські об'єкти розміщення рідко бронюються через турагентства, а намагаються використовувати прямі контакти з клієнтами через мережу Інтернет, рекламні публікації і виставки й тому залишаються «тіньовим» сегментом туризму. За даними асоціації сільськогосподарських підприємців Confagricoltura, агротуристських підприємств в Італії майже вдвічі більше, ніж стверджує офіційна статистика, – близько 10 тис., а їхніми клієнтами є щорічно майже 1,8 млн осіб. Експерти Confagricoltura оцінюють річний оборот цієї сфери в \$400–500 млн євро.

В основному агротуризм розвинений у Північній і Центральній Італії, причому безсумнівними лідерами тут є Тоскана і Трентіно-Південний Тироль. Саме в цих двох областях концентрується майже половина агротуристських підприємств усієї країни і сюди направляється половина потоку туристів цієї сфери. Тоскана – справжній рай для мандрівників. Її села і маленькі містечка наскрізь просякнуті духом Середньовіччя. Крім того, курорт – це ще й край виноградів і вирощення оливок. А тому агротуризм у Тоскані без вина і оливкової олії просто немислимий. Трентіно – один з найбільших європейських центрів гірського і гірськолижного туризму з добре розвинутою інфраструктурою. Це суміш мальовничих пейзажів, м'якого клімату, гірського «кришталевого повітря», пам'яток, вина і, звісно, чудової італійської кухні.

Сільський туризм, крім того, віддає перевагу виробничим системам малого розміру, інтеграції з навколишнім середовищем, зокрема з лісами, гаями та середземноморською рослинністю, близькості до міст мистецтв і старовинних поселень доби Середньовіччя чи Відродження. Таким чином, успішний розвиток агротуризму став можливим тут насамперед на основі вже теперішньої добре розвинутої туристської інфраструктури і розрекламованості цих територій. До цих двох факторів додаються краса пейзажів, наявність визначних культурно-історичних і природних пам'яток, смачні вина і автентична місцева кухня, що займають особливе місце в сегменті туризму Італії.

Список використаних літератури:

1. Любіцева О.О. Туристичне країнознавство: Країни – лідери туризму : навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2008. 436 с.
2. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. URL: <http://archive.nbu.gov.ua>.
3. Столярчук П., Домінюк В. Аналіз європейського досвіду організації сільського зеленого туризму та його категоризації. URL: www.nbu.gov.ua/portal/natural/metrolog/2010_71/35.pdf.

О.В. Волинчук, студент гр. ТЗ-7, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

НАЙДАВНІШІ МУЗЕЇ СВІТУ

Музеї можна назвати найбільшими сховищами реальних пам'яток історії, матеріальної і духовної культури. У нинішньому розумінні, музеї з'явилися на початку XVIII ст. і стали невід'ємною частиною суспільного життя багатьох країн Європи. Однак деякі колекції, як-от: Галерея Уффіці (Італія), почали збиратися набагато раніше. Зауважимо, що більшість найвідоміших музеїв світу виникла на основі приватних колекцій та пристрасті окремих особистостей, своєрідних олігархів епохи Відродження.

Музеї мають велике значення, оскільки вони є скарбницями артефактів і скульптур минулого. Концепція музеїв сягає 2500 років тому, коли вавилонський правитель відчув необхідність представляти мистецтво та артефакти широкій публіці, а також зберігати артефакти для майбутніх поколінь. Погляньмо на найстаріші музеї світу, які дбайливо зберігають твори великих художників і цивілізацій.

Капітолійський музей є найстарішим у світі. Його було засновано у 1471 р. під наглядом папи Сікста IV. Пам'ятка знаходиться в Римі, неподалік від Колізею. Капітолійський музей було відкрито для широкої публіки в 1734 р. Свої перші артефакти музей отримав, коли папа Сікст IV подарував музею велику кількість творів мистецтва та скульптур. Музеї розміщуються в трьох палацах на спроектованій Мікеланджело Буонаротті площі Капітолію в Римі: середньовічний Сенаторський палац, перебудоване Мікеланджело ренесансне Палаццо Консерваторів і Новий палац XVII ст., що повторює його вигляд.

Музей Ватикану є другим найстарішим у світі. Його було засновано в 1506 р. папою Юлієм II. Тут також зберігаються деякі відомі твори мистецтва, як-от: «Страшний суд» Мікеланджело, «Афінська школа» Рафаеля та перший твір мистецтва музею «Лаокоон і його сини». Насправді, Музей Ватикану – це комплекс найбільших музеїв, які об'єднують найцінніші музейні колекції та унікальні папські палаци міста-держави. Музей Ватикану включає в себе 1400 залів і 50000 експонатів. Один з найвідоміших – Сікстинська капела, справжня перлина Музею. Тут також знаходиться зал з картами Італії, Фрески Рафаеля, зали сучасного сакрального мистецтва, зал з колекцією православних ікон і багато іншого.

Кабінет Амербаха – це велика колекція мистецтва, що знаходиться в Базельському художньому музеї, заснованому в 1661 р. Музей Kunstmuseum Basel, внесений до списку культурної спадщини Швейцарії національного значення, є резиденцією Кабінету Амербахів. Це перший у світі університетський музей, за яким пізніше з'явився Музей Ешмола в Оксфорді. У відділі Базельського художнього музею – Музеї сучасного мистецтва – представлено твори з 1960-х рр. і до наших днів.

Лувр – один із найвідоміших музеїв світу. Його було засновано у XIII ст. як палац для королів. Однак, коли король Людовик XIV вирішив переїхати в інший палац, Лувр перетворили на музей. Паризький Лувр – один з найбагатших і найстаріших музеїв світу (для широкої публіки його було відкрито в 1793 р.) з багатою історією колекціонування художніх та історичних реліквій Франції, починаючи з часів династії Капетингів і до наших днів. Лувр займає територію близько 160 тис. м², з яких на 58 470 розташовуються експозиції музею. Лувр можна назвати універсальним музеєм, адже його колекції покривають величезні географічні і часові простори: від Західної Європи до Ірану через Грецію, Єгипет і Близький Схід.

Палац королівської родини Габсбургів у Відні, Австрія, відчинив свої двері для публіки в 1781 р. Палац Бельведер – це історичний комплекс із двома бароковими палацами (Нижнім і Верхнім), палацовими стайнями та Оранжереєю. Бельведер розташований у бароковому парковому ландшафті в 3-му районі Відня. У цьому закладі зберігається найбільша колекція картин Густава Клінта. Музей входить до числа найбільш значущих і красивих музеїв світу. У Бельведері зберігається найбільша колекція австрійського мистецтва від середньовіччя до сучасності. Принц Євген Савойський (1663–1736), прославлений полководець і поціновувач мистецтва, доручив Йоганну Лукасу фон Хільдебрандту спорудження своєї літньої резиденції, палацу та парку Бельведер, що була тоді за межами міста.

Музеї – це місця, де можна знайти артефакти та скульптури, що датуються давніми часами. Це допомагає у збереженні давньої історії, щоб її можна було представити майбутнім поколінням.

Список використаної літератури:

1. Базельський художній музей. URL: https://vue.gov.ua/Базельський_художній_музей.
2. Капітолійські музеї. URL: https://www.turpravda.ua/places/it/rim/Kapitolijskie_muzei-s788/.
3. Лувр (Париж). URL: <https://mandry.club/mista/luvr/>.
4. Музеї Ватикану: 10 шедеврів, які варто відвідати. URL: <https://tourkazka.com/muzeyi-vatykanu-10-shedevriv-yaki-varto-vidvidaty/>.
5. Пам'ятки Австрії. Відень. Імператорський палац Гофбург. URL: <http://samsobi.com.ua/index.php/austria/vienna/372-vien-hofburg>.

ФЕСТИВАЛЬ ТЮЛЬПАНІВ У СТАМБУЛІ

Щороку, у квітні, починаючи з 2006 року, міська влада Стамбула висаджує мільйони тюльпанів у стамбульських парках, проспектах, кільцевих розв'язках і фактично скрізь, де є відкриті землі. Для фестивалю висаджують понад 30 мільйонів тюльпанів 160 сортів – справжня тюльпанова симфонія захоплює все місто. У тому числі, понад півмільйона висаджених тюльпанів розміщують у вигляді величезного «квіткового килима» на іподромі Султанахмет (*At Meydanı*) перед мечеттю.

Туреччина – країна, яка привезла тюльпани на захід. Любов турків до тюльпанів тривала понад 400 років. Варто зазначити, що тюльпан для Туреччини не просто гарна квітка – це символ країни, важлива складова її культури, а звичай святкувати фестиваль тюльпанів – це данина багатовіковим традиціям. Хоча тюльпани асоціюються з Голландією, промислове вирощування тюльпана, або *лале* (від перського слова *lähle*), почалося в Османській імперії. Ця квітка – виходець з Азії, відіграла важливу роль у формуванні фольклорних і культурних традицій Туреччини. Вперше тюльпан було ввезено до країни за часів Османської імперії, тоді він став улюбленцем султанів. Період розквіту Османської імперії називали «епохою тюльпанів» – настільки популярними були ці квіти. Орнаменти з їх зображенням прикрашали одяг, зброю, стіни мечетей, килими, посуд. Був навіть особливий османський тюльпан – червона квітка із загостреними пелюстками, який можна було побачити лише в Стамбулі. Походження слова «тюльпан» тісно пов'язане зі співзвучним йому «турбан», адже ця квітка так схожа на головний убір жителів Близького Сходу. Напевно, саме тому тюльпан є національною квіткою Туреччини та Ірану, а також квітковим символом Нідерландів.

Тюльпан є одним із традиційних символів Стамбула. Саме в «Тюльпанову епоху» в Стамбулі особливо популярними стають фестивалі тюльпанів, хоча насправді їхня історія починається з далекого 1453 року. Під час фестивалю Стамбул переливається веселковими тюльпановими барвами, довкола химерні композиції, яскраві ароматні килими, букети і поодинокі розкішні квітки.

Квіти висаджують із таким розрахунком, щоб на зміну раннім сортам приходили середні, пізні, і впродовж усього сезону цвітіння жива композиція оновлювалася. На клумбах обов'язково красуються легендарні турецькі тюльпани із загостреними пелюстками, схожі на османську шаблю. Проте Стамбульський фестиваль тюльпанів – це не лише тюльпани. Інші квіти – братки, синьки – висаджують контрастно і для різноманітності форми та кольору. Фестиваль тюльпанів у Стамбулі – це не просто милування одним з найкрасивіших природних явищ, це ще й захід із багатою культурною програмою:

- гості можуть вивчити фотоекспозиції, присвячені історії фестивалю;
- можна взяти участь у майстер-класах, присвячених флористиці, а також популярним у Туреччині ремеслам і видам мистецтва: каліграфії, складувній майстерності;
- на ярмарках, крім традиційної сувенірної продукції, можна придбати цибулини тюльпанів;
- проводять спортивні змагання, концерти, розважальні заходи;
- на всіх локаціях працюють фуд-корті й атракціони, аніматори розважають дітей.

Цибулини квітів для фестивалю вирощують в основному в Коньї. Знаходячись у центральній частині Анталії, обіймаючи безмежні сільськогосподарські рівнинні поля, Конья має повне право називатися лідером у виробництві тюльпанів. Найбільшими полями тюльпанів є поля фірм *Asya Lale* (70 км у сторону Адани від Коньї) та *Atlas Lale* (рухаючись у напрямку м. Караман). Результат – чудовий весняний квітковий фестиваль тюльпанів, що перетворює місто на царство квітів синього, червоного, фіолетового, рожевого, білого, жовтогарячого й жовтого забарвлення. Сам фестиваль триває до чотирьох тижнів, тимчасові рамки його проведення змінюють щороку. Розпал цвітіння, на думку експертів, припадає на другий-третій тиждень квітня, це найкращий час для поїздки на фестиваль. Якщо погода буде не дуже спекотною, то і наприкінці квітня, й на початку травня милуватися тюльпанами не пізно.

Традиційно всі головні заходи фестивалю проходять у парку Емірган (*Emirgan Park*). А взагалі ці квіти, об'єднані в приголомшливі за красою композиції, прикрашають практично всі міські вулиці, сквери, парки. Найкращі турецькі ландшафтні дизайнери намагаються здивувати жителів і гостей міста своїми яскравими композиціями зі всляких сортів тюльпанів. Також у рамках фестивалю проходять виставки різних сортів тюльпанів, картин та панно з живих квітів, квіткові шоу в парках міста, зустрічі виробників і покупців і, звичайно ж, ярмарок, де можна придбати цибулини рідкісних сортів і все необхідне для вирощування. Адже, крім туристів і любителів тюльпанів, на фестиваль у Стамбул також приїжджають професійні квітникарі і селекціонери. Стамбул – місто вражаючої краси та стародавньої історії. До речі, в Туреччині існує легенда, що на дні тюльпана заховане щастя. Саме тому турки так бережуть цю квітку. Також вони вважають, що в тюльпан, як у красиву жінку, побачивши один раз, закохуєшся назавжди.

Список використаної літератури:

1. Фестиваль тюльпанів в Стамбулі. URL: <https://calendate.com.ua/holiday/450>.
2. Фестиваль тюльпанів в Стамбулі – коли і що відбувається, найкращі парки й дати фестивалю. URL: <https://asiapositive.com/turtsiya/attractions/tyulpany-v-stambule.html>.
3. Фестиваль тюльпанів в Стамбулі. URL: <https://www.mandria.ua/turkey/istanbul/cities/59734>.

К.О. Гангало, студент гр. ЕК-1, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ДИСКУСІЇ ПРО ПОХОДЖЕННЯ НАЗВИ «КОРОСТЕНЬ»

Історія міста Коростеня складна й трагічна. Наближеність до потужного Київського князівства в минулому зіграло фатальну роль в його існуванні як столиці Древлянського князівства. Подальша історіографія Київської Русі знівельювала та принизила роль древлян і міста Коростеня як його столиці.

Письмові згадки про місто базуються виключно на «Повісті временних літ» київського літописця Нестора, які він склав в XI ст. Оригінал цього видання не зберігся, а пізніше він був неодноразово переписаний і доповнений в угоду тогочасних правителів. Тому непросто скласти точну картину, яким було Древлянське князівство зі столицею в місті Коростені й хто вони, наші предки, які в ньому жили...

Сьогодні офіційною датою заснування міста встановлено 705 рік. Ця дата була визначена в результаті багаторічних археологічних та наукових досліджень поліської місцевості й тих знахідок, що тут були виявлені. Але є обгрунтовані сподівання, що древляни жили тут набагато раніше.

Виходячи з «Повісті временних літ», знаходимо першу згадку, датовану 883 роком. Інакше кажучи, йдеться про перший рік князювання Олега в Києві. Саме тоді відомий варяг здійснив похід на древлян й обкладає їх даниною: «Почав Олег воювати проти древлян і, примучивши їх, став із них данину брати по чорній куниці». Столиця древлян, засвідчує літопис, «є містом надзвичайно укріпленим і обширним».

Перемога не далась київському князеві легко: він втратив багато часу і своїх людей на її здобуття. До речі, селище Шатрище отримало свою назву саме від місця, де знаходився шатровий табір та обоз Олега.

Назва Іскоростень у літописі вперше з'являється вже в часи князювання Ігоря, у 913 році. Древляни повстали і відмовились сплачувати київському двору данину, яка складалась із цінних порід хутра (чорної куниці): «А древляни заперлися (в городі Іскоростені) від Ігоря після Олегової смерті». На цей час місто вже було резиденцією древлянського племінного князя Мала. Стародавній Іскоростень був розташований на високих кам'яних кручах над річкою Уж (літописна назва – Уша, звідси походять назви – Ушомир, Ушиця). Кручі становили компактну групу з чотирьох городищ, розташованих одне біля одного. Після трагічних подій 945 року – вбивства древлянами князя Ігоря й помсти його дружини, княгині Ольги, що призвело до тотального знищення столиці древлян і вбивства людей, які його населяли, столиця древлян перемістилася в Овруч (літописний – Вручий). Місце Іскоростеня запустило й поросло лісом. Якийсь час люди називали його Древлянкою. Після Любецького з'їзду князів (1097) Іскоростень залишився під юрисдикцією київських князів. У 1243 р. його захопили монголо-татари.

Однак після перемог над тевтонцями у 1348 та 1370 рр. литовські правителі потіснили татар, великий князь литовський Ольгерд Гедимінович приєднав ці території до Великого князівства Литовського. Наприкінці XIV ст. він, за зразкову службу, вирішує подарувати місто своєму воїнові з Брянська – Тереху, який після цього отримав прізвисько замість «Терех з Брянська» – «Терех із Коростеня». На пам'ять про Іскоростень він назвав його скорочено – Іскорость. З цього часу місто почало заселятися й продовжило розвиватись. Й уже на початку XX ст., після будівництва Південно-Західної залізниці, а саме: відрізка з Києва до Ковеля залізнична станція містечка Іскорость отримує назву – Коростень.

Остаточо ця назва закріпилась за містом уже після радянської адміністративної реформи 1926 року, коли воно отримало статус окружного міста Коростень.

Що в назві – Коростень? До сьогодні точно не відомо. Існує багато інтерпретацій і пояснень. Одна з них стверджує, що древлянська столиця була повністю побудована з дерева, а міські стіни обнесні дубовим частоколом. Саме тому місто отримало назву Іс-коро-стень, тобто місто з кори на стіні. За іншою легендою, назва міста походить від імені язичницького бога сонця Корс (Хорс) – головного бога у більшості племен, що населяли цю територію, у т. ч. й древлян. Від імені Хорс (Корс), згідно з цією версією, також походять назви населених пунктів Корсунь і Коростишів. Прихильники другої версії аргументують неможливість першої тим, що дерево, з якого не знято кори, швидше зазнає впливу руйнівних факторів, й про це людство обізнане вже кілька десятків тисяч років, саме тому є малоімовірним, що древляни ставили власні житла з неотесаної деревини. Ще одна жива теорія, що стародавні слов'яни камінь називали «кар, карст, або корость», а ми, як відомо, живемо на суцільному гранітному плато, відомому, як Коростенський плутон.

Список використаної літератури:

1. Історія міста Коростень. URL: <https://www.korosten-info.com/o-gorode-korosten/istoriya-goroda>.
2. Коростень. URL: <https://tamtour.com.ua/korosten>.
4. Чирія І. Коростень: історія древлян, таємнича «Скеля» і деруни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2562456-tisacolitnij-korosten-istoria-drevlan-taemnica-skela-i-deruni.html>.

С.М. Гасімова, студент гр. ТЗ-9, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЛУВР В АБУ-ДАБІ

У листопаді 2017 року в Абу-Дабі з'явився свій Лувр. Комплекс розташований на острові Саадіят у Перській затоці, збудований французьким архітектором Жаном Нувелем (нар. 1945) відомим тим, що у 2008 році став лауреатом Прітцкерівської премії – найпрестижнішої у світі у галузі архітектури. «Моя архітектура заснована на сьогоднішньому уявленні про сучасність. Для мене сучасність сьогодні – це насамперед питання матеріалів, яке автоматично припускає взаємодію зі світлом. Кожний архітектурний об'єкт перебуває в просторі, який має фізичний та історичний контексти. Я не вважаю, що архітектор створює простір. Ми працюємо в рамках існуючого простору. Я не вірю в архітектуру, яка залишається актуальною впродовж століття. Вона має суто сучасне, моментальне значення або не має значення зовсім. Я також не вірю в архітектуру, яка створює власний історичний простір незалежно від того, що було на цьому місці до неї й навколо неї», – зізнався Жан Нувель.

Новий музей – не філія паризького Лувру, хоч і пов'язаний з ним. За угодами, підписаними урядом Франції та ОАЕ у 2007 році, проєкт в Абу-Дабі отримав на 30 років право називатися Лувром. Ця можливість коштувала 525 млн євро, яку арабські шейхи мають виплатити за три десятки років. Допомога у формуванні колекції та навчанні співробітників надають французькі фахівці, а 13 французьких музеїв надали «Лувру в пустелі» напрокат 300 шедеврів, включаючи роботи Ван Гога, Поля Гогена, Пабло Пікассо та Леонардо да Вінчі.

Унікальна колекція охоплює всю історію людства і є першою у своєму роді не лише в Об'єднаних Арабських Еміратах, а й на Близькому Сході. Основний посыл і головна ідея, що золотою ниткою проходить через всю філософію галерей, – це єдність і тотожність як початок будь-якого людського творіння, починаючи з давніх-давен до наших днів, незважаючи на географічні, ідеологічні та історичні відмінності. На момент відкриття в Луврі було представлено понад шість сотень експонатів, більшість яких було передано на тимчасове зберігання однойменним «старшим побратимом» з берегів Сени. Крім цього, свої шедеври пожертвували такі знамениті центри, як Версаль і Бобур. Зокрема, йдеться про роботи класиків: Леонардо да Вінчі, Вінсента Ван-Гога, Едуарда Мане та Поля Гогена. Також у музеї існують тематичні зали, де виставлені давнини різних країн: Китаю, Індії, Іраку, Конго і т. д. У музеї представлено поряд релігійні предмети різних культур: сторінка з «Синього Корану» IX століття, еменська Тора 1498 року та дві готичні Біблії XIII ст. Інші музеї арабських країн позичили Лувру Абу-Дабі 28 значних експонатів, у тому числі двоголовий бюст з Айн-Газала (Йорданія, 6000 р. до н. е.), близько 400 срібних дирхамів з Оману та кам'яна зброя з Саудівської до н. е.). Музей називають першим в арабському світі універсальним музеєм.

Дитячий музей, розташований на двох поверхах, демонструє роботи авторів віком від шести до дванадцяти років. Він має на меті спонукання до творчості та реалізації своїх талантів найменших гостей. Крім того, тут діти можуть взяти участь в одному з кількох заходів, що проводяться, які спрямовані на виявлення прихованих здібностей й креативу. Це хороша можливість поєднати сімейний візит із шансом оцінити потенціал дитини у галузі живопису або, наприклад, скульптури. Численні водні канали виконані з використанням технології водопостачання, побудованої на традиційній системі зрошення. А оскільки Louvre Abu Dhabi знаходиться на березі острова Саадіят, відвідувачі мають можливість насолодитися чудовою панорамою Перської затоки прямо з-під казкового склепіння, наприклад, розслабляючись після прогулянки в ресторані або арт-лаунж, потягнувши улюблений напій.

Центральним елементом архітектурного шедевра Жана Нувеля став величезний сріблястий купол, який ніби ширяє над музеєм. Незважаючи на легкість, купол важить близько 7 500 тонн – приблизно стільки ж важить Ейфелева вежа в Парижі. Структура купола Нувеля, натхненна характерними рисами арабської архітектурної традиції, складається з 7 850 зірок різного розміру, які розташовані під різними кутами на восьми рівнях. Купол не тільки чудовий з естетичної точки зору, він ще й знижує енергоспоживання нижчерозташованих будівель, конструкція захищає відкриту площу від палючого сонця і, гуляючи між будинками, туристи можуть насолоджуватися «дощем із сонячних променів»

Жан Нувель говорить про те, що Лувр з Абу-Дабі не можна перенести до Парижа чи Нью-Йорка, його будівля вписана в контекст місцевості, не може існувати без сонця, навколишніх фарб та місця, де її зведено. Якщо ви поціновувач прекрасного і хоче прикрасити своє дозвілля відвідуванням нових туристичних визначних пам'яток, то вам, безумовно, необхідно відвідати це чудове місце, яке авторитетний журнал Time назвав серед «найкращих місць у світі».

Список використаної літератури:

1. Louvre Abu Dhabi. Official Site. URL: <http://surl.li/hrvgu>.
2. Кушлинова І. Лувр Абу-Дабі: універсальний музей в арабському світі. URL: <https://infotour.in.ua/kuklinova.htm>.
3. Лувр Абу-Дабі. URL: https://www.turpravda.ua/places/ae/abu_dabi/Luvr_Abu_Dabi-s8692/.
5. У Луврі Абу-Дабі створили віртуальні тури. URL: <http://surl.li/hrvha>.

В.О. Глибко, студент гр. МО-69, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЖИТОМИРЩИНА ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

За давньоруськими літописами східні слов'яни почали розселятися на українських просторах у кінці V ст. Це був тривалий процес, який завершився у VIII–IX ст. Чернець Нестор у «Повісті минулих літ» відтворив картину того розселення так: «... слов'яни, прийшовши, сіли по Дніпру і називалися полянами, а інші – древлянами, бо осіли в лісах...». Характерно, що на друге місце після полян Нестор ставить саме древлян і при цьому уточнює, що «древляни теж пішли від слов'ян і називалися древлянами». Жили вони за умов родоплемінного ладу і являли собою виразну етнокультурну спільність: мали свої звичаї, дотримувалися законів предків, мали свій норів. На відміну від доброзичливої характеристики полян літописець не жалує древлян. Він повідомляє: «А древляни жили подібно до звірів, жили по-скотськи: і вбивали вони один одного, і весіль у них не було, а умикали вони дівчат коло води».

Кожному із 14 східнослов'янських союзів племен відповідає своя археологічна культура. Древляни жили у прип'ятьському Поліссі по Тетереву, Уші, Уборті до Случі, займаючи землі на північний захід від Києва та у Східній Волині. Шляхами сполучення для них слугували ріки Прип'ять і Тетерів з їх притоками. Територія була вкрита лісами, і тільки верхів'я Случі, Горині, Тетерева були вільні від дерев. У житті древлян ліс відігравав важливу роль. На думку М. Грушевського, умови місцевості сприяли тому, що древляни були більш схильними до полювання, бортництва, риболовства, ніж до землеробства. Ліс служив надійним захистом від кочівників. Поступово в древлянському господарстві стало переважати землеробство, передусім підсічне в Поліській зоні й орне в Лісостепі. Серед злаків культивували жито, ячмінь, просо, згодом пшеницю, знали також біб, горох, льон. Найдавнішими знаряддями обробки ґрунту були суковатка й соха без залізного сошника. Поширення мали й ручні землеробські знаряддя праці: заступ, мотики, серпи й коси, які часто зустрічаються серед археологічного матеріалу. Мололи зерно на ручних жорнах. Провідною галуззю ремесла стало виробництво заліза та виробів з нього. Разом із землеробством воно становило основу економічного розвитку древлянського союзу племен. Залізо вироблялося із болотної руди, на яку багата була Поліська земля. Болотна руда містила в собі від 18 до 40 % заліза. Городськ на Тетереві (нині с. Городське на Коростишівщині) був одним із найважливіших залізобудівних центрів Русі, де на значній площі одночасно діяли десятки сиродутних горнів. Добре було розвинене залізобудівне ремесло і в Райковецькому городищі (Бердичівщина). Дослідник Б. О. Колчин дійшов висновку, що металургійна промисловість на Русі була винятково сільським промислом, який зберігав обциний характер.

Розвивалися й інші види ремесел, зокрема гончарство, виробництво цегли, й особливо поширена була така галузь, як деревообробка. Адже дерево було основним матеріалом для зведення житла й господарських споруд, оборонних стін, саней, човнів, домовин, храмів. Якщо для сільських поселень лісостепової частини Житомирщини були характерні напівземлянки з двохилим дахом і дерев'яними стінами, обмащеними глиною, то житло древлян-лісовиків являло собою дерев'яний зруб і покрівлю як єдине ціле, зведене з кругляків або колотих плах. У побуті широко використовувався глиняний посуд – горщики, миски, сковорідки, які спочатку виготовлялися вручну в домашніх умовах і випалювалися на відкритому вогні. З появою у IX ст. гончарного круга виникають гончарні майстерні, поліпшується якість і збільшується асортимент виробів. Гончарі стали виготовляти посуд для обміну і торгівлі.

Серед міст за розвитком ремесел був відомий Вручий (нині Овруч), який славився виробництвом шиферних пряслиць. Прясла використовувалися в прядінні та ткацтві, попит на них був великий. Вони являли собою округлі керамічні або кам'яні важки, що насаджувалися на кінець веретена для надання йому обертального руху. На околиці міста працювали спеціальні майстерні для виготовлення прясел з шиферу. Їх виробництво було в певній мірі механізованим і вимагало наявності таких інструментів, як пилка, зажими, свердла, різак, токарний верстат, лучковий привід. Виробництво було розраховано на широкий збут товарів. На багатьох пряслах є написи або мітки їхніх власників. Згадуються жіночі імена, що дає підставу вважати прядіння й ткацтво жіночим заняттям. Овруцькі прясла йшли на продаж не тільки в руські землі, а й у Польщу, Велику Болгарію. Ремісники Овруча також виробляли натільні хрестики, іконки, шиферні плити для культового і цивільного монументального зодчества.

Головне місто древлянського союзу племен, резиденцією його князів був Іскоростень. Розташоване воно було на обох берегах річки Уж, притоки Прип'яті. Археологічні дослідження трьох городищ і розкопки 77 курганів підтвердили літописну розповідь, що місто є одним із найдавніших в Україні. Першу згадку про Іскоростень знаходимо в «Повісті минулих літ» під 913 роком. На цей час місто було важкодоступною фортецею, центром древлянського князівства на чолі з князем Малом. Тут мешкали мужні й волелюбні люди, які тривалий час вели боротьбу з Києвом за свою незалежність. Спираючись на

дружини полян, київський князь, як вважає Б. О. Рибаків, досяг певної влади над тими союзами племен, головні ріки яких (Ірпінь, Тетерів) текли до Києва, зокрема древлянами. Відповідно до літопису, захопивши підступно київський стіл і вбивши Аскольда, Олег у 883 р. почав воювати проти древлян і, «примучивши» їх, став брати з них данину по чорній куниці.

Після смерті князя Олега його наступником став Ігор (912–945). Початок його правління збігся з активізацією автономістських тенденцій частини східнослов'янських племен. Першими вийшли з покори Києву древляни, потім – уличі. У 914 р. Ігореві вдалося підкорити древлян і призначити данину, більшу за ту, яку вони сплачували Олегу. Восени 945 р. київський князь зажадав від древлян, щоб вони двічі заплатили данину. Формою збирання данини було полюддя. Цим словом називали і сам об'їзд київським князем підвладних земель для збору данини. Київський князь зі своїми дружинниками вирушав на полюддя у листопаді й тільки навесні повертався до столичного граду. Йшов він у напрямку на Малин, Іскоростень, Овруч, а звідти по р. Уж направлявся до Дніпра і по річці прямував у землі радимичів, дреговичів, потім до сіверян, полян.

946 року Ольга зі своїм військом підійшла до Іскоростеня, взяла його в облогу, але захопити не зуміла. Тоді вдалося до хитрощів і запропонувала жителям міста відкупитися незначною даниною, яка їм коштувала втрати рідного міста й життя. Іскоростень був спалений, населення знищене. «І пішла Ольга по Древланській землі з сином своїм й дружиною своєю, встановлюючи устави і уроки». Вирушивши в путь, Ольга зазнавала страху перед місцевим лісовим людом, бо наказала копати криниці, щоб поїти воїнів чистою водою та прокладати дорогу – гать серед боліт. До наших днів народна пам'ять зберегла назви кількох лісових урочищ, зокрема на Лугинській землі, серед яких Йовжин колодязь, Йовжина грядка на старій дорозі з Овруча на Олевськ. Придушивши повстання древлян і зруйнувавши Іскоростень, Ольга остаточно приєднала Древланську землю до Київської Русі. Водночас вона змушена була провести реформу, за якою встановлювалися норми податків і т. зв. «устава» та «уроки». Останні – це знаки-тавра княжої і боярської власності на землю, ловища та ін., зроблені на деревах, стовпах, каміннях. Отже, були чітко встановлені землі, з яких через певні проміжки часу мала збиратися означена кількість данини. Регламентация феодалних відносин мала велике значення для соціально-економічного розвитку Київської держави, адже у виробника залишалася частина додаткового продукту, який він міг витратити на розширення свого господарства. Княгиня Ольга, спаливши Іскоростень, перенесла центр Древланської землі до Овруча. В ті часи це була міцна фортеця, що стояла на крутій горі, яка робила її з двох боків неприступною, з двох інших – оточена валами та ровом, через який перекидали міст. 977 року місто вперше згадується в «Повісті минулих літ» під назвою Вручий.

У південній частині Житомирської землі збереглися залишки сторожових фортець, які відігравали роль передових постів у боротьбі з степовими кочівниками, зокрема, з половцями. Значними з них були Колодязин на правому березі Случі (нині городище біля с. Колодяжного на Романівщині), який водночас був центром світського і церковного землеволодіння та розвивався переважно на сільськогосподарській основі. Його виробнича база знаходилася за межами міста-фортеці. Ремесло в ньому відігравало другорядну роль. Деревич – центр удільного князівства на лівому березі Деревної (нині с. Великі Деревичі на Любарщині) був замком, з трьох сторін його оточувала р. Деревичка, а з четвертої – він був прикритий трьома глибокими ровами з валами над ними. Стіни замку були дерев'яними. До головного в'їзду вів міст, на випадок облоги був запасний вихід. Найбільшим містом була Котельниця – центр удільного князівства на правому березі Гуйви, притоки Тетерева (нині Стара Котельня на Андрушівщині). Це був великий замок, який восени 1148 року київський князь віддав сину Юрія Долгорукого Ростиславу. Як зазначав М. Грушевський, про Котельницю в XVI ст. говорили: «городище велми добре, мало не таке як житомирское». До стародавніх міст України належить і Житомир, виникнення якого вчені відносять до 884 р. Стоїть він на скелястих берегах р. Тетерева та його притоки Кам'янки. Найдавнішим було городище в районі Замкової гори. Тут мешкало одне із древланських племен – житичі, що входило до великого й могутнього древланського союзу племен. Подібно до древлян і в інших східнослов'янських союзах племен здебільшого збереглася лише назва союзу. Костянтин Багрянородний у своєму творі «Про управління імперією», окрім відомих слов'янських племен, називає і кілька племен, невідомих за літописами. А чеський і словацький вчений П. Й. Шафарик вважав, що назва міста Житомира означає місце проживання племені житичів, їх центр. Тому позбавлені вірогідності твердження окремих місцевих краєзнавців, які заперечують існування племені житичів.

Список використаної літератури:

1. Житомирщина : історичний нарис : навч. посібник / А. Б. Войтенко, О. М. Іващенко, О. С. Кузьмін та ін. Житомир : «Полісся», 2003. 272 с.
2. Костриця М.Ю., Кондратюк Р.Ю. Житомир: підручна книга з краєзнавства. Житомир : Косенко, 2007. 464 с.
3. Костриця М. Скільки років тобі, Житомире? *Вільне слово*. 1994. 17 червня.
4. Тарабукін О.О. Житомир у давнину : іст.-арх. нариси. Житомир : О.О. Євенок, 2017. 299 с.

І.Ю. Іщенко, студент гр. ТЗ-7, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЗАМКИ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТИ КРАСЗНАВСТВА І ТУРИЗМУ

Включення замків, фортець та монастирів у сучасне життя є невід'ємною складовою містобудівного розвитку населених пунктів та художньо-естетичного виховання молоді. На сучасному етапі розвитку фортифікаційного туризму їх використовують у різноманітних закладах господарства з культурологічною та атракційною метою. Об'єкти оборонного зодчества включають до екскурсійно-туристичних маршрутів комерційного та краєзнавчо-освітнього значення, таких як:

- національна система туристично-екскурсійних маршрутів «Намисто Славутича» (охоплює 12 областей України: Дніпропетровську, Житомирську, Запорізьку, Київську, Кіровоградську, Миколаївську, Одеську, Полтавську, Сумську, Херсонську, Черкаську, Чернігівську та місто Київ). У рамках цієї системи розроблено туристично-екскурсійні маршрути за тематичними напрямками, місцями, багатими на пам'ятки історії, культури, архітектури та природи, а також пов'язаними з життям та діяльністю видатних людей.

- туристичний маршрут «Золота підкова Львівщини» – включає в себе п'ять замків у Олеську, Підгірцях, Золочеві, Свіржі та Старому Селі, а також монастир в Уневі;

- туристичний маршрут «Замками Західного Поділля» – охоплює понад сотню пам'яток оборонних культових споруд, замків та фортець бастионного типу (у Тернополі, Скала-Подільській, Котелівці, Підгайцях, Теребовлі, Доброводах, Підгорянах, Яблунівці, Кам'янець-Подільському, Жванці, Бережанах, Окопах, Кудрицях, Рихті, Теребовлі, Чорткові й ін.). На цьому маршруті основними точками є величні оборонні комплекси Кам'янець-Подільської та Хотинської фортець.

Традиційно на території замків, фортець і монастирів проводять фестивалі, влаштовують музеї або заповідники, надають послуги харчування та розміщення, поширеною є екскурсійна діяльність. Українські замки стали відомі своїми послугами з харчування. Наприклад, ресторан «Гридня» в Олеському замку пропонує широкий вибір бенкетних послуг, атмосферу епохи лицарства та романтизму, страви української кухні. Також є ресторан в Збаразькому замку та винні погреби й ресторан в Ужгородському замку. Щодо надання послуг розміщення, на жаль, досі жоден замок України ще не готовий відкрити двері своїх опочивалень перед туристами. Найближче до фази формування номерного готельного фонду підійшов Мукачівський замок («Паланок») у Закарпатті. А єдиним палацом замкового типу, який приймає рекреантів, є палац графів Шенборнів у тому ж Мукачівському районі Закарпаття, переобладнаний під санаторій «Карпати» (площа – 50 га), рекомендований хворим на серцево-судинні захворювання.

Цікаві замки і для кіноіндустрії. Хотинський замок використовувався для зйомок фільму «Д'Артаньян й три мушкетери» (де він грав роль французького замку Ла-Рошель), «Гадюка», «Русалонька», «На війні як на війні», «Захар Беркут», «Балада про доблесного лицаря Айвенго», «Чорна стріла», «Лицарський замок», «Тарас Бульба», «Ода на взяття Хотина». У Підгорецький замок кіношнур д'Артаньян привіз підвіски герцога Бекінгема, а глядачі фільму були впевнені, що ця споруда знаходиться в середньовічній Франції.

Фестивалі, що проходять на території середньовічних замків в Україні, вже мають свою історію. У Європі оборонні пам'ятки середньовіччя активно використовують у туризмі. Одним з напрямів їх відродження є залучення цих об'єктів до проведення фестивалів (музичних, історичного фехтування, середньовічної культури). Традиційними стали: міжнародний фестиваль середньовічної культури «Меч Луцького замку» у Луцьку, що проводиться на території замку кінця XIII – початку XIV ст.; фестиваль військово-історичної реконструкції «Тетя героїна» (м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл.); фестиваль середньовічної культури «Тустань» (державний історико-культурний заповідник «Тустань», Львівська обл.); історико-музичний фестиваль «Стародавній Меджибіж» (сmt. Меджибіж, Хмельницька обл.), проводиться з 2004 року в кінці серпня в Меджибізькому замку XIV–XVI ст. У ці дні замок наповнений туристами, лицарями, лучниками, королями, принцесами, міфічними героями. 2011 року до участі в заході допускали тільки учасників в автентичних костюмах. Україну представили реконструктори з більш ніж 50 військово-історичних клубів, аби взяти участь у турнірах, групових боях, конкурсах костюмів. На початку літа відбувається дводенний фестиваль, присвячений відкриттю сезону в Меджибожі.

Отже, при географічному аналізі проведення фестивалів у фортифікаційних спорудах України слід зауважити, що зазвичай більшість з них відбуваються на територіях замків і фортець, які збереглися на достатньому рівні, вже були відновлені або мають на своїх територіях музеї. Саме тому замкам та фортецям належить визначне місце у відродженні історико-культурної спадщини України.

Список використаної літератури:

1. Західний вояж: від Поділля до Карпат. URL: <https://incognita.com.ua/zahidniy-voyazh-vid-podillya-do-karpat>.
2. «Золота підкова» Львівщини. Екскурсійний маршрут завдовжки у 238 км. URL: <https://karpaty-ua.org.ua/zolota-pidkova-lvivshchyny-ekskursijnij-marshrut.html>.
3. Кабінет Міністрів України. Пстамова «Про Фонд «Намисто Славутича». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-97-%D0%BF#Text>.
4. Кам'янець-Подільський замок (фортеця), Кам'янець-Подільський. URL: <http://surl.li/govfe>.

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Для створення позитивного туристичного іміджу України необхідно розробити довгострокову стратегію та використовувати відповідні інструменти для її втілення. ЮНВТО визначає імідж країни як сукупність емоційних і раціональних уявлень, що формуються через порівняння всіх ознак країни, власного досвіду та чуток. Розробка стратегії повинна базуватися на глибокому розумінні міжнародного ринку туристичних послуг, оцінці позиції України на ньому та усвідомленні конкурентних переваг.

Алгоритм розробки стратегії формування туристичного іміджу України включає наступні кроки:

1. Дослідження існуючого туристичного іміджу України.

На цьому етапі визначають, як сприймається імідж країни суб'єктами ринку міжнародних туристичних послуг, виявляють фактори, що впливають на імідж, та проводять SWOT-аналіз іміджу країни. Після цього встановлюють реальне сприйняття іміджу країни споживачами та діловими партнерами. Для виявлення іміджу зарубіжної країни у свідомості споживачів туристичних послуг використовують такі сталі характеристики, як символи, особливості менталітету нації, культура та комунікативні перешкоди. Досить часто споживачі туристичних послуг утворюють територіальний імідж країни на основі недостатньої інформації про неї та свого власного досвіду подорожування. У цьому випадку образ країни ґрунтується на стереотипних уявленнях та інформації з різних джерел, таких як мас-медіа, літературні та кінематографічні твори тощо.

SWOT-аналіз дозволяє виділити декілька слабких сторін українського туристичного іміджу, таких як відсутність досвіду розробки та реалізації іміджевої політики на світовому туристичному ринку, відсутність довгострокової стратегії формування іміджу та відсутність єдиного державного органу, який відповідає за формування туристичного іміджу. Крім того, фінансування заходів, спрямованих на формування позитивного міжнародного туристичного іміджу України, є недостатнім. За даними звіту 2010–2011 рр., на ці цілі було витрачено лише 13,7 млн грн.

2. Розробка стратегії формування туристичного іміджу, де визначається мета, завдання та об'єкти, а також розробляються заходи для досягнення цих цілей.

Мета формування іміджу залежить від поточного стану (формування, оновлення, зміцнення, зміна) і визначає напрямок зусиль. Відповідальність за її втілення в життя покладається на державні органи влади на макрорівні. Згідно з встановленою метою формулюються завдання та використовуються різноманітні маркетингові методи та інструменти

Одним із важливих методів формування позитивного іміджу є позиціонування, яке ґрунтується на слогані, що підкреслює унікальність та цінність країни. Проблема позиціонування іміджу особливо актуальна для України та залежить від рівня сприйняття іміджу країни. На цьому етапі необхідно розробити інструкції щодо використання та розміщення слоганів, візуальних символів та проведення різноманітних заходів.

3. Реалізація стратегії формування туристичного іміджу. Для реалізації стратегії необхідна послідовна і скоординована робота органів державної влади на макрорівні. Проводять реалізацію комунікаційних заходів з формування іміджу країни, контроль за їх виконанням, коригування стратегії відповідно до можливостей і ризиків, пов'язаних із негативним впливом зовнішнього середовища.

Отже, розробка стратегії формування туристичного іміджу країни допомагає встановити курс дій учасників ринку з урахуванням глобальних тенденцій та можливих змін у них. Також ця стратегія дозволяє оцінити конкурентоспроможність та стратегічні переваги туристичного сектору, сформулювати глобальну мету та відповідні цілі, а також визначити необхідні ресурси для досягнення поставлених цілей та їх ефективного використання.

Список використаної літератури:

1. Звіт рахункової палати України за 2012 рік. URL: www.ac-gada.gov.ua/doccatalog/document/16742074/Zvit_2012.pdf
2. Толкачов О. Чи вибереться Україна з іміджевої ями? URL: <http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=2707>.
3. Маркетинг територій як інструмент формування іміджу регіону. URL: https://pidru4niki.com/2015101166731/ekonomika/marketing_teritoriy_instrument_formuvannya_imidzhu_regionu.

Н.М. Кибитюк, студент гр. МО-66, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЛЬВІВСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ МУЗЕЙ – ПОДИХ МИНУЛОГО У ЦЕНТРИ СТАРОДАВНЬОГО МІСТА

Історичний музей у Львові – надзвичайна цікава локація, яка допоможе вам пізнати історію міста та його культуру. Музей містить у собі різноманітні експонати, такі як: документи, картини, фотографії та артефакти, які розповідають про життя та діяльність людей на території Західної України. Рекомендуємо відвідати Історичний музей у Львові, якщо ви хочете глибше пізнати історію цього чудового міста.

Львівський історичний музей – це унікальний культурний об'єкт, який знаходиться у самому серці чарівного міста Львова, на площі Ринок. Цей музей є одним з найстаріших і найпрестижніших історичних музеїв в Україні та загалом у Східній Європі. Заснований у 1893 році, музей багатий на неперевершену колекцію артефактів і реліквій, які відображають різноманітні аспекти історії Львова та його околиць. В експозиціях музею представлені цінні археологічні знахідки, зразки мистецтва, різноманітні предмети побуту, документи та фотографії, що охоплюють періоди заснування міста до сучасності.

Історія музею розпочалася наприкінці XIX ст. 22 грудня 1892 року львівський магістрат видав спеціальну Відозву про намір створити у місті важливий науково-культурний осередок – Історичний музей міста Львова. Документ було підписано президентом міста Едмундом Мохнацьким та зберігачем Міського архіву Александром Чоловським.

Саме Александер Чоловський (1865–1944), випускник Львівського університету, доктор філософії, у майбутньому відомий вчений-історик, музеєзнавець та громадський діяч, був ініціатором створення у Львові кількох муніципальних музеїв. Він же став багаторічним директором цих закладів – Історичного музею міста Львова, Національного музею імені короля Яна III та Міської галереї. Часом заснування Музею вважають наступний, 1893 рік, коли старовинні пам'ятки історії міста (в основному магістратські та цехові), що здавна зберігалися в різних приміщеннях ратуші, зібрали в єдину музейну колекцію. Власної будівлі новостворена інституція спершу не мала. Колекцію зберігали в кімнаті Міського архіву у львівській ратуші. Значну допомогу в упорядкуванні та інвентаризації музейних предметів надав архіваріус Міського архіву відомий графік Францішек Ковалишин. Спеціальний музейний інвентар, перші записи у якому зроблено 1903 року, поділяв зібрання на шість окремих груп:

1. Пам'ятки муніципальні та цехові, костюми, зброя та ін.
2. Портрети та картини.
3. Монети і медалі.
4. Печатки, відливи, відтиски.
5. Археологічні знахідки.
6. Пам'ятки давньої архітектури та скульптури.

Відвідувачі музею мають можливість пройти залами, де вони зможуть зануритися в багату історію Львова. Тут можна побачити реконструйовані інтер'єри стародавніх будинків, відчути атмосферу минулих епох та оцінити майстерність місцевих ремісників та художників. Один з основних акцентів музею – це палацовий комплекс «Корольовський замок», розташований на площі Ринок. Ця історична пам'ятка, зведена у стилі Пізнього Ренесансу, є справжньою окрасою міста. Замок служив резиденцією королів та шляхти, а сьогодні відтворює атмосферу минулих століть, пропонуючи експозицію, присвячену історії міста та культурного спадку.

Львівський історичний музей відіграє важливу роль у збереженні та вивченні культурної спадщини Львова. Він пропонує різноманітні виставки, екскурсії та освітні програми, які дозволяють гостям зануритися в багату історію та культуру міста. Окрім постійних експозицій, Львівський історичний музей організовує тимчасові виставки, присвячені різним аспектам історії та культури. Це дає можливість вивчати різні періоди та теми, цікаві для широкого загалу та дослідників. Музей активно співпрацює з іншими музеями та культурними установами, організовуючи спільні проекти, конференції та наукові заходи. Це сприяє обміну знаннями та дослідженням історичної спадщини не лише Львова, але і більш широкої території.

Львівський історичний музей відомий не лише в Україні. Цьому сприяє його активна міжнародна діяльність. В історію музею після проголошення незалежності України вписано, зокрема, чимало цікавих сторінок, присвячених виставкам, відкритим поза межами нашої держави, зокрема в Литві та Польщі. Окремі пам'ятки експонувалися в США, Англії, Німеччині. Музей уклав угоди про співпрацю з багатьма музеями, культурними інституціями України, світу. У 2016 р. було підписано договір з корпорацією Google про багаторічну співпрацю на платформі Google Arts And Culture.

Експозиції музею розташовано в десяти будівлях: Палаццо Бандіnellі, Музей історії Львова, Кам'яниця Корнякта, Музей історії України, Музей-арсенал, Літературний Львів першої половини ХХ ст., Музей визвольної боротьби України, Музей генерал-хорунжого УПА Романа Шухевича, Історико-меморіальний музей Євгена Коновальця, Музей історії науки і техніки.

Знайомитися з музейними раритетами Музею, з його діяльністю можна не лише у постійних експозиціях чи на виставках, а й на сторінках музеографічної літератури – в альбомах, каталогах, наукових записках, збірниках, путівниках, які регулярно видає музей. Активною є наукова діяльність музею, щорічно організовуються у його стінах конференції «Весняні читання» та «Музей – платформа суспільного діалогу». В останні роки музей впроваджує нові інтерактивні методи роботи, цікаві форми едукативної співпраці з молоддю, завойовує прихильників завдяки популяризації своєї діяльності у соцмережах. Щороку експозиції музею оглядає 400 тис. відвідувачів, працівниками музею організовується близько 100 різноманітних заходів. Сайт музею: <http://www.lhm.lviv.ua/>.

З червня 2016 року Львівський історичний музей очолює доктор історичних наук, віце-президент Українського національного комітету ІСОМ Роман Чмелик.

Список використаної літератури:

1. Львівський історичний музей. Офіційний сайт. URL: <https://www.lhm.lviv.ua>.
2. Львівському історичному музею – 125 років. URL: <http://prostir.museum.ua/event/6404>.
3. Палац Бандіnellі. URL: <https://zabytki.in.ua/uk/1619/palats-bandinelli>.
4. Роман Чмелик: Такий музей потрібен у Львові. URL: https://galinfo.com.ua/news/roman_chmelyk_takyy_muzej_potriben_u_lvovi_357072.html.

ЕКОТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Екологічний туризм – це відпочинок, який передбачає вивчення та збереження природного та культурного довкілля. Маршрути таких мандрівок пролягають через національні парки та заповідники, дикі ліси та степи, пустелі та гірські хребти, а туристи вивчають світ, взаємодіючи з ним.

На території Полісся розташовано безліч заповідних територій зі збереженою екосистемою, численними видами рідкісних представників флори та фауни. Туристи приїжджають сюди, щоб відвідати заповідники, поспостерігати за природою, частина із них вирушає у фототури. І це закономірно, враховуючи, що природа тут має чим дивувати. Серед найцікавіших напрямків екотуризму на Поліссі виділяють:

- *Шацький національний природний парк*. Цей дивовижний куточок Полісся поєднує соснові ліси, групи озер, болота та луки. Туристам пропонують походи, веломандрі, сплави, спостереження за птахами, фотоподорожі та плавання. Крім того, на території функціонують кемпінги, де ви можете отаборитися.

- *Міжріччинський регіональний ландшафтний парк*. У південно-західній частині Чернігівської області, між Дніпром та Десною, розкинулася ще одна локація для екотуризму. На велетенській природоохоронній території, площа якої перевищує 100 тис. га, поєднані найрізноманітніші краєвиди – від тайгових мохових боліт і борів-чорничників до квітучих лук та заплавлених дібров. Блукаючи стежками, туристи можуть побачити рись, лося та сірого журавля.

- У *Мезинському національному природному парку*, звідки відкриваються неймовірні краєвиди на Десну, можна відпочити не лише на природі, але й в одному із двох гостювих будиночків. Також можна скористатися розробленими маршрутами і взяти туристичне спорядження напрокат.

Завдяки відсутності промислових зон, Закарпаття зберегло первозданну природу. Свіже повітря, наповнене ароматом різнотрав'я, гірські річки та водоспади, неповторний колорит, – це далеко не все, що чекає екотуристів під час відпочинку. Туристам радять побачити:

- водоспад Шипіт на схилі Боржавської полонини, де з висоти 14 м спадають каскади води;
- озеро Синевир – найбільша водойма в Карпатах глибиною 24 м, в Міжгірському районі;
- озеро Несамовите на Черногірському хребті, що має льодовикове походження.

Сільський туризм на Полтавщині допомагає познайомитися з традиціями та побачити незаймані куточки дикої природи. Тут можна відпочити на березі Ворскли, Хорола, Сули або річки Псел, а також відвідати гончарну столицю України – село Опішня. Село Диканька стало відомим завдяки гоголівському твору. Сьогодні тут облаштовано близько двох десятків садиб для екотуристів. Крім того, тут є краєзнавчий музей, в дев'яти залах якого представлені експонати, пов'язані з історією Полтавщини, а також кочубеївський парк з тінистими алеями, фруктовими садами та штучними ставками. У райцентрі Велика Багачка є кілька садиб сільського туризму. Тут екологічно чиста зона, поруч річка Псел та ліс, тобто можна влаштувати походи по гриби, ягоди та трав'яні збори.

В Одеській області розташоване мальовниче містечко Вилкове, яке ще називають «Українською Венецією». Тут зустрічаються річка Дунай і Чорне море. Майже все містечко в каналах, а люди пересуваються човнами. На території області розміщені унікальні заповідники, які приваблюють туристів з інших областей України. Це Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк, регіональний ландшафтний Тилігульський парк, ботанічний сад Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Херсонщина манить різноманітним ландшафтом та розваг. Серед них варто відвідати:

- Олешківські піски, розташовані в 30 км на схід від Херсона. Тут можна влаштувати красиву фотосесію або пікнік, а також залишитися на ніч.

- Херсонський Гранд-каньйон можна побачити на березі Дніпро-Бузького лиману. Це прямовисні скелі, що йдуть у море. Якщо у вас буде час, обов'язково зупиніться тут в наметі з ночівлею, щоб зустріти захід і світанок.

- Безлюдний острів Джарилгач, який омивається Чорним морем – найкраща локація для «зеленого» туризму. По-перше, тут немає інфраструктури, тож вам вдасться відпочити наодинці з природою. По-друге, тут мінімум туристів, тож до острова Джа без остраху підпливають дельфіни [1].

Отже, екотуризм – це перспективний вид туризму, популярність якого стабільно зростає, внаслідок зростання зацікавленості людей до екоспрямованих видів відпочинку.

Список використаної літератури:

1. Екотуризм: 5 куточків України для «чистого» відпочинку. URL: https://travel.24tv.ua/ekoturizm-5-kutochkiv-ukrayini-dlya-chistogo-vidpochinku_n1872887.

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ НОРВЕГІЇ: ОЗЕРА І ЛАНДШАФТИ КРАЇНИ

Екологічний, або зелений, туризм – це тип туризму, що полягає в подорожі на територію, яка потребує допомоги або зусиль для її збереження. В ході цієї мандрівки витрачені туристом гроші підуть на заходи для збереження довкілля, а також посприяють розширенню вашого світогляду.

Такий тип туризму, в першу чергу, зацікавить поціновувачів екології та природи в цілому. Зазвичай перед початком подорожі група людей на чолі з гідом складає екомаршрут, за яким буде слідувати під час мандрівки. Шлях може бути різним, однак найголовніше, щоб він проходив через природньо-важливі місця, такі як парки, заповідники, гірські хребти і так далі. Головною особливістю екологічного туризму є виховна функція, яка формує соціально-відповідальну особистість, що усвідомлює значимість природних об'єктів як цінності нашої планети. Під час мандрівки туристи повинні навчитися елементарній відповідальності щодо свого вкладу для збереження природи [1].

Норвегія – одна з небагатьох держав, екологічна політика яких є пріоритетним напрямком роботи уряду. Турбота про природу тут є головним національним інтересом, адже основною статтею доходу цієї країни є туризм. У Норвегії вдалося зберегти первозданні куточки природи: чисті ріки, озера, незаймані господарською діяльністю людини, льодовики і водоспади, а також створити величезну кількість заповідників і національних парків. Все це можливо завдяки спеціальній програмі, в рамках якої робота зі збереження екологічного благополуччя країни знаходиться під пильним контролем, й двічі на рік уряд представляє доповіді про стан навколишнього середовища Норвегії та проведеної екологічної політики [2].

Головний скарб Норвегії – її природа. Тисячі затишних бухт і мальовничих фіордів оточують її узбережжя, а невисокі гори, вкриті лісами і луками, створюють неповторний колорит цієї країни. Тисячі чистих озер і річок дають унікальну можливість насолоджуватись риболовлю і водними видами спорту, а дбайливо доглянута природа дозволяє познайомитися з одним із найбільш незайманих людиною куточків Європи. Фіорди – головна визначна пам'ятка країни. Вся берегова лінія країни порізана цими вузькими і глибокими затоками, оспіваними ще в древніх скандинавських сагах.

За полярним колом в Норвегії знаходяться Лофотенські острови, загадкові маленькі острови суші з унікальною дикою природою, гори, що підносяться над океаном, шторм над піщаними пляжами, бухти з чистою, смарагдового кольору водою і білим піском та безліч незаселених маленьких острівців. Клімат тут пом'якшений Гольфстрімом, навіть узимку температура частіше тримається вище за позначку в нуль градусів.

На Лофотенських островах – найкраща риболовля на тріску, тут зберігаються і передаються найдавніші скандинавські традиції в'ялення риби. На узбережжі скелястих островів розташовуються рибальські будиночки і поселення.

На півночі від островів знаходиться інший архіпелаг, Вестерален, теж відомий багатими традиціями рибальства. Тут знаходиться найдовший пляж у Норвегії і найбільший музей китів у Європі. На островах мешкають рідкісні види птахів, в глибинах моря водяться кити, кашалоти, косатки, смугастики, на скелях лежать арктичні тюлені.

Норвежці прагнуть жити в гармонії з навколишньою природою, оберігаючи красу лісів, фіордів і лугов. Тому в цій країні так багато національних парків. Найвідоміший з них – Хардангервідда, на території якого представлені всі норвезькі ландшафти. З висоти понад тисячу метрів з гір можна побачити всю красу парку. Норвезькі гори і льодовики потрібно дивитися в парку Йотунхейма, де знаходяться найвищі піки країни.

Але найвідоміша природна пам'ятка Норвегії – це північне сяйво, з давніх часів яке притягує і розбухує увагу людей, які вважали цю красу створенням богів. Північне сяйво – це прекрасне видовище, що переливається зеленими, жовтими, фіолетовими, червоними або рожевими фарбами. Наукове пояснення цього феномена полягає в тому, що через магнітосферу планети проходять заряджені частинки, але це не заважає туристам вважати північне сяйво частиною чарівництва. Спостерігати таке видовище в Норвегії найкраще під час полярної ночі – з жовтня по лютий.

Гейрангерфіорд знаходиться в найпівденнішій частині фюльке Мере-ог-Ромсдал в Норвегії. Це приблизно в 200 кілометрах на північний схід від Бергена і в 280 кілометрах на північний захід від Осло. Фіорд простягається на 15 кілометрів і є відгалуженням Сторфіорда. У липні 2005 року був внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Однією з визначних пам'яток фіорду є каскад водоспадів під назвою «Сім сестер». Водоспади представляють собою сім потоків, що стікають у фіорд з висоти 250 метрів. Навпроти водоспаду Семи

сестер, на протилежному березі Гейрангер-фіорду, знаходиться водоспад Наречений, а неподалік струмує Фата Нареченої.

Легенда про Сім сестер розповідає про те, що сміливий вікінг прийшов свататися до красунь-сестер і приніс із собою фату. Зачарований красою семи сестер, вікінг застиг у нерішучості і перетворився на водоспад Наречений. Фата залишилася висіти на сусідній скелі, а сестри і раніше красуються перед нареченим.

Особливо гарний водоспад у травні-червні, коли на скелях починає танути сніг і потоки стають повноводними. Взимку водоспад замерзає і перетворюється в одну з трас для підйому альпіністів-екстремалів, які віддають перевагу доланню скелі не по камінню, а по льодовиках.

Гейрангер – це невелике селище, розташоване в кінці одного з наймальовничіших фіордів Норвегії – Гейрангерфіорда. Його приголомшливі пейзажі приваблюють тисячі туристів з усього світу.

Населення селища близько 300 осіб, але влітку воно у багато разів збільшується. Велика частина будиноків знаходиться біля підніжжя гори.

Щоб оцінити красу фіорду, в околицях Гейрангер влаштовано три оглядові майданчики: Флідалсьюве, на Орліній дорозі і на горі Далснїбба.

Оглядовий майданчик Флідалсьюве розташований на висоті 300 метрів над рівнем моря, прямо над селищем Гейрангер, на дорозі, що веде в бік гори Далснїбба.

Орлина дорога – це одна з найкрутіших ділянок траси 63 між Гейрангером і Ейдсдалом. Від узбережжя Гейрангерфіорд ця дорога довжиною 8 км серпантином піднімається вгору, здійснюючи 11 крутих поворотів. Найвища точка Орліної дороги – Корсмюра, розташована на висоті 620 метрів над рівнем моря. Орлина дорога відкрита цілий рік, в тому числі і взимку.

На її вершині влаштований оглядовий майданчик, з якого відкривається приголомшливий вид на Гейрангерфіорд і селище. Праворуч можна побачити водоспад «Сім сестер», а зліва вдалині за селищем, якщо пощастить з погодою, – вершину гори Далснїбба. Прямо під вами будуть пропливати теплоходи, і навіть величезний лайнер буде здаватися всього лише невеликою пелюсткою.

На вершині Орліної дороги є водоспад, майже непомітний з води. Його потік спрямований по скляному навісу, в який туристи кидають монетки, причому чужі Норвегії гроші чомусь летять вниз, а норвезькі крони залишаються.

З оглядового майданчика, з висоти 1476 метрів, відкриється велична панорама фіорду і гір, вкритих снігом. Навколо вас – зима, а внизу – літо. Величезні круїзні лайнери звідси виглядають вже не пелюстками, а піщинками на бірюзовій гладі затоки.

На південний схід від гори Далснїбба знаходиться озеро Дюпватнет, яке більшу частину року вкрите кригою. Тільки до липня лід може розтанути, якщо, звичайно, буде гарна погода. Далснїбба часто вкрите снігом навіть улітку. Також улітку проводяться екскурсії. Найкраща можливість прибути в Гейрангер саме під час круїзу, відвідати оглядові майданчики, але купити екскурсії вигідніше заздалегідь, і це допоможе значно заощадити.

Озеро Дюпватн. Під час подорожі зачаровує краса місць, що утворена після Льодовикового періоду, мільйони років тому.

Високогірне озеро Дюпватн – 1 000 метрів над рівнем моря. Стоянка нагадує місячну поверхню: навколо неживі сірі валуни зі снігом, гори з блакитними льодовиками. Саме озеро завжди виблискує, ніби в ньому розсіпані кристали Сваровські. На заїзді Дюпвасхїтта можна зігрітися свіжою кавою / чаєм, перекусити норвезькими солодощами.

Ставангер – одне з найбагатших міст Норвегії, «нафтова столиця», оточена величними фіордами. І велика перевага в тому, що тут лайнери причалюють у самому центрі міста. А це значить, що не потрібно витрачати багато часу, грошей і сил на те, щоб дістатися до основних визначних пам'яток, а можна зробити морську прогулянку (міні-круїз) і побачити красивий фіорд – Люсі-фіорд. Назва цього фіорду перекладається як «світлий» через високі світлі скелі, що досягають 1 км у висоту. Можна наблизитися до водоспаду Хеньянефоссен, злегка промокнувши і спробувавши його на смак, ви минете Кафедру проповідника – всесвітньо відому скелю з плоскою вершиною. Фото для соцмереж будуть виглядати нереалістично красиво, і ніхто не повірить, що саме ви бачили все це вживу. Тривалість круїзу близько 3 годин, але бронювати необхідно заздалегідь.

Отже, зелений туризм досить розвинений у Норвегії і займає провідне місце в розвитку туристичної індустрії країни.

Список використаної літератури:

1. Що таке екотуризм – його особливості та види – Екотуризм в Україні. URL: <https://vidpochivai.com.ua/uk/blogs/ekoturizm/>.
2. Стан та перспективи розвитку екологічного туризму Норвегії. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/1887/Гуріна.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
3. Природа Норвегії. URL: https://inflatcruises.com/ua/news/view/priroda-norvegiyi_

ТЕМАТИЧНИЙ ПАРК LEGOLAND (ДАНІЯ) ЯК ПРИКЛАД ОРГАНІЗАЦІЇ СІМЕЙНОГО ВІДПОЧИНКУ

Legoland – мережа сімейних тематичних парків, назва яких походить від серії конструкторів Lego. Парки не належать The Lego Group, ними володіє та керує їхньою діяльністю британська компанія-оператор парків розваг Merlin Entertainments.

Перший Леголенд відкрився 1968 року в данському місті Біллунн – батьківщині Lego. Це містечко в південній частині країни, з населенням у 7 000 осіб. У 2011 році парк відвідало понад 1,9 млн гостей, а з моменту відкриття – понад 50 млн осіб. Це робить Legoland Billund найбільшою туристичною пам'яткою Данії за межами Копенгагена, найвідвідуванішою туристичною пам'яткою Ютландії та третьою за відвідуваністю пам'яткою Данії після садів Тіволі та Dyrehavsbakke. Парк розташований у піщій доступності від аеропорту Біллунна, але дістатися нього можна і на безкоштовному автобусі, що прямує до зупинок Леголенд або Лаландія (Біллуннський аквапарк). Точна адреса: Nordmarksvej, 9.

1996 року в англійському місті Вінздор (Беркшир) відкрився другий парк. Надалі з'явилися парки у ФРН, Італії, Японії, Малайзії, ОАЕ, США (Каліфорнія, Флорида, Нью-Йорк), Південній Кореї. Перебувають у стадії будівництва парки в Китаї (Шанхай та Сичуань).

Парки орієнтовані на родини з дітьми віку до 15 років. Хоча на території парків є американські гірки, їхня кількість й екстремальність обмежена порівняно з іншими парками розваг, натомість більша увага приділяється придатності атракціонів для дітей молодшого віку. Леголенди розподіляються на різні тематичні зони, які за вмістом є ідентичними в усіх парках мережі. Так, у кожному Леголенді присутня зона Lego Miniland – парк мініатюрних пам'яток світу, збудованих з мільйонів справжніх цеглинок Lego. Попри загальну тематику, окремі атракціони зазвичай відрізняються від одного парку до іншого.

Усі гірки в Леголендах виконані в тематиці певної серії наборів Lego: багато з них спеціально виглядають так, наче вони збудовані з цеглинок Lego. Так, популярною гіркою в усіх парках є «Драконова гірка», яка базується на серії наборів Lego Knights' Kingdom. Іншим популярним атракціоном є «Школа водіння», у якій діти можуть прокататися на маленьких електромобілях, що виглядають як машинки Lego, по невеликій дорожній мережі, після чого одержують іграшкове водійське посвідчення.

Відразу при вході до парку вас зустрічає символ усіх Леголендів – веселий чоловік у різнобарвному одязі, зроблений, як і тут, з конструктора. Але є тут і унікальні персонажі, наприклад, дитячий казкар родом із Данії – Ганс Християн Андерсон.

На сьогоднішній день Леголенд у Данії складається з восьми тематичних зон: Miniland, DUPLO Land, Imagination Zone, LEGOREDO Town, Pirate Land, Knight's Kingdom, Adventure Land, LEGO City.

Мініленд (Miniland). Це серце Леголенда, саме з цього блоку почалося будівництво парку і, природно, на нього пішла найбільша кількість кубиків LEGO (близько 20 млн). Ця паркова зона являє собою світ у мініатюрі та розрахована не лише на дітей, а й на їхніх батьків. Мініленд є концентрацією найвідоміших куточків світу, реалістично побудованих з конструктора Лего в мініатюрному розмірі. Тут можна побачити зроблені з LEGO статую Свободи, знаменитий Біг-Бен, величезну кількість знаменитих вулиць, площ, пам'яток культури та мистецтва, аеропорт, залізничну станцію та порт.

Світ Дупло (World of Duplo). Зона Леголенда, обладнана спеціальним м'яким покриттям, яке захищає малюків від падінь, і тому призначена для найменших відвідувачів. Ця частина парку відома побудованою тут автошколою для дітей – SEAT Traffic School. У ній діти можуть бути навчені правилам дорожнього руху, а після складання майже справжнього іспиту водіння отримати дитячі права водія.

Світ уяви (Imagination Zone) – паркова зона, призначена для старших дітей, тому що тут знаходиться LEGO MINDSTORMS Center – центр, в якому діти можуть створювати свої іграшки з Лего. Тут же і сучасний 4D-кінотеатр, обладнаний сучасною аудіо- та відеотехнікою, що приваблює багатьох дорослих.

Місто Легоредо – паркова зона, що є куточком Дикого Заходу і повна відповідних даної тематики атракціонів і різноманітних розваг. Тематичний блок вміщує сімейний відпочинок.

Земля піратів – тематичний блок Леголенда, що закликає до подорожей. Тут на дітей чекають битви з піратами на шпагах, загадкові печери і захоплюючі пошуки скарбів.

Королівство лицарів – світ лицарів і принцес, представлений збудованим з Лего величезним замком епохи Середньовіччя, в якому на малюків чекають пригоди, атракціони і зустріч із літаючим драконом.

Світ пригод – частина Леголенда розрахована на дітей старшого віку й любителів гострих відчуттів, адже тут представлено чимало розваг: від водних атракціонів до американських гірок і канатної дороги.

Місто LEGO – це паркова зона Леголенда, що є справжнім містом. Тут є навіть своя пожежна станція та виробнича фабрика, складені із LEGO.

Основні розваги та атракціони (загалом на офіційному сайті <https://www.legoland.dk/en/explore/the-park/attractions/> представлено опис 49 атракціонів):

- Apocalypseburg Sky Battle (Небесна битва Апокаліпсису) – боріться з вторгненням DUPLO® в інтерактивній поїзді, де ви підніметеся на 14 м у повітря на власному літаку. Летіть головою вниз, робіть петлі та повертайтеся на 360 градусів;

- Arctic Icebreakers (Арктичні криголами) – спроектуйте та побудуйте свій власний човен, щоб плавати по річці. Запустіть його та подивіться, чи він плаває – виграє лише найшвидший корабель;

- Atlantis by SEA LIFE™ – беріть капелюх і окуляри для плавання! Вам сподобається зануритися у фантастичний світ LEGO® під поверхнею моря. В Атлантиді ви вирушите в експедицію, де відважні дослідники будь-якого віку зможуть помилуватися уламками кораблів, тропічними рибами та скринями зі скарбами, що випирають дорогоцінним камінням. І не забудьте про живих акул і скатів;

- Benny's Playship – грайте на майданчику гігантського космічного корабля на новій ігровій вежі та американських гірках у Benny's Playship;

- Cole's Rock Climb (Скелелазіння Коула) – Коул опановує стихію Землі та кидає виклик вашій силі та спритності ніндзя на стіні для скелелазіння, щоб ви навчилися здійснювати крутими скелями;

- Creative Workshop (Творча майстерня) – у творчій майстерні ви можете працювати над технікою конструювання та відкривати нові способи конструювання власних моделей LEGO®;

- The Dragon (Дракон) – вирушайте в подорож чарівним Королівським замком у середньовічний світ, сповнений хвилювання, таємниці та трохи моторошної атмосфери. Поїздка пролягає повз майстерню чарівника й до лігва дракона. І при цьому швидко! Раптом все прискорюється, і поїздка закінчується неймовірною поїздкою на американських гірках;

- DUPLO® Express – усі на борт поїзда для подорожі DUPLO® Land, де кожен може побачити всі атракціони. На борту парового локомотива з чотирма вагонами щасливі діти можуть керувати DUPLO® Express. Задоволення від поїздки на електричці подарує найменшим дітям ідеальні враження;

- DUPLO® Planes (Літаки DUPLO®) – маленькі пілоти можуть керувати власним літаком DUPLO®. Нехай діти відчують хвилювання, стаючи пілотами на літаках DUPLO®. Тут наймолодші можуть насолоджуватися гострими відчуттями від польоту в повітрі – і на власні очі побачити метеликів, коли літаки підіймаються вгору чи спускаються вниз. Дорослий може піти на атракціон, якщо захоче;

- DUPLO® FUN – створення вражень для наймолодших. Бурхливі двигуни, ідилічна природа та нескінченні можливості: приходьте та відпустіть себе у світ барвистих, творчих кубиків DUPLO®. Розпочніть любов до будівництва на все життя з чудових вражень для маленьких рук у величезній зоні DUPLO FUN. Новинка 2023 року (з 18 травня): перший у Європі атракціон LEGO® Ferrari. Створіть свій власний гоночний автомобіль LEGO® Ferrari і змагайтеся з родиною на диких смугах з перешкодами.

Квитки: денний квиток – 329 данських крон (47 дол. США), дводенний квиток – 498 крон (71,5 дол.), комбінований квиток (Legoland and Lego House) – 629 крон (90 дол.). Дітям до двох років – безкоштовно.

Якщо відвідувач тематичного парку хоче зупинитися довше, ніж на день, можна забронювати номер у 4-зірковому готелі LEGOLAND® або LEGOLAND® Castle Hotel. Вартість проживання становитиме відповідно від 1 640 данських крон (235 дол.). У готелях є можливість організувати святкування дня народження дитини (на 4-6 осіб). Для проведення ділових зустрічей, конференцій і корпоративів можна скористатися послугами LEGOLAND® Hotel & Conference. Це 5-зірковий конференц-центр, 25 гнучких конференц-залів, 2 великі аудиторії на 54 або 300 місць, мультіхаус площею 1800 м². Парк працює щодня з 10:00 до 17:00 (в окремі дні – до 18:00 та 19:00, улітку – до 20:00). І наостанок, деякі поради для відвідувачів Леголенда.

1. На території Леголенда є багато кафе і ресторанів, але їжа в них або фастфуд, або стейки на грилі, які рідко їдять діти. Тому візьміть потрібну їжу з собою з дому.

2. Найбільші черги збираються в лазерному лабіринті Ніндзяго, будинку привидів та на перегонах. Сюди краще приходити в перші півтори години після відкриття парку.

3. Звертайте увагу на прогноз погоди: більшість розваг в Леголенді знаходиться просто неба.

4. Після 17:00 або 18:00 (залежить від сезону), коли атракціони вже закриті, вхід до парку вільний.

5. Найкращий вік для відвідування цієї пам'ятки Данії – 5–13 років.

6. Не ходіть у парк у неділю, якщо берете квиток на один день – ризикуєте половину вільного часу простояти у чергах. Те саме стосується й періоду шкільних канікул, у цей час не рятують навіть будні.

7. У Леголенді Біллунна знаходиться найбільший LEGO Store у світі з величезним асортиментом. На всю продукцію компанії ціни фіксовані, вартість іграшок тут така сама, як і в інших магазинах Данії.

Список використаної літератури:

1. Legoland Parks. URL: <https://www.legoland.com/>.
2. Owen R. Legoland parks: the story of an international theme park success. URL: <https://bloop.com/theme-park/in-depth/legoland-parks-worldwide-expansion/>.
3. Visit Denmark. Legoland Billund Resort. URL: <https://www.visitdenmark.com/denmark/things-to-do/attractions/legoland-billund-resort>.

Д.І. Кузьменко, студент гр. ТЗ-8, ФБСО
Науковий керівник: Д.І. Ярмолюк, викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

КУРОРТИ ФРАНЦІЇ

Франція – це країна, яка щороку приваблює тисячі туристів. Вона розташована в західній частині Європи. Відома багатьом завдяки своїм курортам. Пропонуємо розглянути найкращі з них.

Сен-Тропе – популярне курортне місто, розташоване на Лазурному березі Франції. Його знамениті пляжі, розкішні яхти і бурхливе нічне життя, як правило, залучають багатих мандрівників. Але важко повірити, що це стильне та елітне місце пляжного відпочинку колись було просто скромним рибальським селом. Розташоване вздовж затишної бухти Гольф-де-Сен-Тропе, місто було відкрито наприкінці XIX ст. художником-імпресіоністом Полем Сіньяком, який пізніше заманив сюди таких художників, як Матісс і Марке. Потім у 1955 р. фільм «Et Dieu Créa la Femme» («І Бог створив жінку») з Бріджит Бардо в головній ролі перетворив це невелике портове містечко на легендарний морський курорт, що виблискує серед Лазурного берега.

Сен-Тропе – одне з найкращих місць для відвідування у Франції, щоб відчутти гламур і красу Французької Рив'єри. Це залите сонцем курортне місто пропонує чудові піщані та ексклюзивні пляжні клуби разом із чудовим історичним селом.

Селище Сен-Тропе наповнене старовинною атмосферою, яку можна побачити в його мальовничих будинках пастельних кольорів, вузьких брукованих вуличках і тінистих площах. Приморський краєвид є неймовірно привабливий з його темно-блакитною водою та середземноморською сільською місцевістю з соснами, оливковими гаями та кипарисами.

Ніцца – це один з найбільш живописних курортів Франції, який приваблює відвідувачів своїми чистими пляжами, гарним кліматом та історичними пам'ятками. Ніцца має довгу та яскраву історію, яка сягає 350 року до нашої ери, коли греки з сусіднього Марселя заснували торговий пункт на місці сучасної Ніцци. Вони назвали його «Нікая» на честь Нікі, богині перемоги.

Місто розташоване дуже близько до кордону з Італією, тому можна легко здійснити одноденну поїзду та дослідити сусідні міста. Крім того, Монако знаходиться лише за 30 хвилин їзди на поїзді, що робить його ідеальним місцем для дня розкоші та гламуру. Це дає вам змогу відвідати три країни за один день. Звичайно ж, у Ніцці розташовано кілька прекрасних будівель, таких як Театр фотографії та зображення та Музей Массена. Ви матимете можливість здійснити екскурсію, щоб помилуватися цими грандіозними спорудами та дізнатися більше про цю епоху в історії. Також Ніцца має дуже багату гастрономію, і її морепродукти заслуговують на особливу увагу. Регіон відомий своїми смачними стравами, такими як рибне рагу і смажені сардини, які можна знайти в багатьох ресторанах міста.

Канни – це один з найпопулярніших та найвідоміших курортів Лазурного узбережжя. На знаменитій набережній Круазетт розташовані шикарні готелі, модні бутики, вишукані ресторани, Палац фестивалів і конгресів – місце проведення легендарного Каннського кінофестивалю, де можна побачити зірок світового кіно. Цей щорічний захід проводиться з 1946 року і відбувається навесні. У центрі Старого міста височить замок XI ст., 22-метрова вежа, церква Богоматері Надії XV–XVIII ст. і Музей де ля Кастр, що представляє унікальну колекцію старожитності Середземномор'я.

Канни є домом для кількох прекрасних приватних і громадських пляжів, тож ви матимете великий вибір, коли справа доходить до дня на морі. Курорт також відомий своїми чудовими ресторанами, які пропонують широкий вибір страв з усього світу. Окрім французької та середземноморської кухні, у Каннах можна знайти все – від суші до стейків. Більш того, тут вирує жваве нічне життя в барах, клубах і казино, які допоможуть вам розважатися до самого ранку.

Антиб – місто у Франції, розташоване між Каннами та Ніццею. Будучи другим за величиною населеним пунктом Приморських Альп, він славиться протяжною береговою лінією (до 25 км), великим вибором розваг та безліччю історичних пам'яток. Історія цього місця розпочалася у V ст. до н. е. Тоді це було невелике поселення, засноване древніми греками і називалося Антиполіс.

Сучасний Антиб разом із кварталом Жуан-ле-Пен і однойменним мисом, що йде прямо в море, вважається одним із найпопулярніших курортів французької Рив'єри. Його площа становить майже 27 км, чисельність населення – близько 76 тис. осіб. Місто сповнене чарівності – його заходи малював Клод Моне, а Пабло Пікассо присвятив Антибу своє полотно «Радість життя», найсвітліше з усіх. Оспівували комуни і такі відомі світові письменники, як Ф. С. Фіцджеральд, Жорж Санд та Грем Грін.

Ще однією особливістю цього місця є мис Антиб, на території якого збудовано безліч розкішних вілл та особняків. Є там і знаменитий готель Cap Eden Roc, в якому свого часу зупинялися багато легендарних

особистостей – Чарлі Чаплін, Бернард Шоу, Марлен Дітріх та ін. Зараз чисті пляжі, особлива атмосфера Провансу та екзотична природа мису щорічно приваблюють безліч туристів.

У замку Грімальді можна відвідати музей Пікассо, одну з найвідоміших пам'яток Антіба. Значну частину свого життя митець прожив у регіоні Антіб-Жуан-ле-Пен і кілька місяців після Другої світової війни мав майстерню в замку Грімальді. На додаток до близько 50 робіт Пікассо (здебільшого «незначні» порівняно з його більш відомими роботами, але все одно захоплюючі), музей також має хорошу колекцію робіт інших художників, популярних у середині ХХ ст., таких як Жанна Міро і Макс Ернст. Інші музеї – це музей, присвячений Наполеону, і місцевий археологічний музей в оборонних стінах міста на заході.

Ментон – найзахідніший курорт Лазурного берега. Старе місто Ментон неймовірно чарівне. З його звивистими вуличками та будівлями пастельних кольорів створюється відчуття, що ви потрапили в казку. Тут дуже спокійна атмосфера. Ймовірно, це пов'язано з тим, що це невелике містечко – з населенням трохи більше від 30 000 осіб, Ментон виглядає швидше як село, ніж місто, що дуже освіжає, особливо якщо порівнювати його з такими сусідніми місцями, як Монако.

У Ментоні розташовано декілька музеїв, у т. ч. Musee des Arts et Traditions Populaires, що пропонує захоплююче уявлення про традиційний спосіб життя в Ментоні, і Musee Jean Cocteau, присвячений відомому художнику, який багато років жив тут. Щороку проходить Fete du Citron, фестиваль, присвячений лимону. Це захоплююче дійство не можна пропустити – це одна з найбільш унікальних та святкових подій на Французькій Рив'єрі. У 2023 році Fete du Citron проходив з 11 по 26 січня.

Варто згадати, що завдяки своєму привілейованому розташуванню та мікроклімату (у Ментоні завжди на 3 градуси тепліше, ніж в інших місцях Французької Рив'єри), Ментон є домом для кількох чудових садів, у т. ч. ботанічного саду Rahmeh-Menton Botanical Garden і Jardins Biovès.

Фрежус – портове містечко, розташоване на півдні Франції, в двадцяти кілометрах від Сен-Тропе. У Фрежусі ви знайдете спокійний гарний центр міста, який варто оглянути, а також вражаючий собор, тож це місто заслуговує на відвідування. Старе місто сформувалося навколо площі Place Foragné, де розташований кафедральний собор Св. Леонтія – головна визначна пам'ятка Фрежуса. Цей невеликий кафедральний собор у строгому архітектурному виконанні датується ХІІ ст. Усередині варто подивитися баптистерій і клуатр ХІІ ст.

Фрежус був одним із перших центрів християнства в Європі, тому місцевий баптистерій датується вже V ст. Він був зроблений ще в той час, коли під час хрещення потрібно було повністю поринути у воду, тому в ньому зроблено велику криницю в центрі, в яку і занурювалися віруючі. У клуатрі собору варто помилуватись розписними дерев'яними елементами декору стелі. Клуатр внесено до списку національних пам'яток Франції. Крім моря, сонця і історичних пам'яток, Фрежус – це багатокілометрові виноградники, а отже, гарне вино, висококласні ресторани з морськими стравами і невеликі недорогі кафешки з рибними делікатесами, це бари та галасливі вечірки, різноманітні яскраві фотографії.

І хоча Фрежус за популярністю серед туристів безсумнівно поступається Каннам, Антібу, Сен-Тропе або Ніцці, він, без сумнівів, заслуговує на пильну увагу. Прогулюючись його південними вуличками, можна насолодитись синіми відтінками моря або білими вітрилами пришвартованих у порту яхт.

Тулон – одне з найкрасивіших міст Франції. Це місто, засноване фінікійцями ще у V ст., зараз стало масштабною військово-морською базою Франції. Він гармонійно поєднує невимушену атмосферу середземноморського курорту та метушливий ритм великого порту. Більшість працездатного населення зайнято у сфері туризму. Незважаючи на те, що Тулон є найбільшою військово-морською базою Середземномор'я, саме туризм вважається його основною статтею доходу.

Найбільший інтерес на території Старого міста (Vieille Ville) викликають забудови часів Короля Сонця Людовіка XIV. Вузькі старовинні вулиці чергуються із симпатичними площами, прикрашеними оригінальними фонтанами. Головні пам'ятки Старого міста – площа Пюже і фонтан ХVІІІ ст., що стоїть на ній, а також центральна вулиця Lafayette. Варта уваги й природна пам'ятка гора Фарон (Mont Faron). Вона досить висока – 584 м, і «зручна» для міста тим, що блокує Містраль, що дме з північного заходу. Колись Фарон була укріплена 9 вежами і служила ідеальним наглядним пунктом. Нині на вершині гори, вірніше, на її плато, розташовуються лише туристичні об'єкти. Це зоопарк, у якому можна побачити різних тварин: тигрів, рисів, пантер. На тлі гори Фарон, що видніється на горизонті, розташувалася гавань – не просто пам'ятка, а найжвавіше, колоритне і навіть екзотичне місце Тулона. У гавані (Rade de Toulon) пришвартовані військові кораблі, багаті яхти та яскраві рибальські човни.

Кожен курорт Франції унікальний і особливий. Вони не залишать байдужим нікого. Тому це буде прекрасний вибір, якщо ви виберете провести свій відпочинок саме тут.

Список використаної літератури:

1. Соловійова О. Організаційний механізм державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг (Європейський досвід). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_1/10sovtrp.pdf.
2. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. К. : Либідь, 2000. 416 с.
3. Офіційний сайт Світової Туристської організації UNWTO. URL: <http://www.unwto.org>.

Г.С. Кулеш, здобувачка вищої освіти гр. 42Бд-Істар
Науковий керівник: І.М. Власюк, к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МУЗЕЙ ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ІНСТИТУТ

У процесі формування нової соціокультурної реальності у сучасному суспільстві значну роль відіграють музейні заклади. Саме вони, на думку відомого австрійського музеєзнавця Ф.Вайдахера, мають специфічне завдання, яке жодна інша установа не може в них відібрати: вони були створені для того, аби допомогти усім зацікавленим краще зрозуміти себе та своє місце у цьому світі [1, с. 16].

Метою дослідження є сучасний музей, який через соціокультурний підхід визначається як концентрований вираз духовного пошуку культури минулого і сьогодення.

Важливе значення мають дослідження Є.Акулич, А.Бондаренко, Є.Грачова, В.Грицкевич, Є.Герасименко, І.Пантелейчук, Є.Плеська, О.Сапажної та ін.

З. Странскі, відзначаючи методологічне значення дослідження питань соціокультурного призначення музеїв, наголошував, що «лише на основі знання законів, які визначають взаємовідносини музею та дійсності, можна зрозуміти суть та суспільне значення музеїв, усвідомити їхні обов'язки та завдання у межах загального культурного розвитку людства» [2].

Соціокультурний підхід вимагає аналізувати музей як складову частину культури. Це важливо тому, що музей, по-перше, зберігає культуру; по-друге, він сам є одним з елементів культури. Соціокультурний підхід, запропонований ще П. Сорокіним, пропонує розглядати музей як інтеграцію соціального і культурного [3].

Сьогодні музеї стають місцями взаємодій культур. Зміни в соціально-політичному і культурному житті держави визначають нову роль музеїв: їх трансформацію в музеї нового типу, в установи, які ґрунтуються на нових інформаційно-комунікативних технологіях, ведуть власну комерційну діяльність, вміють налагоджувати зв'язки з широкою громадськістю.

Зміна умов діяльності музею в сучасному суспільстві вимагає нових підходів до аналізу змісту поняття «музей як соціокультурний інститут». Музей як соціальний інститут відповідає ряду ознак, що відрізняють його від інших соціальних явищ. За визначенням Міжнародної ради музеїв (ICOM), сучасний музей – це неприбуткова постійно діюча інституція на службі суспільства та його розвитку, відкрита широкому загалу, яка набуває, зберігає (консервує), досліджує, здійснює комунікацію та експонує матеріальне та нематеріальне надбання людства та його оточення для цілей освіти, навчання та задоволення [4].

У процесі становлення музею як соціального інституту чітко прослідковуються головні етапи його виникнення: по-перше, потреби у зберіганні досягнень людства в різних галузях; по-друге, існування спільної мети в тому чи іншому суспільстві. Тобто виникнення музеїв відбувається тоді, коли співпадають цілі суспільства та окремих спільнот (колекціонерів, патріотів, які намагаються зберегти культурно-історичну спадщину тощо) і окремих особистостей; по-третє, поява цінностей і правил поведінки. З появою музею формується нове ціннісне ставлення до минулого, яке зосереджується в предметах; по-четверте, цінності і музейні правила поведінки закріплюються в моралі і праві.

Таким чином, можна вважати, що музей як соціокультурний інститут – це цілісна система, яка відрізняється існуванням системної, інтегративної якості (це здатність до збереження пам'яті); це штучна, створена людиною, система для задоволення її соціальних потреб; це адаптивна система, яка спрямована на задоволення досить широкого кола потреб.

Список використаної літератури:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: посіб. / перекл. з нім. В. Лозинський, О. Ланг, Х. Назаркевич. Львів: Літопис, 2005. 546 с.
2. Stransky Z. Z. Muzeologie. Úvod do studia. Brno: Univerzita J.E. Purkyne, 1980. S. 230.
3. Cameron D. A viewpoint: the museums as a communications system and implications for museum education. *Curator*. 1968. V.11. № 1. P. 33–40.
4. Trenkel T. Museums Quartier Wien. The History – The Buildings – The Institutions. Vienna: Verlag Carl Ueberreuter, 2003. 98 s.

М.В. Лисак, здобувачка вищої освіти, гр. 42Бд-Істар, істор. ф-т
Науковий керівник: І.М. Власюк, к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ШКІЛЬНІ ТА УНІВЕРСИТЕТСЬКІ МУЗЕЇ В УКРАЇНІ ЯК ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Шкільні та університетські музеї – це спеціалізована форма музеїв, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України та не можуть бути юридичними особами. Перші українські музеї при закладах освіти виникли наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Власне, що стосується шкільних музеїв як форми виховної роботи, то Положення про шкільний музей визначає його як спосіб стимулювання творчої та громадської діяльності учнів шляхом збирання, вивчення, збереження та презентації першоджерел, пов'язаних з історією природи та суспільства. Це служить як освітнім, так і науковим цілям. Для активізації просвітницької роботи в музеї використовуються різноманітні методи навчання: екскурсії, виставки, колекціонування. Комплексно використовуючи ці методи, шкільний музей може підвищити ефективність своєї виховної діяльності.

У Положенні про шкільні музеї визначено, що шкільні музеї можуть бути різного профілю, зокрема історичного, меморіального, краєзнавчого, художнього, природничого, технічного, а також можуть мати комплексну або вузьку спрямованість, наприклад, археологічний. Профіль музею визначає його конкретні завдання та цілі. Шкільний художній музей, наприклад, відіграє значну роль в естетичному, а також у патріотичному та національному вихованні учнів [3, с. 101, 103].

Музеї мають великі можливості для освіти й виховання, особливо в краєзнавчій роботі. Це передбачає заохочення учнів до участі в експедиціях з вивчення рідного краю, збирання матеріальних і духовних пам'яток історії та культури рідного міста, записів свідчень очевидців історичних подій. Ці заходи сприяють розвитку пізнавальних здібностей молоді, а також поповнюють колекції шкільних музеїв. Зібрані артефакти учні можуть використовувати для створення шкільних експозицій, планування тематичних заходів. Цей тип роботи допомагає учням розвинути такі важливі навички, як дослідження, критичне мислення та здатність формулювати та захищати власні погляди [2, с. 244–245].

Шкільним музеям України може бути присвоєно звання «Народний», якщо вони функціонують не менше трьох років і досягли високого рівня науково-дослідницької, культурно-просвітницької роботи, а їхні експонати дібрано згідно з науковими та естетичними критеріями, що відповідають сучасним вимогам [1, с. 46].

Університетські музеї відіграють важливу роль у відродженні культури та духовності. Ці музеї займають чільне місце в системі освіти і є важливим елементом наукової та освітньої культури. Вони є невід'ємною рисою сучасного навчального закладу, демонструючи певний імідж.

Домінуючою функцією університетських музеїв виступає навчально-виховна, а мета такого музею – підготовка спеціалістів у вузькій галузі знань і практичної діяльності. Основна увага приділяється двом напрямкам діяльності: освітній, науковій, а роль цілісного світосприйняття недооцінюється.

Університетські музеї та педагогічні музеї схожі в орієнтації на певну аудиторію, до якої входять не лише студенти, а й викладачі. Навпаки, традиційні музеї, як правило, слугують пам'ятниками праці вчителів і засобом професійного самоствердження. Університетські та педагогічні музеї забезпечують простір для спілкування та співпраці між викладачами та студентами [4, с. 703–704].

Таким чином, музеї при освітніх закладах виконують важливу виховну функцію. Вони допомагають працівникам закладів освіти залучати дітей до вивчення краю, історії, природи, а також слугують додатковою сферою патріотичного виховання.

Список використаної літератури:

1. Квас О.В., Волошин С.В. Видова різноманітність музеїв України при навчальних закладах у контексті патріотичного виховання учнів початкової школи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Т. 1, № 76. С. 40–58.
2. Маньковська Р. Музейна педагогіка: інноваційна технологія інтелектуального розвитку. *Краєзнавство*. 2019. № 3. С. 238–251.
3. Салата О. Освітньо-виховний потенціал музею. Організація шкільного музею. *Основи музеєзнавства*. Вінниця, 2015. С. 101–106.
5. Снагощенко В. Університетський музей: традиційний та інноваційний підходи в освітній діяльності. *Молодий вчений*. 2018. Т. 11, № 63. С. 702–705.

Р.О. Лівандовська, студент гр. МО-69, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

КЛАСИК АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ – РОДОМ З ЖИТОМИРЩИНИ (ДЖОЗЕФ КОНРАД)

Джозеф Теодор Конрад Коженювський народився 3 грудня 1857 року у с. Терехове Бистрицької волості Бердичівського повіту Київської губернії (нині село у Бердичівському районі Житомирської області) у родині збіднілого шляхтича, літератора і польського патріота Аполло Коженювського. Його батько належав до шляхетського роду гербу Наленч, він перекладав на польську мову твори В. Шекспіра та В. Гюго з англійської та французької. Батько захопив сина до читання польською та французькою мовами. Джозеф Конрад (Юзеф-Теодор Конрад Коженювський) був класиком англійської літератури, автором понад 30 книг (1857–1924). Його дитячі роки минули в Житомирі. Батька за участь в польському повстанні 1863 р вислали до Вологди.

У рік народження Конрада батько орендував хутір і служив управителем у маєтках багатих знайомих і родичів. Звідси – часті переїзди і протиріччя у даних про місце народження Джозефа Конрада. Українські довідкові видання (у тому числі Українська Радянська Енциклопедія) називають місцем народження письменника село Терехове Бердичівського району. Це посилання має під собою ґрунт: відомо, що хлопчик там зростав. Але з іншого боку: *«Забув сказати тобі, – писав Тадеуш Бобровський, дядько Джозефа Конрада, племіннику, – що ти з'явився на цей світ 21 листопада 1857 року в Бердичеві»*. Це ставить знак запитання у визначенні місця народження майбутнього класика.

«Ось у цьому будинку я народився», – говорив Джозеф Конрад синові Борису, показуючи стару фотографію у сімейному альбомі. Саме так із написом *«Бердичівський будинок, де народився Конрад»*, з'явився фотознімок у книзі спогадів Джесси Конрад, дружини письменника. Однак на знімку видно, що це не місто: навколо луки, гай, річка. Отже, можна припустити, що дім, зображений на фотознімку, – колишній маєток батька у Тереховому. У селі досі можна почути перекази, що саме тут народився Джозеф Конрад. Там збереглися алеї старого парку, деякі господарські будівлі. Місцева школа займає старовинний будинок, хоча й більш пізніх, ніж конрадівські, часів, але, розташований він так само, як на згаданому фотознімку.

І нарешті, ще одна версія, яка має право на існування. Згідно з цією версією, Джозеф Конрад народився не в Тереховому, не в Бердичеві, а в Іванківцях – сусідньому селі Бердичівського району. Після того, як Борис Конрад надіслав копію з фотографії будинку, в якому народився його батько, під час перевірки на місцевості виявилось, що цей будинок (колишній панський палац польського колекціонера живопису Марцелі Журовського) зберігся до нашого часу практично без змін і знаходиться в Іванківцях, у його стінах нині знаходиться загальноосвітня школа. Саме знімок цього будинку носив із собою все життя Джозеф Конрад. Тож відповідь на головне питання щодо місця народження відомого письменника ще попереду.

У 1861 р. Аполлона Коженювського заарештували за активну участь у підготовці Польського повстання та вислали спочатку в російське місто Перм, згодом у Вологду. Його дружина Евеліна Коженювська з чотирирічним сином поїхала слідом за чоловіком у заслання. У 1865 році, у зв'язку з хворобою дружини, Аполлон Коженювський домігся переведення до Чернігова, де, за кілька тижнів, 11 квітня 1865 р., мати малого Джозефа Конрада померла від туберкульозу. Батько з сином переїхали спочатку до Львова, потім до польського Кракова, де 23 травня 1869 р. батько письменника помер, залишивши свого 11-річного сина круглим сиротою.

Опіку над сиротою взяв брат матері Тадеуш Бобровський. Він віддає племінника на навчання – спочатку до Краківської, згодом до Львівської гімназії. Але юнак не закінчив навчання: у 1874 р., після відмови прийняти австро-угорське громадянство, 17-літній Джозеф Конрад, щоб не бути призваним на військову службу до російської армії, вирушив до французького Марселя. Там, під впливом англійських та французьких пригодницьких романів, він влаштувався моряком у французький торговий флот.

Джозеф Конрад прожив життя, сповнене пригод. Був задіяний у контрабанді зброї (займався цим, аби домогтися зведення на іспанський престол Дона Карлоса) та політичних змовах, що пізніше відобразив у своєму романі *«The Arrow of Gold»*. Пережив невдале кохання, що вкинуло його у глибоку депресію та призвело до невдалої спроби самогубства. Подорож до берегів Венесуели дала матеріал для роману *«Ностромо»*. Перший помічник капітана з корабля, на якому ходив Джозеф Конрад, став прототипом для головного героя цього роману.

У 1878 р. Джозеф Конрад поступив на службу на британське судно, що прямувало до Константинополя, оскільки російське підданство не давало йому можливості служити на французьких суднах. Коли судно повернулося до Британії, Джозеф Конрад вперше висадився на британській землі у

порту міста Lowestoft. У 1881 р. він отримав сертифікат, що дав право бути капітаном, та британське громадянство, саме тоді він офіційно змінив своє ім'я на *Joseph Conrad*.

У 1889 р. Джозеф Конрад замислив відвідати Центральну Африку. Він став капітаном конголезького річкового пароплава. Побачена ним жорстокість та звірства стали основою для одного з найвідоміших творів «Серце темряви» (*Heart of Darkness*). Під час подорожі Джозеф Конрад захворів на пропасницю, від якої страждав усе життя.

У вільний від вахти час Джозеф Конрад розпочав писати свій перший роман «Безумство Алмаера» (*Almayer's Folly*). Коли було написано дев'ятий розділ, Джозеф Конрад показав рукопис одному з пасажирів судна, письменнику Дж. Голсуорсі. За порадою останнього у 1894 р., у віці 36 років, Джозеф Конрад залишає море через погане здоров'я і вирішує присвятити себе літературній праці. Його твір «Безумство Алмаера», дія якого відбувається на східному узбережжі Борнео, публікується у 1895 р. Наступного року виходять *An Outcast of the Islands*. Ці два твори створили репутацію романтика та оповідача екзотичних історій. Ці помилкові уявлення переслідували Джозефа Конрада все подальше життя.

У 1896 р. Джозеф Конрад одружився з 22-річною англійкою Джессі Джордж (*Jessie George*), з якою мав двох синів – Бориса та Джона.

Незважаючи на визнання критиків та інтелектуальної еліти, широка літературна слава та визнання прийшли до письменника лише після публікації у 1913 р. роману «Шанс» (*Chance*), хоча цей твір вважається далеко не найкращим твором письменника. Джозеф Конрад увійшов у літературу як романтик зі своєю «морською» темою. Майже кожній події або персонажу його книг відповідає реальність. Він розповідає про людей, закоханих у власну справу, яким притаманні почуття обов'язку і товариської солідарності. Його твори справили великий вплив на таких письменників, як: Ернест Хемінгуей, Грем Грін, Вільям Барроуз, Джозеф Хеллер. Фільм Френсіса Форда Кополли «Апокаліпсис сьогодні» значною мірою базується на романі Джозефа Конрада «Серце темряви» («*Heart of Darkness*»). Пишучи у часи розквіту Британської імперії, прозаїк, використовуючи власний досвід у Британському торговому флоті, створює романи та короткі оповідання, що відображали приховані аспекти світового панування Британської імперії, одночасно поринаючи в глибини людської душі.

Джозеф Конрад помер 3 серпня 1924 р. у віці 67 років у графстві Кент від серцевого нападу. Похований на Кентерберійському цвинтарі, Англія.

Україна та світ гідно вшанували пам'ять всесвітньовідомого письменника. Так, у польському місті Гдиня на узбережжі Балтійського моря встановлено пам'ятник Джозефу Конраду. У Сан-Франциско (Каліфорнія, США) є площа Джозефа Конрада. У Сінгапурі, який Джозеф Конрад неодноразово відвідував, встановлена меморіальна дошка, яка увічноє пам'ять про нього.

У селі Терехове діє перший в Україні музей Джозефа Конрада, відкритий 5 грудня 1987 р. з нагоди 130-річчя від дня народження письменника. У день відкриття музею відомі українські письменники Дмитро Павличко та Юрій Щербак у книзі відвідувачів визначили три провідні джерела творчості Джозефа Конрада: українська земля, велич англійської мови, сила польського духу.

ЮНЕСКО внесла 150-у річницю з дня народження Джозефа Конрада до календаря річниць на 2007 рік. Того ж року з нагоди 150-річчя Джозефа Конрада Національний банк Польщі випустив комплект ювілейних монет. Наприкінці вересня 2007 р. у Бердичеві відбулась Міжнародна науково-краєзнавча конференція, присвячена 150-й річниці з дня народження Джозефа Конрада. 27 вересня учасники заходу зібрались біля будинку школи у Тереховому, де на урочистому мітингу було відкрито меморіальну дошку, присвячену Джозефу Конраду. Напис на дошці: «*В цьому будинку народився відомий англійський письменник Джозеф Конрад (Теодор Юзеф Конрад Коженювський) 03.12.1857 – 03.08.1924*».

19 вересня 2008 р., під час ІХ Днів польської культури, у Бердичеві відкрили Музейну кімнату пам'яті Джозефа Конрада у міській загальноосвітній школі № 15. 3 грудня 2008 р. у Бердичеві у приміщенні нижнього храму Санктуарію Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії був відкритий ще один музей Джозефа Конрада. Згодом його перенесли у спеціально обладнане приміщення у прибрачному корпусі кляштору. Рішенням Бердичівської міської ради №152 від 21.07.2016 р. одна з вулиць Бердичева названа на честь видатного письменника.

Список використаної літератури:

1. Конрад Джозеф (Джозеф Теодор Конрад Коженювський). URL: <http://berdychiv.in.ua/конрад-джозеф-теодор-конрад-ко/>.
2. Міжнародна науково-краєзнавча конференція «Бердичів крізь призму століть». URL: <http://prostir.museum.ua/post/38857>.
3. Омелян Л. Шляхтич з України. URL: <https://zbruc.eu/node/73857>.
4. Степула Н. Джозеф Конрад. 150 літ і вічність. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/971090.html>.

В.Д. Любарець, студент гр. МО-66, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

РАСИЗМ У США: РЕАКЦІЯ МУЗЕЙНИКІВ НА ПРОЯВИ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Понад 10 колишніх і теперішніх співробітників Смітсонівського Національного музею африканського мистецтва в США 2020 року надіслали своєму керівництву гнівного листа, в якому заявили: протягом останніх п'яти років вони постійно стикалися на роботі з расовою упередженістю, ворожими словесними нападами, агресією, принизливими коментарями та іншими неприємностями. А начальство, здебільшого біле, на відповідні скарги начебто жодної уваги не звертало і повністю їх ігнорувало. Аналогічні листи пишуть співробітники й інших американських музеїв – від Сан-Франциско до Нью-Йорка. У цих листах вони обвинують своїх керівників у расизмі, дискримінації, лицемірстві та закликають відновити справедливість. Дісталось навіть гігантіві Метрополітен-музею, від директорату якого підлеглі зажадали нарешті звернути увагу на «вираз глибоко вкоріненої логіки панування білих і культури системного расизму» в стінах музею.

У відкритому листі до уряду працівників Музею мистецтва Метрополітен, МоМА, Музею Вітні зазначалося: «Ми пишемо до вас, щоб висловити обурення та невдоволення експлуатацією та недобросовісним поведінням з темношкірими людьми у музеях та галереях». Працівники закладів вимагали рівних прав для латиноамериканських колег, які також стикаються із дискримінацією. У листі зазначалося, що роботи темношкірих й латиноамериканських художників мають оцінюватися кураторами на рівні. Досі в музеях присутня дискримінація. Подібний лист став можливим завдяки рухові Black Lives Matter. Прикметно, що вже за декілька тижнів після появи даних листів (у липні 2020 р.) Музей Метрополітен оприлюднив план реформування закладу у світлі боротьби із расизмом й за досягнення соціокультурного різноманіття. У 13 пунктах йдеться про антирасистське навчання всіх співробітників та керівництва музею, створення посади старшого керівника з питань соціокультурного різноманіття, заснування фонду для придбання робіт художників різних рас для колекцій мистецтва ХХ та ХХІ ст.

Термін «расизм» у словниково-довідниковій літературі було вперше зафіксовано французьким філософом П. Ларуссом у 1932 р. У Франції також було видано одне з перших наукових досліджень цієї проблеми – книгу «Расизм» А. Меммі. Значний вплив на розвиток расизму справила теорія еволюції Ч. Дарвіна, за якою різні групи людей окреслюються як такі, що розвивалися в різні часи, і тому є більш або менш цивілізованими. Расизм – це сукупність поглядів та світоуявлень про фізичну та розумову нерівноцінність людських рас, з чого робиться висновок про вирішальний культурний і цивілізаційний вплив расових відмінностей. У більш широкому розумінні (Енциклопедія Britannica) расизм означається як сукупність поглядів щодо вирішального впливу раси на здібності, інтелект, моральність, поведінкові установки, риси характеру кожної окремої особистості. Таким чином нівелюється значення соціальних груп і суспільств загалом у розвитку соціального і культурного простору.

Расизм у США існував від часу заснування держави. Жертвами расизму стали небілі корінні жителі – індіанці – та чорношкірі раби. Боротьба південних штатів за збереження рабовласництва спричинила Громадянську війну 1861–1865 рр., у якій перемогла республіканська Північ. Вияви расизму (расова сегрегація, злочини Ку-клукс-клану) траплялися на півдні аж до 1950-х – 1960-х рр. У 2013 р. Крістофер Дорнер вбив кілька людей, яких він звинуватив у расизмі. Найбільш тривалий період расова дискримінація виявлялася у світовій історії стосовно чорного населення Африки, а згодом – США. Її коріння виходить з теорії ХVІІ ст. про те, що походження чорношкірих відноситься до біблійного Хама, котрий був проклятий його батьком Ноем, у зв'язку з цим виправдовувалося рабство. Перші африканські невольники були вивезені до США (штат Вірджинія) у 1619 р., а вже в середині ХІХ 437 т. їх налічувалося близько 4 млн. У 1863 р., під час громадянської війни, рабство було скасоване президентом А. Лінкольном. Проте столітня традиція рабства створила у США та інших країнах правову й політичну систему на засадах панування білого населення. Расова дискримінація виражалася в недопущенні чорного населення до університетів і шкіл, до участі у виборах. Чорношкіре населення могло займати спеціально відведені місця у громадському транспорті, магазинах, місцях громадського харчування.

На противагу «білому расизму» у США поступово став складатися «чорний расизм», проповідником якого став Ф. Мохаммед, котрий обстоював положення т. зв. «афроцентристської єгиптології». За цією теорією, древні єгиптяни були чорношкірими, і від них зародилася давньогрецька цивілізація як основа всієї європейської культури. Наслідком поступового скасування расистських законів у США, а згодом і в інших країнах, стала «позитивна дискримінація», сутність якої полягає у дискримінації представників європеїдної раси з метою зрівнювання стартових життєвих можливостей, насамперед, кар'єрних. Дискримінаційна сутність цього явища певний час вважалася виправданою, оскільки давала можливість виправити історичну несправедливість стосовно окремих етносів і рас.

Список використаної літератури:

1. Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект : колект. моногр. Ж. : ЖДУ ім. І.Франка, 2014. 220 с.
2. Калуш У. Музеї США написали відкритий лист проти расизму. URL: <http://surl.li/hrvxg>.
3. Сейко Н. Расизм. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78394746.pdf>.

Д.Р. Навольнева, студент гр. ТЗ-6, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Транспорт і туризм є самостійними галузями економіки. Теоретично кожна з них може існувати і розвиватися самостійно. Однак взаємозв'язок цих галузей є очевидним, і складно уявити собі людину, яка б доводила протилежне. Сферою спільних інтересів цих галузей є, перш за все, пасажирські перевезення. І транспорт, і туризм, як самостійні галузі економіки, мають певні спільні ознаки. Результатом роботи транспорту у сфері пасажирських перевезень є транспортна послуга з переміщення пасажирів. Результатом роботи підприємств, які працюють у сфері туризму, є туристський продукт, який об'єднує декілька послуг. Для транспортних послуг у сфері пасажирських перевезень і туристських послуг характерна нематеріальна форма, збіг у часі та просторі процесів виробництва і споживання, неможливість зберігання, сезонність та ін., що властиво будь-яким послугам.

Транспортні перевезення є одним з найважливіших елементів туристської інфраструктури і входять в основний комплекс послуг, що включаються до складу туристичного продукту. На них припадає основна частка в структурі ціни туру, що коливається залежно від тривалості та дальності подорожі від 20 до 60 %.

Важливу роль у функціонуванні та розвитку товарного ринку країни і задоволенні потреби населення в пересуванні відіграє залізничний транспорт. Основна роль залізниць визначається великими відстанями перевезень від головних туристичних центрів країни до її зовнішніх кордонів.

Порівняно з іншими видами пасажирського транспорту залізниці мають низку переваг, з яких найбільш важливими є:

- регулярність перевезень незалежно від пори року, часу доби та погоди;
- невисока вартість перевезення порівняно з вартістю перевезення іншими видами транспорту;
- можливість користування спальними місцями при переміщенні;
- розташування залізничних вокзалів у центрах міст чи близько них.

Залізничний туризм – подорож, що здійснюється по залізниці на спеціалізованому залізничному транспортному засобі фізичними особами з тривалістю від 24 годин до 1 року, або менше 24 годин, але з ночівлею, в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових, релігійних і інших цілях, не пов'язаних з оплачуваною діяльністю.

Залізничні подорожі є доволі популярним видом відпочинку за кордоном. Найбільш стійкими прихильниками цього виду туризму можна вважати німців, англійців та швейцарців. Цікаво, що якщо жителі Великобританії та Швейцарії надають перевагу подорожам по своїх країнах, то німці об'їздили всю Європу. Особливим шиком у німців вважаються паровозні подорожі, а найпопулярніший у всіх проявах «Східний експрес» стилізовано під знаменитий потяг початку ХХ століття.

Одним з перших і найбільших туроператорів на ринку залізничних подорожей є фірма «Вагон-Лі», заснована в США братами Пульманами у 1872 р.

Громадський транспорт відіграє вирішальну роль у розвитку туризму в будь-якій дестинації. Це важливий компонент, який забезпечує відвідувачам можливість легко пересуватися з одного місця в інше, роблячи огляд визначних пам'яток та інші туристичні заходи більш зручними і доступними. Окрім підтримки туризму, громадський транспорт також має ширші переваги для громади. Він може зменшити затори на дорогах, покращити якість повітря та полегшити мешканцям доступ до роботи, освіти та медичних послуг.

Пандемія вдарила по туризму сильніше, ніж, можливо, по будь-якій іншій галузі. У Європі, найбільшому регіоні глобального туризму з початку ведення рекордів, подорожі майже повністю припинилися. Зараз, коли почалося перезавантаження сектора, є всі ознаки того, що він продовжуватиме зміцнювати свій статус лідера світового туризму. Дійсно, згідно з останніми даними ЮНВТО, за перші дев'ять місяців 2022 року кількість міжнародних прибуттів зросла на 126 % порівняно з попереднім роком і досягла 81 % від рівня до пандемії. Більше того, із приблизно 700 мільйонів міжнародних прибуттів, зареєстрованих у всьому світі за цей період, близько 477 мільйонів були прийняті в європейські напрямки, що становить приблизно 68 % від загальної кількості у світі .

Згідно з останніми прогнозами ЮНВТО, до 2030 року кількість туристів, які подорожують через кордони, досягне 1,8 мільярда на рік. Це буде поряд із додатковими 15,6 мільярдами внутрішніх туристів. Таке зростання продукує багато можливостей, зокрема покращить соціально-економічний розвиток країн і створення робочих місць.

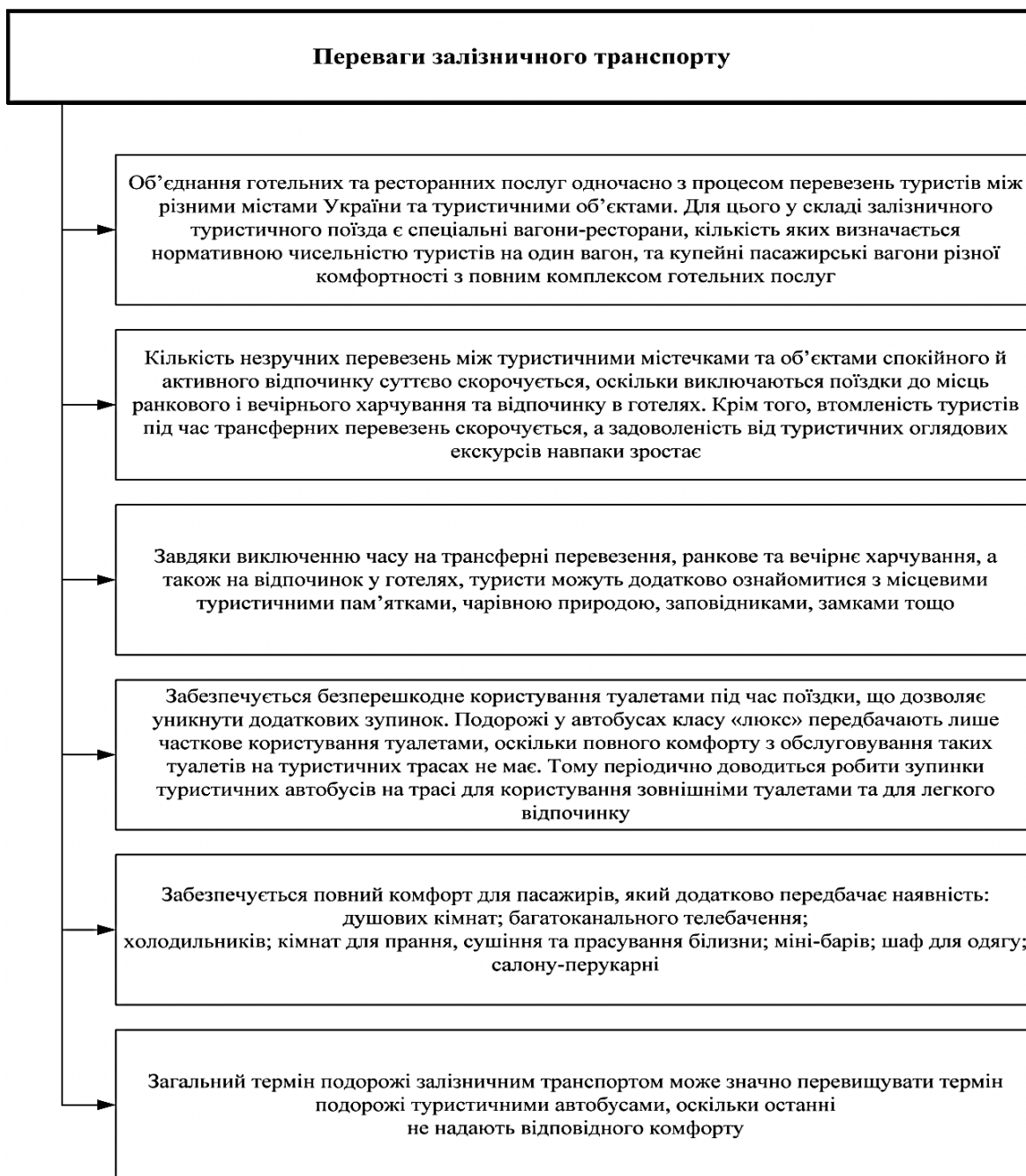

Рис. 1. Переваги залізничного транспорту

Список використаної літератури:

1. Jobs, Education and Training: together, tourism and transport can deliver a better future for Europe. URL: <https://www.unwto.org/news/together-tourism-and-transport-can-deliver-a-better-future-for-europe>.
2. Данільєва Ю. Г. Залізничний транспорт у системі міжнародного туризму. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84594063.pdf>.
3. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. Затверджено МОН / Мальська М. П., Антонюк Н. В. Київ : Знання, 2008. 661 с.
4. Фастовець О. О. Організація транспортних подорожей і перевезень : навч. посіб. Київ : Музична Україна, 2003. 190 с.

М.О. Осипчук, студент гр. ТЗ-9, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНІ МУЗЕЇ СВІТУ. ЕКОМУЗЕЇ. ВІРТУАЛЬНІ МУЗЕЇ

На даний час стає дедалі більше охочих, що прагнуть самовдосконалюватись та поглиблювати свої знання у різних сферах діяльності. І музеї в цьому охоче допомагають, адже призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини.

В епоху цифрових технологій відкривається все більше і більше сучасних музеїв у різних куточках планети, які приваблюють відвідувачів своєю неординарністю та ексцентричністю.

Музей науки Філіпа та Патриції Фрост. У музейному парку в самому центрі міста Маямі (Флорида, США) розташований надсучасний музей науки, який відкрили для відвідувачів 8 травня 2017 року. Він займає площу 23 тис. м² і поділений на кілька частин, серед них планетарій та тривіневий конусоподібний акваріум (його об'єм – 1 млн 900 тис. літрів). У залах музею можна ознайомитися із дослідженнями у сфері макро- та мікросвіту, технологій, інженерії, математики (STEM), а також дізнатися про останні наукові відкриття. Для відвідувачів створені інтерактивні виставки та унікальні шоу.

Великий Єгипетський музей (Музей у Гізі). Розташований за два кілометри від комплексу пірамід Гізи та Великого Сфінкса. Його повне відкриття планувалося на 2020 рік (до того часу заклад працював у тестовому режимі). Музей стане одним із найбільших у світі, його територія сягає 50 га, а фонд міститиме понад 100 тис. експонатів. Наріжний камінь під будівництво музею закладено ще 2002 року, а будівельні роботи тривають з 2008-го. Офіційне відкриття неодноразово відкладали, втім екскурсії по деяких об'єктах музейного комплексу проводили й раніше. Насамперед вражає архітектура: трикутна основа будівлі, зали – у формі скошених трикутників, фасад – напівпрозора стіна з алебастру, яка підсвічена вночі. Кошторис будівництва – майже 600 млн дол. США: сто з яких надав уряд Єгипту, решта – грантові кошти. За попередніми підрахунками, музей буде приймати щорічно п'ять мільйонів відвідувачів.

Zeitg Mocaa – музей сучасного мистецтва Африки. Найбільший у світі музей сучасного африканського мистецтва відкрили 22 вересня 2017 року в колишньому зерносховищі в Кейптауні (Південно-Африканська Республіка). Ідея заснування музею належить німецькому колекціонеру Йогану Цайцові, який впродовж десятиріч збирав унікальну колекцію творів сучасних художників Африки. Загальна площа музею – 95 тис. м² й складається з 80 галерей. Окрім цього, на території є лабораторії, книжкова крамниця, ресторан, бар і навіть сад на даху.

Екомuzeї. Це інноваційний тип так званих мішаних соціально-середовищних музеїв, націлених на досягнення сталого (збалансованого) розвитку місцевих громад у традиційному середовищі їх проживання та активного залучення їх у суспільну діяльність зі збереження усіх видів своєї спадщини. Головною особливістю концепції екомuzeїв є діяльність зі збереження та презентації не окремих експонатів, а середовища як природного, так і антропогенного. Концепція екомuzeїв розвивається у руслі західної «нової музеології». Термін «ekomuzeї» сформулював французький вчений Ю. де Варін у 1971 році, коли почалася робота зі створення першого музею нового типу – Музею Людини і Промисловості в Ле-Крезо (Франція).

Музей людини і промисловості «Ле-Крезо». Екомuzeї «Ле-Крезо» охопив величезну територію (понад 500 тис. км² із населенням близько 150 тис. осіб) старого регіону гірничо-добувної промисловості. На цій території був створений площинно дисперсний (розосереджений) музей з центром у фабрично-заводському місті Ле-Крезо. Серед об'єктів (філій) музею нового типу – замок промисловців Шнейдерів, вугільна шахта, середньовічний монастир, школа, канал, міська забудова тощо.

Музей Сан-Крістовано в Ріо-де-Жанейро. Невдовзі за Францією екомuzeї поширилися в канадській провінції Квебек, Бразилії, Португалії, окремих країнах Африки. Серед найвідоміших закордонних екомuzeїв називають, зокрема, Музей Сан-Крістовано в Ріо-де-Жанейро. Музей славиться своїми розкішними садами.

Віртуальні музеї. Природно, що нове покоління не горить бажанням розгадувати загадки минулого і долучатися до мистецтва. Тому більш прогресивні музеї світу створили інтерактивну версію своїх залів. Тепер ви можете провести екскурсію по музею, використовуючи звичні для них новітні технології.

Музей Галілео. «І все-таки вона крутиться!» Музей, присвячений пам'яті великого бунтаря свого часу – фізику Галілео Галілею. У його кімнатах можна відшукати не тільки предмети, створені або пов'язані з життям ученого, але це так само науковий музей, в якому ви зможете простежити шлях розвитку тих чи інших звичних для нас речей. Це цілий атракціон, який знаходиться в палаці XII століття.

Театр-музей Далі. Що можна очікувати від генія-сюрреаліста? Його музей, до створення якого він сам доклав руку, по істині твір мистецтва. Заплутані лабіринти, тераси і сцени – завдяки інтерактивній версії

ви зможете спостерігати лише малу частину всього пишноти. Музей припаде до душі всім, адже із Сальвадором Далі не занудьгуєш.

Британська Національна галерея. Національна галерея стала героєм багатьох британських фільмів. Вона зберігає у своїх залах дивовижні шедеври західноєвропейського живопису XIII – початку XX століття. Коштовне каміння в її короні – картини Тиціана, Рубенса, Лорен, Тернера і багатьох інших. Ви зможете ознайомитися не тільки з предметами мистецтва, але і з величною спорудою музею.

Отож, завданням музею, якщо він хоче виконувати закладену в нього місію, не може бути просте нагромадження експонатів, а побудова з них живого фрагменту історичної, наукової, мистецької чи технічної реальності, з тим, щоб ця реальність могла бути передана нащадкам такою ж живою і цілісною, якою вона постає перед нами. Музеї потрібні для духовної території душі, для того, щоб розуміти своє минуле, щоб бачити майбутнє через минуле, щоб орієнтуватися в суспільних процесах, які були.

Список використаної літератури:

1. Афіша Хмельницького. 14 віртуальних музеїв світу. URL: <https://moemisto.ua/km/blog/14-virtualnih-muzeviv-svitu-799.html>.
2. Гайдай О. М. Музеєзнавство: навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 212 с.
3. Пуківський Ю. Топ-5 найновіших музеїв світу. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/top-5-nainovishikh-muzeviv-svitu/>.

АНІМЕ- ТА МАНГА-ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВИДИ СУЧАСНОГО ТУРИЗМУ

Аніме-туризм – це вид туризму, що передбачає відвідування місць, пов'язаних з японською поп-культурою, зокрема аніме та мангою. Японія є основною країною для аніме-туризму, адже багато аніме та манг були створені тут. Аніме-туристи можуть відвідати місця, пов'язані з популярними аніме- та манга-серіями, такі як музеї, парки розваг, кафе та ресторани, які присвячені конкретним аніме. Також цікавими є паломництва до міст, де відбувалися події, що відображені в аніме та манга, або до місць, які надихали авторів писати власні твори. Аніме-туризм є значною галуззю туризму в Японії, він став популярним серед людей з усього світу, які захоплюються японською поп-культурою.

Одним із найбільш відомих місць для аніме-туризму є район Акіхабара в Токіо. Він вважається Меккою для отаку – людей, які захоплюються японською поп-культурою, зокрема аніме та мангою. Тут можна знайти безліч крамниць, що продають усе, що стосується аніме: від фігурок персонажів до манги та аніме-дисків. Крім того, в Акіхабарі є кафе з тематичними меню, де персонал вбрано в костюми персонажів з аніме.

У Японії ще з давніх-давен звикли до паломництва: буддисти проходили гігантські маршрути, щоб відвідати всі священні храми. У наші дні релігійна проща не зникла: існує, наприклад, популярний туристичний маршрут 88 храмами острова Сікоку, який триває близько 50 днів.

Seichi Junrei (聖地巡礼) – дослівно перекладається як «проща до священних місць». У XXI столітті цей термін найчастіше вживається щодо поїздок місцями з фільмів, відеоігор, аніме та манги. У США існує схожий напрямок під назвою «поп-культурний туризм». Це узагальнений термін, під нього потрапляє як поїздка до могили улюбленого актора, так і туризм місцями зйомок популярних фільмів.

2013 року жителі японського провінційного містечка Івамі префектури Тотторі були вкрай здивовані несподіваним припливом туристів – мандрівники, переважно молоді дівчата, приїжджали сюди з усіх куточків країни. Лише частка прокату велосипедів у місті порівняно з минулим роком збільшилась у чотири рази! Що ж такого сталося, що приваблює в це симпатичне, але загалом не розбещене увагою туристів місто стільки молоді? Розгадка виявилася проста: Івамі послужив прототипом місця дії аніме «Вільний стиль!» про плавальний клуб старшої школи, яке здобуло величезну популярність серед дівчат. Зрозуміло, багатьом юним шанувальницям захотілося побувати у місті, де жили їхні улюблені герої, та особисто побачити місця, з яких були змальовані краєвиди, які можна спостерігати в аніме.

Місцевий відділ з культури та туризму швидко зорієнтувався в ситуації, і в Івамі було організовано автобусні тури місцями, що засвітилися в аніме, налагоджено продаж ексклюзивних аніме-сувенірів, спеціальні готельні пропозиції для дівчат і навіть цілий тематичний фестиваль, присвячений серіалу. Маленьке місто, яке раніше перебувало далеко від популярних туристичних маршрутів, розквітло на очах, отримавши свою частку уваги й відмінну можливість для розвитку туристичної інфраструктури.

Подібні випадки непоодинокі – «аніме-туризм» давно став значним елементом розвитку внутрішнього туризму в Японії, адже автори аніме та манга зараз часто змальовують місце дії своїх історій із реальних локацій. Наприклад, прототипом місцевості, де живе головний герой аніме «Зошит дружки Нацумі» про екаї (японські духи та божества), послужила префектура Кумамото – батьківщина Юкі Мідорікави, автора оригінальної манги. А за прообраз села Хінамідзава, яке є центром подій аніме «Коли плачуть цикади», було взято історичне село Сіракава-го у префектурі Гіфу – автором було ретельно скопійовано всі місцеві пейзажі та пам'ятки.

У Японії подібні подорожі вважаються популярним туристичним напрямком, особливо серед шанувальників аніме та візуальних новел. Фанати знаходять знайомі з аніме вулички та створюють спеціальні блоги, присвячені аніме-туризму.

Строго кажучи, явище це не нове – ще в далекому 1975 році Хаяо Міядзакі, тоді ще молодий талановитий співробітник студії Zuiyo Enterprises, особисто їздив до Швейцарії, щоб достовірно відобразити природу в аніме «Хайді – дівчинка Альп». Але масовий характер «копіювання» місць з реальності в аніме-серіали набуло вже ближче до нульових, під час стрімкого зростання популярності аніме про повсякденність, коли з'ясувалося, що створювати абстрактне реалістичне місто «з нуля» для фанів аніме значно складніше, довше й витратніше, ніж малювання з природи.

Про аніме-туризм уперше заговорили в 1990-х роках, а найбільшу популярність він набув уже в нульових, коли у фанатів з'явилася можливість придбати портативні фотоапарати, щоб зафіксувати ті найзаповітніші місця, і вести блоги, щоб ділитися своїми знахідками з іншими любителями аніме.

У середині нульових зросла кількість аніме, які розповідали про будні звичайних японських школярів. Найчастіше ці роботи були в жанрах романтики, комедії чи драми, а дія завжди відбувалася у реальному

місті та в наш час. Популярність жанру «повсякденність» згодом полегшила роботу аніматорів, тому що необов'язково малювати вулиці з нуля, якщо можна вирушити до населеного пункту та зняти цікаві місця на звичайну камеру. На основі знятого матеріалу аніматори пізніше намалюють локації. Незабаром це стало найпопулярнішим феноменом. Їм навіть зацікавилася «Японська національна туристична організація» (JNTO), випустивши низку пізнавальних брошур для англомовних туристів та запустивши на своєму сайті відповідний розділ.

Нещодавно читачі журналу Newtype склали список із 88 місць, які має відвідати кожен шанувальник аніме. Одночасно з цією подією було засновано «Японську асоціацію аніме-туризму». Список із перерахуванням усіх «святинь» з'явиться 26 серпня на сайті проєкту.

До популяризації феномена підключилася влада японських міст. Так, у селищі Хакон відкрилися магазини з ексклюзивними товарами з аніме «Neon Genesis Evangelion». Містом розвішано банери, відкрито різні тематичні заклади. У місцевих туристичних центрах є безкоштовні карти із зазначенням усіх чудових місць. Якщо аніме стає популярним, то в місті помітно зростає прибуток від нових туристів.

Шанувальники аніме люблять влаштовувати собі подібні тури, а потім викладати фотографії з поїздок у свої блоги. Часто такі фото супроводжуються картинками, де мандрівники порівнюють реальне місце із кадром з аніме. Фанати отримують можливість поринути в атмосферу улюбленого аніме та побувати в місцях, де жили їхні улюблені персонажі та відбувалися знайомі їм події, доторкнутися до світу «по той бік екрану»... А представники міста, у свою чергу, докладають усіх зусиль для того, щоб зробити їхню поїздку яскравою і незабутньою, адже тоді людям, можливо, захочеться приїхати знову!

Так, провінційне місто Васіномія у префектурі Сайтама отримало прибуток, що вимірюється мільйонами єн, завдяки аніме «Lucky Star», героїні якого живуть у місті, змалюваному з Васіномії. І фанати продовжують приїжджати сюди, хоча аніме це давно пішло з екранів ТБ. А порівняно недавно в центрі уваги опинилося місто Хіда, пейзажі якого надихнули Макото Сінкая на його повнометражне аніме «Твоє ім'я» – туристи приїжджають не лише з різних куточків Японії, а й з-за кордону!

При цьому плакати, карти та листівки з улюбленими аніме-героями, які прикрашають місто та поширюються серед туристів, зазвичай включають також інформацію про історію міста та його пам'ятки, так що до маркетингової функції ненав'язливо підключається освітня. Наприклад, студія, що випустила аніме «Бродячі пси літератури», у якому прототипами основних персонажів виступають відомі японські письменники, активно співпрацює з літературними музеями та культурними центрами. Така маркетингова стратегія спрямована як на популяризацію конкретного аніме та музеїв, а й на розвиток культури читання серед молоді.

Такі країни, як Сінгапур, Тайвань та Республіка Корея, також розвивають аніме-туризм. Зокрема, у Сінгапурі є аніме-кафе та магазини, що продають аніме-товари. У Тайвані діє тематичний парк «Всесвіт Наруто», де можна побачити відтворення знаменитих локацій з аніме «Наруто». У Південній Кореї, на острові Чеджу, працює парк «Дулі» – відтворення фантастичного світу з аніме «Місто мерехтіння».

Однак, важливо зазначити, що аніме-туризм може мати й негативні наслідки, зокрема для місцевих жителів та навколишнього середовища. Наприклад, більший потік туристів може призвести до переважання транспортної інфраструктури та забруднення довкілля. Також відвідувачі можуть не поважати місцевої культури та традицій. Тому важливо дотримуватися правил поведінки та етикету під час аніме-туризму та поважати місцевих жителів й не завдавати шкоди навколишньому середовищу.

Досвід Японії – чудовий приклад того, як популярна культура може сприяти підтримці та розвитку внутрішнього туризму, привертаючи широку увагу громадськості до місць, подій та культурних традицій. Японський поп-культурний туризм активно розвивається і виходить на зовнішній ринок – усе більше закордонних гостей прибуває в Країну сонця, що сходить для того, щоб на власні очі побачити «ті самі місця» з аніме та манги.

Отже, аніме-туризм – це популярна форма туризму, яка набула значного поширення в останні роки. Він надає можливість людям відвідати місця, пов'язані з їх улюбленими аніме та мангою, насолодитися декором та культурою, що викладена в аніме, та придбати унікальні сувеніри. Аніме-туризм також може збільшити туристичний потік та покращити стан економіки країни. Однак необхідно бути уважним та дотримуватися правил поведінки й етикету, щоб уникнути негативних наслідків для місцевих жителів та навколишнього середовища. Аніме-туризм є цікавою та незвичною формою туризму, яка здатна привернути увагу людей з усього світу.

Список використаної літератури:

1. New Record for International Visitors to Japan. 27.01.2020. URL: <https://cutt.ly/mz8EWHz>.
2. Overseas Residents' Visits to Japan. 10.03.2021. URL: <https://cutt.ly/vz8EFkD>.
3. Japan to subsidise holidays in effort to revive tourism. URL: <https://cutt.ly/hz8EIPG>.
4. Подорож до Окінави, тропічна Японія. URL: <https://www.actualidadviajes.com/uk/подорожі-Окінава-Японія-тропічний/>.

**Д.П. Петренко, студент гр. ТЗ-9, ФБСО,
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»**

КАЇРСЬКИЙ ЄГИПЕТСЬКИЙ МУЗЕЙ – ПЕРЛИНА МУЗЕЇВ АФРИКИ

Єгипет – це місце на земній кулі, з яким пов'язано багато легенд, загадок і тасмниць. Дивовижна і повна містики історія країни викликає чималий інтерес як серед науковців, так і серед звичайних громадян, далеких від історії, але тих, хто цікавиться минулим нашої цивілізації. Скарбниця давньоєгипетської культури – Єгипетський музей.

У столиці Єгипту, місті Каїрі, розташований музей, де зібрано велику кількість безцінних реліквій, що належать до давнього періоду історії країни. Це Єгипетський музей, або Каїрський, як його ще називають. Двоповерхова будівля музею в самому центрі міста на площі Тахрір є місцем масового паломництва туристів і предметом гордості єгиптян. На сьогоднішній день у запасниках і демонстраційних залах музею зберігається близько 120 тис. експонатів давньоєгипетського мистецтва, що належать до різних історичних періодів. Декілька слів скажемо про історію створення музею. Рішення про заснування даного закладу культури виникло не випадково. Безцінні реліквії стародавньої історії Єгипту впродовж тривалого часу ніким не враховувалися. Гробниці і схованки знаходили прості єгиптяни, які мало що розуміли в істинній цінності цих знахідок. Серед них були й справжні грабіжники, які продавали ці пам'ятки культури за безцінь туристам. Результатом цього вандалізму стало те, що багато історичних та культурних свідочств давнини виявилися назавжди втраченими для людства.

У XIX столітті єгипетська влада стали замислюватися про збереження історичної спадщини своєї країни. Урешті-решт, було створено спеціальну Службу старожитностей Єгипту, в чюю компетенцію входив облік і збереження знайдених пам'яток історії та культури.

Першу колекцію шедеврів давньоєгипетського мистецтва зібрав Огюст Марієтт у Булаку в 1858 році. Після повеней багато експонатів були або знищені, або загублені. Марієтт запропонував побудувати великий новий музей для зберігання цінностей, що і було зроблено в 1900 році. Двоповерхову будівлю музею зведено за проектом французького архітектора Марселя Дюнона в неокласичному стилі. Офіційне відкриття музею відбулося у 1902 році. З цього моменту унікальні шедеври стали доступні відвідувачам.

Колекція Каїрського музею. Експонати музею можна побачити на першому і другому поверхах будівлі. Розташовані реліквії у вітринах музею з урахуванням хронології та тематики. Це численні предмети, знайдені в гробницях фараонів і жерців, коштовності. Твори ювелірного мистецтва виконані з надзвичайною майстерністю із золота, дорогоцінних каменів, цінних порід дерева. Крім предметів побуту і творів ювелірного мистецтва, у музеї зібрано чимало кам'яних статуй фараонів, що відносяться до різних епох. Ці скульптури виконано з вапняку, базальту, граніту. Зокрема, на першому поверсі музею можна побачити статую фараона Хафра, який побудував другу за величиною піраміду в Гізі. Вражає високим рівнем виконання скульптурна група подружжя царевича Рахотепа та його дружини Нофрет. Статуя Каопера одержала назву «Сільський староста». Справа в тому, що робітники, що знайшли цю дерев'яну скульптуру, побачили в її рисах подібність із місцевим сільським старостою. В окремому залі виставлено колоси фараона Ехнатона, реформатора і, по всій ймовірності, батька Тутанхамона, а так само його дружини Нефертіті. Ще один зал присвячений скарбам, які належали колись легендарній цариці Хетепхерес, матері Хеопса, того самого, який побудував відому піраміду Єгипту.

Перлина колекції Каїрського музею – скарби Тутанхамона. Єгипетський музей – місце, де зберігаються унікальні реліквії, але найдорожчою в їх числі є колекція предметів, що належали фараонові Тутанхамону. Єдина не розграбована гробниця Тутанхамона була знайдена в 1922 році в Долині Царів Говардом Картером. Скарби, які зберігалися в ній, були настільки великі, що перевозили їх у музей і описували протягом п'яти років. Фараон Тутанхамон – особистість популярна і загадкова серед інших єгипетських правителів. Він помер у зовсім юному віці, у 18 років. Причина його смерті точно не встановлена. Можливо, його вбили, так само є гіпотеза, що фараон загинув на полюванні. Загадку, можливо, ще вдасться розгадати історикам. Чудовими ж предметами, що належали Тутанхамону при житті, можна милуватися зараз у Каїрському музеї.

Єгипет є для будь-якої культурної людини не тільки країною, де можна позасмагати на спекотному сонці і купатися в теплих хвилях. Це колиська людської історії, місце, де цивілізація зароджувалася. Відвідати Єгипетський музей варто тому, що це можливість повною мірою зануритися у світ давньої єгипетської історії, познайомитися з його незвичайною і унікальною культурою.

Список використаної літератури:

1. Бурда В. Як Тутанхамон з посереднього фараона перетворився на вбивцю археологів та промоутера цигарок. URL: <http://surl.li/hrwef>.
2. Каїрський єгипетський музей в Єгипті URL: <https://romantictourism.in.ua/kayirskii-yegipetskii-myzei-v-yegipti/>.
4. Найкращі музеї світу. URL: <https://www.calameo.com/books/006267077d48b7460defb/>.
5. У Каїрському музеї розбили знамениту маску Тутанхамона. І с'як-так зліпили епоксидкою. URL: <http://surl.li/hrwea>.

Т.Ф. Подік, студент гр. ТЗ-9, ФБСО
Науковий керівник: М.Е. Кругляк, к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНІ МУЗЕЙ СВІТУ: МУЗЕЙ «MERCEDES BENZ» (ШТУТГАРТ, НІМЕЧЧИНА) ТА МУЗЕЙ ЛЮДСЬКОГО ТІЛА «CORPUS» (НІДЕРЛАНДИ)

Музей Мерседес-Бенц (нім. Mercedes-Benz Museum) – автомобільний музей торгової марки Mercedes-Benz, який знаходиться у місті Штутгарт (Німеччина). Він є частиною цілого комплексу, розташованого на одній території, до якого входять: штаб-квартира концерну Daimler AG; магазин ретро- і сучасних автомобілів марки Mercedes-Benz; Мерседес-Бенц Арена – домашній стадіон футбольного клубу «Штутгарт» та інші об'єкти. Є одним із найбільших корпоративних музеїв у світі і найвідвідуванішим музеєм Штутгарта станом на 2015 рік.

До 50-річчя компанії концерн Daimler-Benz AG у 1936 році заснував на заводі в районі Унтертюркгайм у Штутгарті перший повноцінний музей марки Mercedes-Benz. Згідно із записами компанії, на 1938 рік виставкова експозиція складалася з 18 автомобілів виробництва Daimler-Motoren-Gesellschaft, 9 автомобілів компанії Benz & Cie та 6 автомобілів спільного підприємства під брендом Mercedes-Benz. Крім того, в музеї можна було знайти 19 різних двигунів, що застосовувалися як для автомобілів, так і для авіації та суден, а також три залізничні транспортні засоби, точні репродукції моторного човна «Neckar» і першої моторизованої карети Даймлера (Daimler Motorkutsche). Надалі колекція виставкових експонатів постійно зростала. У 1955 році керівництво компанії ухвалило рішення про перенесення музею до нової будівлі. Будівництво розпочалося у 1958 році і знову на території одного із заводів в Унтертюркгаймі. Побудований за проектом архітекторів Рольфа Гутбіра і Ганса Каммерера новий музей Daimler-Benz було відкрито у 1961 році і приурочено до 75-ліття винайдення автомобіля. Виставкова площа становила 1 200 м². Спираючись на останні технічні досягнення, компанія запровадила аудіоінформаційну систему для відвідувачів музею. У 1985 році музей було закрито у зв'язку з комплексною реставрацією, реконструкцією та реорганізацією. До ювілею 100-річчя автомобіля у 1986 році керівництво компанії вирішило розширити площу будівлі. Концепцію редизайну розробили архітектори Кнут Лорер, Дітер Германн і Ганс-Гюнтер Мерц. Розширена будівля отримала новий суцільний скляний фасад. Виставкова площа музею зросла до 5 760 м². Через обмежений простір і незручне розташування музею в межах території заводу у 2000 році концерн ухвалив рішення про будівництво нового приміщення на краю заводської території. А трохи згодом було вирішено споруджувати окремий комплекс. У 2001 році після проведення конкурсних заходів було обрано остаточний дизайн від фірми UNStudio знаменитого данського архітектора Бена ван Беркеля. Будівництво нового музею Мерседес-Бенц розпочато 17 вересня 2003 року, а вже у травні 2006 року відбулося урочисте відкриття. Будівля виставкового комплексу була розроблена спеціально для музею та із самого початку проектувалася з урахуванням усіх тонкощів організації виставкового простору.

У 2015 році вперше в історії музею було влаштовано розпродаж деяких моделей унікальної колекції. Програма отримала зву «All Time Stars». Список доступних для покупки моделей розбитий на три частини: преміальні автомобілі, колекційні моделі та драйверські авто. Станом на квітень 2018 року, музей відвідало 9 млн осіб з понад 160 країн світу, що зробило музей найвідвідуванішим закладом на території Штутгарта.

Нинішня будівля музею, яка розташувалася прямо навпроти головних воріт заводу Daimler AG у Штутгарті, була відкрита для широкої публіки 19 травня 2006 року. Дизайн будівлі ґрунтується на унікальній концепції, що має форму трилисника, яка формується з трьох кіл зі зміщеними центрами, що утворюють трикутний атріум, який нагадує форму двигуна Ванкеля. Архітектура і концепції виставки музею тісно переплітаються, адже дизайнер виставкових стендів Ганс-Гюнтер Мерц був найнятий у 2001 році ще до початку торгів за право провадження будівництва.

Будівлю було спроектовано так, щоб вона займала мінімум площі за максимального використання простору: на 16 500 м² виставкового простору площа зайнятої земельної ділянки становить всього лиш 4 800 м². Дев'ять поверхів, які ззовні виглядають як три, створені на базі двох спіралей пандусів, що перетинаються. Дизайн інтер'єру навіяний формою подвійної спіральної структури ДНК, яка несе геном живого організму, у т. ч. і людини. Такий підхід ілюструє філософію бренду Mercedes-Benz – безперервне створення принципово нових продуктів для просування справи людської мобільності.

У рамках огляду музейної експозиції відвідувачі мають можливість вибору між двома екскурсійними маршрутами: маршрутом легенд та колекційним маршрутом. Обидва шляхи перетинаються на кожному рівні музею і сходяться в одній точці огляду сучасних інноваційних розробок. «Маршрут легенд» – екскурсійний маршрут, що відображає 125-річний шлях розвитку торгової марки Mercedes-Benz від найперших винаходів німецьких піонерів у галузі автомобілебудування до останніх розробок концерну. Виставка має оформлення у стилі семи ретрозал, у яких музика, плакати, портрети кумирів того часу

майстерно відтворюють атмосферу минулих років. «Колекційний маршрут» об'єднує експонати на кшталт автомобілів. П'ять колекційних галерей присвячені тематиці перевезення вантажів, подорожам, службовій техніці, героям та відомим іменам. Незалежно від обраного маршруту відвідувачам музею доступний аудіогід, з яким можна оглядати експонати в будь-якій послідовності з отриманням інформації кількома мовами.

У музеї виставлено для всезагального огляду понад 160 моделей автомобілів та понад 1 500 інших експонатів – транспортних засобів та різноманітних конструкцій зі світу автомобілебудування, що мають відношення до різних періодів історії заводу, яка налічує понад 125 років (з врахуванням ранніх робіт Карла Бенца і Готтліба Даймлера). Виставкова колекція включає серійні моделі, спортивні автомобілі, вантажівки, автобуси та інші продукти компанії. Усі виставкові експонати реставруються та підтримуються підрозділом Mercedes-Benz Classic Center (Фелльбах) компанії Mercedes-Benz.

У Нідерландах можна потрапити всередину людського тіла й на власні очі побачити, як б'ється серце, працює шлунок, циркулює кров, навіть спостерігати народження нового життя... А ще – пройти тест на знання власного тіла, перевірити, в якій ти фізичній формі. У спеціальній ідальні з голограми можна дізнатися про своє харчування, чи не шкодить воно здоров'ю. Усе це відбувається під час подорожі всередині людського тіла у музеї «Corpus», який знаходиться в нідерландському місті Лейден. Величезну будівлю у вигляді сидячої людини видно ще на під'їзді до міста.

Музей «Corpus» у Нідерландах відкрився у березні 2008 року. Він є першим музеєм такого типу. Його особисто відкривала Беатрікс Вільгельміна Армгард, яка була королевою Нідерландів з 1980 по 2013 роки. Це інтерактивний музей біології людини, що поєднує як освітню, так і розважальну функції. Головне завдання «Corpus» – навчити людей слухати своє тіло, не шкодити йому, збагнути його унікальність, зрозуміти, що відбувається всередині організму. Саме розуміння всіх процесів та правильне піклування про тіло у Нідерландах вважають головним секретом тривалого, здорового життя.

Подорож у людському тілі триває близько години. Перш ніж потрапити всередину велетня, можна погратися органами. Уявіть собі щось на кшталт більярдного столу, тільки замість куль – серце, нирки, печінка. Головне завдання – правильно розмістити органи у тілі людини. Кожен орган реагує на дотик, той самий принцип, як і в планшета. Усі органи на столі, в людському тілі, рухаються. Один дотик – і серце можна поміняти місцями з печінкою. А якщо натиснути на нього ще кілька разів, з'явиться повідомлення з усією інформацією про орган, як він працює, де розміщується і для чого потрібен.

Озброївшись аудіогідом і прослухавши правила, головне з яких – не чіпати органи, відвідувачі музею прямують до ескалатора – це вхід усередину тіла, він розташований у коліні. Піднявшись нагору, тобто зайшовши всередину тіла, знайомишся з історією створення лейкоцитів і еритроцитів. Можна побачити, як циркулює кров, працюють печінка та легені, як б'ється велетенське серце. Усередині «Corpus» відвідувачі перетворюються на крихітні створіння, які потрапили всередину власного тіла. Кожен орган настільки реальний, що страшно зробити крок убік, аби раптом не порушити роботу організму – постійно прислухаєшся, чи дихає велетень, усередині якого мандруєш. У найдрібніших деталях можна побачити кістки, м'язову систему, голосові зв'язки, зайти всередину ока, вуха, ротову порожнину, почути реалістичні звуки, наприклад, відрижку після обіду. Усюди розміщені інформаційні екрани, на яких транслюється робота органів. Пересуватися з органу в орган усередині тіла допомагають спеціальні ліфти. «Коли ви заходите, можете взяти аудіотур, і, обравши одну з восьми мов, розпочати свою подорож. Ескалатор підіймає тебе в коліно. І звідти ти продовжуєш свою мандрівку тілом. Потрапляєш у матку, рот, ніс, око, серце. До слова, у серці ми використовуємо 5D, і це неймовірно. Таким чином через годину ти опиняєшся в мозку. Там віддаєш свій аудіогід – і починається вже інший інтерактивний тур. Я не хочу відкривати занадто багато: замість того, щоб сто разів почути, краще прийти й один раз побачити і випробувати самому», – каже директор з маркетингу та комунікацій Естер Нілен.

Упродовж усієї подорожі на мандрівників людським тілом чекає багато сюрпризів, які у музеї просять не розкривати. Однак про одну забаву таки можна розповісти. Коли потрапляєш у ротову порожнину, то можна посидіти на зубах та пострибати на язичку, наче на батуті. Завершується подорож – у мозку. Тут відчуваєш себе, наче пілот велетенського корабля, що називається «Людина».

Музей «Corpus» – це розвага і наука про тіло водночас. Щороку він приймає близько 230 тисяч відвідувачів з усього світу. Подібний музей планують створити у Китаї.

Список використаної літератури:

1. Вхід через коліно, вихід через мозок: Унікальний музей людського тіла в Нідерландах. URL: <http://surl.li/hrwgu>.
2. Музей людського тіла «Corpus» – гордість Голландії. URL: <https://cikavo-znaty.com/322-muzey-lyudskogo-tla-corporus-gordst-gollandyi-html/>.
3. Німеччина, музей Мерседес-Бенц. URL: <http://salfetki.org.ua/nimechchina-muzej-mercedes-bents/>.

АКТИВНИЙ ТА ДИКИЙ ВІДПОЧИНОК В АКТОВСЬКОМУ КАНЬЙОНІ

Найважливішими мотивами для туристичних подорожей є: чисте довкілля, надзвичайні ландшафти, природа та унікальна культурна спадщина народів світу, яка ретельно й постійно охороняється. Сьогодні, а особливо в майбутньому, туристичні подорожі перестануть бути просто дозвіллям, а базуватимуться на культурних, релігійних чи етнічних коренях, конкретних видах діяльності чи особливих інтересах. Сонце, море і золотий пісок пляжу самі по собі втрачають свою привабливість. На перший план виходить активний, пізнавальний і культурний туризм у гармонії з навколишнім середовищем. Він є екологічно чистим, сприяє контактам з іншими людьми і характеризується високою якістю послуг. У сучасному туризмі спостерігається тенденція, якої не було ще п'ять-десять років тому. Багато туристів пасивні і ледачі у своєму мисленні, вони віддають перевагу активному відпочинку в гармонії з навколишнім середовищем, а не розкішним готельним комплексам та їжі.

Ми пропонуємо активний відпочинок у маловідомій Актівській (Актівській) долині. Актівський каньйон розташований поблизу села Актівського Вознесенського району Миколаївської області. Цей унікальний природний витвір виник тут понад чотири мільярди років тому. Актівський каньйон розташований уздовж річки Мертвовод. Він займає загальну площу 250 гектарів і має максимальну глибину 50 метрів. Його довжина – близько 3 км.

Історія розповідає про «Долину диявола» біля Вознесенська – надзвичайно таємниче місце. Тут було поховано більшість скіфських царів, а під час їхнього правління в Чортовій долині відбувалися магичні ритуали. Так, древні скіфи відправляли своїх царів в останню путь за течією р. Мертвовод, яка до радянських часів була судноплавною. А ще одна з легенд розповідає, нібито козаки-характерники вважали каньйон одним з енергетичних порталів (місць сили), де вони могли відпрацьовувати свої надприродні здібності. Нібито тут поміж скель було заховано спеціальні енергетичні капсули, опинившись у яких, характерник перетворювався на тварину чи навпаки. Таку похмуру назву річка Мертвовод отримала не просто так. У її долині знаходяться поховання скіфських царів. За одним із переказів, під час одного із татарських набігів місцеві жителі зварили отруйний відвар, який вилили у ріку. Татари скуштували води та всі померли. За іншою легендою, у цих місцях колись відбулась страшна битва запорізьких козаків з турками, після якої на плесі ріки лежало стільки тіл, що навіть не було видно води.

Сьогодні Актівський каньйон – безлюдне місце для чарівного, але дикого відпочинку. Скелі долини сягають ста метрів заввишки і разом з річкою та водосховищами утворюють унікальну заповідну територію з власним мікрокліматом, відмінним від того, що за кілометр звідси.

Підійом на скелі не для людей зі слабкими нервами. Однак, спустившись вниз, ви зможете помилуватися маленькими водоспадами, які плавно течуть, і найчистішою, найпрозорішою водою.

Щодо інфраструктури, то так, це дикий кемпінг, з усіма плюсами і мінусами. Тут немає ніякої інфраструктури, тільки ви і ваш намет. Проте є перевага – це близькість до села, тож ви не будете голодні й не замерзнете в екстрених випадках.

Неподалік від Актівського каньйону знаходиться Альбужинський каньйон, також відомий як «Малий Актівський». І вид на ці два каньйони відкривається зі скель, що мають претензійну назву «Пуп Землі». Єдиною місцевою розвагою буде плавання і дайвінг, але зате як весело! Якщо ви проживете в долині два тижні, то зможете змінювати місце для купання щодня: їх тут багато. Особисто я рекомендую купатися в Гамазенику (невелика терасована річка біля підніжжя скель), де вода найчистіша. Однак є нюанс зі стрибками зі скель: перед тим, як стрибати зі скель, слід проконсультуватися з місцевими жителями. Місцеві жителі і ви самі повинні уважно перевіряти дно, оскільки близько до поверхні води часто є підводні камені. Ідеально чисте місце. Ні паперу, ні пляшок. Жодної людини на сотні метрів навколо. Тож це місце сили і великої кількості води. Актівський каньйон – скарбниця мікроелементів, яка заслуговує на те, щоб називатися санаторієм. Каньйон є частиною ландшафтного парку «Побужжя» величезних гранітно-степових просторів.

Незважаючи на перераховані вище переваги Актівського каньйону, ця унікальна природна територія сьогодні не є широко розвиненим туристичним напрямком, тому бажано відвідати це чудове місце, яке вабить своїм таємничим шармом, мальовничою природою і важкодоступністю.

Список використаної літератури:

1. Актівський каньйон. URL: <https://discover.ua/locations/aktovo-canyon>.
2. Актівський каньйон. URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/aktovskyy-kanyon>.
3. Актівський каньйон. Долина диявола чи Ексампей: який він – Актівський каньйон? URL: https://md-ukraine.com/ua/object/detail/8189_aktovskij-kanjon.html.
4. Маленков Р. Актівський каньйон. URL: <https://ukrainaincognita.com/mista/aktivskyy-kanyon>.

ЧАРІВНЕ ЗАКАРПАТТЯ (МАРШРУТ ТУРУ)

Пропонуємо вашій увазі маршрут туру неймовірним Закарпаттям. Ідеальний час для його проведення – травень. Туристи матимуть змогу відвідати знаменитий замок Шенборнів, водоспад Шипіт, равликову та буйволину ферму, піднятися на гору Гимбу та покупатися в термальних басейнах «Жайворонка». Всі локації неповторні та неабияк туристично привабливі, тому слід розглянути кожну з них детальніше.

Розпочнемо із палацу Шенборнів, що раніше слугував резиденцією та мисливським будинком цього благородного роду. Побудований він графом Ервіном Фрідріхом Шенборн-Бухгаймом з 1890 по 1895 роки в неоромантичному стилі. На щастя, палац Шенборнів зберігся в оригінальному стані до наших днів. Архітектура резиденції виконана за відповідним астрологічним принципом. Для прикладу візьмемо вікна: їх тут 365, як і днів у році, є навіть одне замуроване, аналогія якого приведена на час високого року.

На цьому прив'язка до зірок не закінчується. Палац має 52 кімнати, що символізують точну кількість тижнів у році. Вхідів налічується 12 відповідно до числа місяців у році. Прикрашену ззовні вітражами, барельєфами та флюгерями, резиденцію оточує парк площею 19 гектарів. Тут можна зустріти рідкісні породи дерев, серед яких сакури, самшити, катальпи, канадські ялини та рожеві буки. Родзинкою парку також є ставок, що формою в точності повторює територіальні межі Австро-Угорської імперії.

Сьогодні палац Шенборнів використовується в якості санаторію, профіль якого не тільки серцево-судинні та неврологічні захворювання, а й реабілітація захворювань опорно-рухового апарату та шлунково-кишкового тракту. Палац Шенборнів – це те місце, де можна полікувати тіло, спостерігаючи за чимось прекрасним, що неодмінно тільки посилить лікувальний процес.

Землі Закарпатської області пережили багато цікавих історичних особистостей, серед яких чільне місце займає аристократична династія Баторі-Баторіїв. Справа в тому, що племінниця Стефана Баторія (польського короля і Великого князя Литовського та Руського) Єлизавета потрапила до історії під назвою «кривава королева». За період правління вона вбивала молодих дівчат, у крові яких пізніше нібито купалась. За легендою, одного разу служниця Єлизавети Баторій розчісувала їй волосся і випадково смикнула пані, після чого та оскаженіла та побила бідолошну. Аристократці здалось, що капельки крові служниці омолодили її руки та зробили їх ще ніжнішими. З того моменту вона стала запрошувати вродливих дівчат під приводом навчити їх манерам знаті. Насправді ж красуні потрапляли до підвалів, де Єлизавета різала їх тіла, аби отримати якомога більше крові, щоб пізніше прийняти криваву ванну. Коли люди почали знаходити знекровлені тіла, то відразу звинуватили графиню у звірячих вбивствах, а по Трансильванії рознесли чутки про вампірів. Пізніше ці землі перейшли від Баторі до роду Ракоці, а після поразки останніх в угорському повстанні були конфісковані та передані австрійською короною знатному німецькому роду Шенборнів.

Звичайно, що в кожному замку, а тим паче в палаці, є свої історії та легенди, що укутують коридори містикією. Винятком не став і наш палац графів Шенборнів. Розповідається, що в час, коли власник резиденції був на полюванні разом зі своїми вірними товаришами, до його жінки прийшов статний чоловік. Він був військовим, і на прохання залишитися на ніч через хворобу завоював довіру жінки графа й звабив красуню. Повернувшись з полювання, граф дізнався про зраду і, страшенно розлючений, направився в бік розлучника, аби розправитись з ним, та на його захист стала дружина, на яку він не зміг підняти руку. Злий Шенборн вигнав обох з палацу, а годину, в яку його підло принизили, наказав стерти з годинника. Так, завітавши до резиденції, ви зможете пересвідчитись в тому, що одна з годин на циферблаті виправлена.

Наступним, не менш цікавим місцем є водоспад Шипіт, який знаходиться в одному з найбільш мальовничих районів Закарпаття – недалеко від села Пилипець. На думку вчених, водоспад утворився на тому місці, де виходили пісковики палеогену, а також гравеліти з тоненькими прошарками сланцю. Шипіт вражає своєю величчю, могутністю й містичною красою. Навколо нього існує безліч легенд. Така історія є і у Шипіта – правда, драматична, але дійсно дуже красива.

Згідно з цією легендою, дівчина, родом з дуже багатой родини, полюбила простого сільського хлопця. Закохані приховували свої відносини, тому вирішили таємно зустрічатися біля підніжжя гори Гимба. Одного разу мати дівчини простежила за донькою, розкрила її таємницю і почала сильно сварити. У цей момент почалася гроза, а, як відомо, дощі в горах бувають надзвичайно грізними. Потік води, що пронісся зі скелі, утворився настільки потужний, що просто змив закоханих настільки стрімко, що їх було просто неможливо врятувати. Мати дівчини, яка стала свідком трагедії, почала приходити до підніжжя гори щовечора, де на місці трагедії утворився справжній могутній гірський водоспад. Щоразу їй чувся шепіт дочки, чому, за однією з версій, і пішла назва водоспад Шипіт.

За іншою, трохи більше реалістичної версією, назва Шипіт пішла від того, що постійний шум води, який чутно навіть на відстані, дуже схожий на шепіт. Хоча, звичайно ж, важко уявити, як такий запаморочливий потік води може бути схожий на шепіт, але так і є. Водоспад, по-своєму дуже гарний в різні пори року, але завжди прекрасний і захоплюючий. Проте у всій красі він постає якраз навесні, коли тануть сніги з підніжжя Гімби, наповнюючи води потоку. Не менш красивий Шипіт і восени – в золотистих, ароматних і романтичних обіймах осінніх Карпат. А взимку води потоку не замерзають повністю, завдяки чому очам постає дивовижне видовище, коли кришталевий потік води зривається зі скелі. Крім того, насолоджуватися видом Шипота приємно як знизу, так і зверху, – пейзаж буде однаково запаморочливий і незабутній.

Гемба (інша назва – Гімба) – дуже популярна гора в Українських Карпатах, яка розташована на межі двох районів Закарпатської області – Міжгірського та Свалявського. Гемба – одна з найвищих вершин Полонини Боржава. Висота – 1491 м (за іншою інформацією – 1497 м). Вершина гори Гемба незаліснена, куполоподібна, має форму вигнутого півмісяця. Підніжжя гори до відмітки близько 1200–1300 м вкриті віковими лісами, вище – розлогими полонинами із заростями чорничників.

На північному схилі Гемби розташований один із найкрасивіших, найвідоміших та найвідвідуваніших водограїв України – водоспад Шипіт. У північно-східному напрямку від вершини розташовані села Подобовець і Пилипець. Гемба – відомий об'єкт гірського туризму, адже через її вершину проходить популярний маршрут «Вершинами Боржави», який бере свій початок у Міжгір'ї та закінчується у Воловці (чи у зворотному напрямку).

Північні та північно-східні відрогі у зимовий період обслуговуються вісьмома підйомниками для гірськолижників. Тут же розташований популярний гірськолижний курорт – «Пилипець», який має найдовшу в Українських Карпатах гірськолижну трасу, довжиною близько 3,5 км.

Закарпатська равликівка ферма – одна з перших в Україні. Працює вона у селі Нижнє Селище Хустського району Закарпатської області ще з 2017 року. До того як відкрити свою власну ферму, Михайло Дем'ян розводив равликів у себе вдома. Але потім, коли знайшов однодумців, вирішив створити у себе на подвір'ї справжнє равликівке місто. На невеликому клаптику землі чоловік облаштував кілька десятків дерев'яних будиночків для равликів. Зверху над ними провів систему «туманного поливу», аби підтримувати вологу, яку просто обожнюють слимачки. А на початку літа равликів переселяють із теплиці до вольтерів на відкритому повітрі. Саме там вони перебувають цілу осінь до повного дозрівання. Так за шість років існування ферма встигла стати справжньою туристичною родзинкою Закарпаття. Тут можна і день народження відсвяткувати, і романтичне побачення провести. Також на фермі є можливість придбати заморожених равликів або равликову ікру, щоб делікатес змогли продегустувати ще й ваші родичі та друзі. Сама равликова ікра на вигляд схожа на перлинки, а на смак є дуже приємною. Кажуть, що ікра равликів схожа на лісові трави. А от самі равлики нагадують смажені гриби. Тож тепер, аби спробувати делікатес, не обов'язково їхати в далеку Францію. Бо, як доводить досвід Нижнього Селища, і в себе вдома можна виготовити якісний продукт.

Екотуризм починає набирати обертів, не оминув він і Закарпаття. В околицях Виноградова, біля села Олешник, зараз успішно працює буйволина ферма «Карпатський буйвіл», яка дала притулок тваринам цього вимираючого виду. Зараз тут проживає понад 60 буйволів. Їх розведення розпочали кілька років тому, а коли стадо побільшало – вирішили відкрити ферму та проводити дегустації. Враховуючи свою специфіку, не дивно, що ця буйволина ферма пропонує відвідувачам ознайомитися з процесом виготовлення молочної продукції. Справжні гурмани отримають можливість скуштувати унікальні страви, які можна знайти тільки в цьому мальовничому куточку. Холодною зимою тут можна почастиватися гарячим, звареним у казані глінтвейном, а жарким літом – прохолодним узваром чи компотом.

Термальні води здавна використовують у всьому світі. В Закарпатській області термали зараз набувають дуже велику популярність, тому що за останні часи рівень сервісу значно вдосконалився і сьогодні приваблює навіть закордонних туристів. У комплексі «Жайворонок» в Берегово матимемо змогу відвідати термальні басейни з водою, яка має унікальні оздоровчі та лікувальні властивості. До уваги відвідувачів критий термальний басейн, термальний басейн під накриттям, басейн з прісною водою, насиченою кремнієм, термальний басейн джакузі та дитячий термальний басейн.

Список використаної літератури:

1. Водоспад Шипіт, с. Пилипець. URL: <https://guide.karpaty.ua/uk/places/vodospad-shypit>.
2. Замки Мукачівщини. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/tour/10340_zamki-mukachivshini.htm.
3. Комплекс «Жайворонок». Офіційний сайт. URL: <https://zhayvoronok.net/>.
4. Равликова ферма поблизу Хуста. URL: <https://karpatium.com.ua/ecoparks/ravlykova-ferma-poblyzu-khusta>.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОСИПЕДНОГО ТУРИЗМУ В НІМЕЧЧИНІ

Коли ми чуємо словосполучення «велосипедний туризм», на думку спадають струнки професійної велосипедисти, одягнені в спеціальну форму, які подорожують по стрімкому шосе на трекінгових велосипедах. Хоча опис таких велосипедистів підходить до спортивних перегонів Тур де Франс і зовсім не характеризує велосипедних туристів, у яких ціль – саме подорожувати. У Німеччині можна легко побачити, як виглядають саме велотуристи, тому що їх там чимало. І йдеться не тільки про молодих спортсменів, а й про сім'ї з дітьми, тваринами, літніх людей та взагалі всіх, кого можна уявити на велосипеді. Це й не дивно, бо Німеччина має право називатися однією з «найвелосипедніших» країн Європи та світу, вона є взірцем організації велосипедного туризму для багатьох інших країн. Далі мова буде про особливості організації та майбутні перспективи розвитку цього виду туризму в Німеччині.

Найважливіша складова велосипедного туризму в Німеччині – дуже розвинена велосипедна інфраструктура, яка надає змогу подорожувати майже по всій країні. Це такі компоненти, як велосипедні доріжки, смуги, місця паркування, місця для велосипедів у громадському транспорті та спеціальні світлофори. У країні наявна розгалужена мережа велосипедних доріжок та є декілька видів зі своїми особливостями, це понад 80 000 км визначених велосипедних доріжок (станом на 2021 р.). Німеччина постійно інвестує та вдосконалює свою велосипедну інфраструктуру з метою стати світовим лідером у сфері екологічного транспорту. Зі стрімко зростаючою кількістю велосипедів у країні встановлюються велопарковки. Обов'язковою вимогою є наявність паркувальних місць для велосипедів поблизу залізничних вокзалів і великих супермаркетів, також існують шафки, які в себе повністю вміщують велосипеди, на даний момент Німеччина працює над упровадженням ще більшої кількості таких місць. З популяризацією електровелосипедів біля кожного залізничного вокзалу встановлено станції для підзарядки та відсіки, де можна самостійно накачати шини на велосипедах.

На стрімкий розвиток велотуризму та популяризацію використання велосипедів впливає активна діяльність велосипедних організацій, найбільшою з яких є ADFC (Загальний німецький велосипедний клуб), заснована в 1979 році й яка налічує понад 200 000 активних членів. Ця організація об'єднує людей, виступаючи за покращення велосипедної інфраструктури, пропагуючи велосипед як екологічний засіб пересування та організовуючи велосипедні заходи та тури. ADFC також пропонує різноманітні послуги своїм членам, такі як юридичні консультації, страхування та програми прокату велосипедів.

Що стосується саме туризму, цим займаються численні туроператори з велотуризмом як основним напрямком. Це Mecklenburger Radtour (Мекленбурзькі Велотури), Eurobike (Євробайк), Radweg-Reisen (Подорож Велодоріжками) та інші. В асортименті послуг – групові та індивідуальні планування маршруту та екскурсії, прокат велосипедів та аксесуарів до них. Перевезення багажу є одним з найпопулярніших сервісів, тому що велосипедисти звільняються від важкого вантажу та зможуть насолоджуватись подорожжю, поки їх багаж доставляється до готелю. Таким чином, подорожувати на велосипеді можуть не тільки фізично підготовані велосипедисти, а також і батьки з дітьми, літні люди та люди з інвалідністю.

Велосипедний туризм уже є достатньо розвиненим напрямком у Німеччині, але також є багато перспектив та проблем, які потрібно вирішити. Майбутні перспективи велотуризму в країні багатообіцяючі, а ключові шляхи подальшого розвитку включають у себе подальше розширення інфраструктури, заходи з популяризації велосипедних подорожей, розширення співпраці та координація зацікавлених сторін, зосередження на сталому туризмі. Щодо проблем велосипедного туризму в Німеччині зауважимо, що до найсерйозніших слід віднести недостатню безпеку велосипедистів, що також впливає на вибір велосипедних турів замість звичайних, та сезонну обмеженість, яка спричиняє непопулярність сайклінгу у холодні пори року.

Загалом Німеччина демонструє чудовий приклад інтеграції велосипедів із спорту в туризм, показавши, що завдяки хорошій організації, інфраструктурі, яка постійно розширюється та розвивається, та промоції активного пересування на велосипедах цілком реально створити культуру їзди на велосипедах. Також Україна може перейняти досвід організації сайклінгового туризму та, завдяки зацікавленим організаціям й іноземним партнерам, популяризувати цей вид подорожей.

Список використаної літератури:

1. Adventure Cycling Association. Types of Bike Touring. URL: <http://surl.li/hrwly>.
2. European Cyclists' Federation (ECF). Cycling tourism. URL: <https://ecf.com/what-we-do/cycling-tourism>.
3. Lamont M. J. Independent bicycle tourism in Australia: a whole tourism systems analysis. Southern Cross University, 2009. 354 p. URL: <http://surl.li/hrwls>.
5. Weed Mike, Bull Chris. Sports Tourism. Participants, Policy and Providers. London: Routledge, 2009. 372 p.
6. World Tourism Organization (UNWTO). Bicycle Tourism. URL: <https://www.unwto.org/ethics-social-responsibility-and-sustainability/sustainable-development/goals/sustainable-tourism/bicycle-tourism>.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР МИСТЕЦТВА Й КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ЖОРЖА ПОМПІДУ – ТУРИСТИЧНИЙ МАГНІТ ПАРИЖА

Центр Жоржа Помпиду – культурний центр у кварталі Бобур четвертого округу Парижа між кварталами Ле-Аль та Марс. Відкритий з 1977 року, створений за ініціативою французького президента Жоржа Помпиду. У 2010 році відкрилася філія Центру Помпиду в Меці, в 2015 році – філія в Малазі, в 2019 році – філія в Шанхаї.

Центр включає Музей сучасного мистецтва, велику бібліотеку, концертні та виставкові зали, Інститут дослідження та координації акустики й музики. Широкий майдан перед Центром Помпиду облюбували художники, бродячі артисти, музики й циркачі. Праворуч від Центру Помпиду на площі Стравінського знаходиться однойменний екстравагантний фонтан.

Будівля футуристичного стилю має довжину 166 м, завширшки 60 м і у висоту 42 м. Побудована за новаторським проектом Ренцо П'яно та Річарда Роджерса, який переміг серед 680 конкурсних робіт. Оригінальна ідея архітекторів полягала в розташуванні всіх технічних конструкцій зовні будівлі, що дозволило максимально вивільнити корисну площу до 40 тис. м². Арматурні з'єднання пофарбовано білим кольором, вентиляційні труби – синім, водопровідні – зеленим, електропроводка – жовтим, а ескалатори та ліфти – червоним.

Музей сучасного мистецтва Помпиду в Парижі займає третє місце за відвідуваністю серед пам'яток, поступаючись тільки Лувру та Ейфелевій вежі.

З самого початку центр здивував і навіть обурих парижан своїм незвичайним виглядом і концепцією, люди збиралися на демонстрації і влаштовували пікети перед музеєм, їм здавалося, що величезна, химерної форми будівля абсолютно не вписується в звичні паризькі панорами, псує столицю Франції своєю безглуздістю. Споруду збудовано протягом 1973–1976 років й урочисто відкрито 31 січня 1977 року. Вартість робіт склала 500 млн франків (76 млн євро). Найчастіше її порівнювали з газовим чи нафтопереробним заводом, а газета *Le Monde* 18 січня 1977 року назвала це переворотом, звалтуванням, архітектурним Кінг-Конгом. Зрештою архітектурні критики назвали це «культурною машиною». Але з часом центр Помпиду став одним з найвідоміших і найцікавіших місць у Парижі.

У 1997–1999 роках було здійснено реконструкцію будівлі, що збільшило її загальну площу до 100 тис. м². У 2018–2019 роках виконано ще один ремонт. 26 січня 2021 року Міністерство культури і комунікації оголосило, що наступна реконструкція будівлі запланована на 2023–2027 роки з орієнтовною вартістю у 200 млн євро. До початку пандемії COVID-19 щорічно Центр відвідувало від 3,6 до 6 млн осіб, іноді – до 80 тис. щоденно.

Розташований центр у кварталі Бобур четвертого округу Парижа, завдяки чому отримав однойменну назву серед мистецтв. На території центру Помпиду можна побачити:

- *театри і кінотеатри*. На першому поверсі знаходиться кінотеатр, де проводяться різні кінофестивалі, а на другому – ще два, які зазвичай показують тематичні добірки фільмів, за режисерами, періодами або напрямками кінематографа.

- *публічну бібліотеку Центру імені Жоржа Помпиду*. Другий, третій і четвертий поверхи займає всесвітньо відома Публічна бібліотека Центру імені Жоржа Помпиду. Крім чудової колекції книг, бібліотека пропонує своїм відвідувачам різні періодичні видання, музику і документальні фільми. Бібліотека не бере грошей, надає необхідне обладнання та максимально зручні умови для читання. Наявна література на різних мовах, але з собою нічого брати не можна – все доступно виключно на території центру. Ця бібліотека – улюблене місце паризьких студентів і туристів.

- третій і четвертий поверхи зайняті *Національним музеєм сучасного мистецтва*, одним з найвідоміших і найвідвідуваніших музеїв у всьому світі. Експозиція музею об'єднує майже всі відомі види сучасного мистецтва: починаючи від живопису, скульптури, фотографії та архітектури і закінчуючи дизайном, відеоматеріалами, інсталяціями, перформансами і навіть коміксами. Але найголовніше надбання і предмет гордості Національного музею сучасних мистецтв – чудова колекція картин справжніх майстрів – Марка Шагала, Пабло Пікассо, Василя Кандинського, Анрі Маттіса, Амадео Модільяні, Марселя Дюшана і багатьох інших. Загалом тут знаходиться більше 60 тисяч робіт, авторство яких належить більш, ніж 5 тисячам людей!

- *кафе і ресторани*. Щоб зробити перебування максимально комфортним, на території можна знайти багато кафе і хороших ресторанів, де можна відпочити, насолодитися атмосферою і обговорити побачене. Але в більшості цих закладів потрібно бронювати столики, в будь-якому випадку можна швидко перекусити в снек-барі або кафе в мезоніні, які знаходяться на другому поверсі.

Як нещодавно написав часопис The Art Newspaper, Центр Помпіду в Парижі буде закритий з 2025 по 2030 рік відповідно до нових амбітних планів розширення, оголошених президентом центру Лораном Ле Боном. Вказано, що в цей період музей буде співпрацювати з Великим палацом і Лувром з низки проєктів. У рамках капітального ремонту Центр Помпіду розшириться до 20 тис. м² за рахунок простору, що на даний момент зайнятий покинутим автобусним парком. У цих приміщеннях розмістяться кінотеатри, зони для тематичних виставок й секції сучасної творчості.

Список використаної літератури:

1. Будівля Національного центру мистецтва й культури імені Жоржа Помпіду в Парижі. URL: https://vue.gov.ua/Будівля_Національного_центру_мистецтва_й_культури_імені_Жоржа_Помпіду_в_Парижі.
2. Григоренко М. Один з найпопулярніших музеїв Парижа закриють на п'ять років. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/centr-pompidu-v-parizhi-zakriyut-na-5-rokiv-v-chomu-prichina-12254223.html>.
3. Морі Є. Стало відомо, хто очолить Центр мистецтва й культури Помпіду в Парижі. URL: <https://suspilne.media/151458-stalo-vidomo-hto-ocolit-centr-mistectva-j-kulturi-pompidu-v-parizi/>.
4. Національний центр мистецтва й культури Жоржа Помпіду. URL: https://fr.igotoworld.com/ua/poi_object/63097_georges-pompidou-national-center-for-art-and-culture.htm.

КОЗАЦЬКІ ЧАСИ НА ЖИТОМИРЩИНІ

Наприкінці 1592 – на початку 1593 р. великий повстанський загін з кількох тисяч осіб під проводом Криштофа Косинського вирушив на Волинь і незабаром оволодів Остроподем, а згодом узяв ще кілька міст і розташувався у володіннях князя Костянтина Острозького. Скрізь до повстанців приєднувалися нові сили, народний протест наростав, і події набирали характеру козацько-селянської війни. Повсталі проголошували себе козаками і запроваджували козацькі порядки.

Невдовзі повстанський рух охопив і Волинь. До козацького війська приєдналися жителі Паволочі, Ружина, Великих Коровинець, Чуднова, П'яток та інших містечок і сіл. Головною рушійною силою повстання, яке набуло антифеодального й національно-визвольного характеру, стали селяни й козакі. Разом з ними виступили нижчі верстви міщан. До них приєднувалася дрібна православна шляхта. Як писав І.Крип'якевич, К.Косинський «боронив справедливість». Повсталі захоплювали замки, всюди нищили документи на панське землеволодіння, намагаючись у такий спосіб зруйнувати владу магнатів.

Проти повсталих спробував діяти князь К.Острозький, але невдало, він спершу зазнав від козаків поразки. Тим часом польський уряд не вживав дійових заходів. Бачачи нерішучість уряду, магнати і шляхта вирішили власними об'єднаними силами приборкати К.Косинського. Шляхта з'їхалася на чергові повітові сеймики, але на заклик К.Острозького припинила свої засідання і стала готувати каральну експедицію. Місцем збору панського війська став Костянтинів (нині м. Старокостянтинів Хмельницької обл.). Сюди прибули надвірні загопи Я.Острозького, черкаського старости О. Вишневецького. Згідно з досягнутою угодою К. Косинський мав зректися гетьманства, реєстрові козакі повинні були вірно служити королю і не здійснювати нападів на маєтки магнатів і шляхти, а також просити вибачення перед Острозьким і повернутися на Запорізьку Січ. Підписуючи угоду, пани розуміли, що їм не вистачає сили покінчити з повстанцями. Тому в документі не зачіпалися такі важливі питання, як чисельність реєстру і відносини із Запорізькою Січчю. Саме про це йдеться в угоді, яка вміщена в «Архіві Південно-Західної Росії». Прийнявши умови миру, нав'язані карателями, К. Косинський і не думав складати зброю. Повернувшись на Січ, він знову почав готуватися до походу.

Прапор боротьби проти польського гноблення підхопив Северин Наливайко (р. н. невід. – 21.04.1597), який народився на Волині у сім'ї кушніра. Уславлений походами на турків і татар, він вважався найкращим пушкарем, талановитим керівником козацького війська. С.Наливайко не був гетьманом запорозьких козаків. Він спирався на козаків Брацлавщини, які любили і поважали його за вміння гуртувати й організовувати побратимів, за справедливість і добру вдачу. Як писав польський хроніст П.П'ясецький, Наливайко був людиною «сільського походження, але у доблесті найвизначніший». За свідченням іншого польського історика М. Бельського, Северин Наливайко був «людиною надзвичайною та прекрасним артилеристом». Повернувшись із військом після походів до Молдавії, Угорщини й Поділля, С. Наливайко наказав козакам разом із міщанами напасти в Брацлаві на шляхту, яка з'їхалася в жовтні 1595 р. на судові засідання, й розгромити її. Це стало початком повстання. Рада повстанців у м. Барі ухвалила звернення до українського народу, в якому містився заклик боротися проти шляхетсько-польського гноблення, об'єднуватися в загопи й озброюватися.

З прибуттям армії С. Наливайка на Волинь повстання розгорнулося з небувалою силою. Міщани Житомира, Овруча, Звягеля, селяни Коростишева, Брусилова, Паволочі та навколишніх сіл охоче вступали до повстанських загонів, їхні представники командували окремими загонами.

Повсталі селяни й міщани виганяли шляхту, магнатів, палили їхні садиби й маєтки, забирали хліб і майно, знищували документи, які узаконювали народне безправ'я. Вони оголошували себе козаками, скликали козацькі ради, обирали отаманів, вступали до повстанського війська.

На Волині було вирішено, що повстанське військо ділиться на дві частини: одна на чолі із С.Наливайком рушає на північний схід до Луцька, а потім в Білорусію, друга – під керівництвом Г.Лободи і М.Шаули – направляється в Київське Полісся, в район м. Овруча.

Шлях Наливайка був важким. Стояла пізня осінь, обози тонули в болотах, не вистачало харчів. Та повстале військо підтримували місцеві жителі. Тим часом запорожці на чолі з Г. Лободою діяли на Київщині. Вони оволоділи Каневом і Черкасами. М. Шаула на чолі окремого загону з-під Овруча вирушив на з'єднання із Наливайком і водночас зібрати «стації» (утримання) для свого війська. Суворозима й голод у війську Наливайка робили свою справу – його загопи танули. В Овруцькому повіті успішно діяв озброєний загін селян і козаків, яким керував овруцький міщанин О. Слуцький.

Настав 1596 рік – рік Брестської унії. Значна частина Волині й Київщини опинилася в руках козаків, шляхта рятувалася втечею. На землях, охоплених повстаннями, селяни й міщани звільнялися від влади

старості і каштелянів, оголошували себе вільними козаками. Боротьба проти шляхетської влади проходила під релігійними гаслами – за православ'я. Тому противників унії називали наливайківцями.

Магнати й шляхта почали вимагати від короля рішучих дій проти повсталих. Після завершення війни у Молдавії король Сигізмунд III наказав направити каральне військо проти наливайківців. Наприкінці січня 1596 р. король надіслав свій універсал волинській шляхті, в якому пропонував їй об'єднатися з каральним військом проти спільного ворога. Зі вступом на Україну карального війська коронного гетьмана С. Жолкевського між ним і загонами Наливайка розгорнулися жорстокі бої в районах Лабуня, Острополя, Мацєєвичів, Любартова (сучасний Любар).

За козацьких часів на Житомирщині серед населених пунктів чільне місце посідало містечко Паволоч. У друкованих джерелах воно згадується з XVI ст. Містечко було досить укріпленим: з трьох боків його оточувала річка Роставиця і струмок Паволочка, а з четвертого, північного боку, – високий вал та рів. У полі за містечком піднімалася Іванова могила, на вершині якої в часи небезпеки вартував козак з віхою для подачі сигналу про ворожий напад. У південній частині – високо над річкою стояв замок, обнесений потрійним рядом частоколу. Біля містечка неодноразово ставало табором козацько-селянське військо Б. Хмельницького; гетьман бував у Паволочі багато разів. Уперше сюди він прибув у середині липня 1648 р. Саме тут гетьман прийняв посланця московського царя Болховського. У грудні 1648 р. Б. Хмельницький зі своїм штабом знову прибув до Паволочі, коли повертався із походу в Західну Україну. Містечко бачило гетьмана і в трагічні години його долі, коли він став бранцем кримського хана. В червні 1651 р. під час битви під Берестечком кримський хан зрадив українське військо і, полонивши Б. Хмельницького, став відходити на південь. Його шлях проходив і по території Житомирщини. Коли місцеві дізналися про це, то, згуртувавшись, спільно з козаками розгромили під Чудновом, Паволоччю та на Уманському шляху 10-тисячну орду ногайських татар. При цьому козаки послали до хана частину захоплених у полон татар із погрозою: якщо не буде звільнено Хмельницького, вони займуть переправи через ріки й не пропустять ординців. Наприкінці 1652 – на початку 1653 р. наш край був уражений епідемією чуми і голодом. Незважаючи на великі людські втрати, боротьба проти гнобителів тривала.

У зазначений період на Житомирщині народилося два гетьмани України: Іван Виговський та Іван Самойлович. Обидва гетьмани народилися в різні роки, але обидва – на початку XVII століття. У класичній українській історіографії прийнято позначати не роки життя гетьмана, а час перебування його на цій посаді. Так, М. Грушевський, складаючи порядок українських гетьманів, заніс до цього списку 68 прізвищ із вказівкою лише їхніх років правління. І. Виговський із самого початку виразно став на бік старшини й шляхти, яка почала відділятися від решти козацтва в окремий клас. Старшина, зосереджуючи у своїх руках земельні маєтності, намагалася посісти місце, яке раніше займала в Україні польська шляхта. Почався тривалий процес закріпачення селян. Така політика гетьмана призвела до вибуху народного невдоволення. Запорожці, які за Б. Хмельницького поводитися без особливих претензій, за І. Виговського стали в центрі селянського руху на чолі з полтавським полковником Мартином Пушкарем і кошовим Запорізької Січі Яковом Барабашем. За допомогою найнятих татар Виговський придушив повстання. Територія Полтавського полку була розграбована татарами і козаками Виговського.

Гетьман І. Самойлович жив довгі роки в злагоді з московським урядом, користувався його довірою і поступово став переходити від простих звичок виборного і залежного від козацької старшини до звичок самодержавного володаря. Гордовитість і вибагливість гетьмана налаштували проти нього козацьку старшину. Для задоволення гетьманської пихатості потрібна була розкіш, яка вимагала коштів. З'явилося користолобство, яке викликало загальні нарікання. Відомі дослідники М. Котляр і В. Смолій підкреслюють, що гетьман І. Самойлович відзначався особливим користолобством і прагненням до непомірного збагачення. Він належав до числа найбільших землевласників Лівобережжя. Тільки в Стародубському полку гетьман володів 12 «вільними» військовими селами.

Отже, наприкінці XVI – у XVII ст. Житомирщина опинилася у вирі козацько-селянських повстань, Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького та Руїни Гетьманщини.

Список використаної літератури:

1. Гудзик К. Український мушкетер Юрій Немирич. URL: <http://incognita.day.kiev.ua/ukrayinskij-mushketer-yurij-nemirich.html>.
2. Житомирщина : історичний нарис : навч. посібник / А. Б. Войтенко, О. М. Іващенко, О. С. Кузьмін та ін. Житомир : «Полісся», 2003. 272 с.
3. Іващенко О. М. Житомирська земля за козацьких часів (кінець XVI – середина XVII ст.). URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7182/97/>.
2. Костриця М. Ю., Кондратюк Р. Ю. Житомир : підручна книга з краєзнавства. Житомир : Косенко, 2007. 464 с.
3. Натикач П. Житомирщина в другій половині XVII – на початку XVIII ст. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/10580/1/Житомирщина.pdf>.

К.М. Чаусова, здобувачка вищої освіти, гр. 42Бд-Істар, істор. ф-т
Науковий керівник: І.М. Власюк, к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

РОБОТА МУЗЕЇВ В УМОВАХ ВІЙНИ (ДОСВІД ХХ–ХХІ СТ.)

Сьогодні на території України ведеться російсько-українська війна, що триває вже більше року. Це змусило музейних працівників внести корективи у свою діяльність, як з метою збереження життів своїх працівників, так і цілісності своїх експозицій, щоб у разі надзвичайної ситуації забезпечити збереження своїх фондів.

Мета дослідження – вивчити особливості роботи музеїв в умовах війни.

Друга світова війна завдала значних витрат не тільки суспільству, народам і цілому європейському континенту, а також й музеям, частина з яких була знищена фізично, частина була розграбована військовими, що заходили на цю територію [2].

В.Г. Грінченко зазначає, що в період окупаційного режиму на території України музеї, які хоч і зазнали втрат і повинні були переформлювати свої експозиції через їх ідеологічну складову, продовжували працювати, а в деяких випадках навіть розвивались і поповнювали музейні колекції. Виходячи з газетних публікацій окупаційного періоду, музеї в період окупації звертали особливу увагу на релігійний та етнографічний відділи [1, с. 370].

Не минуло й ста років, як на територію України знов прийшла повномасштабна війна, спочатку у вигляді гібридної війни у 2014 р., а потім перейшла в нову фазу 24 лютого 2022 року.

Зокрема згадаємо заходи, здійснені працівниками «Музею терору»: «заклеїли вікна скотчем, сховали найцінніші експонати, поставили на підлогу все, що може впасти, почали завантажувати дані на онлайн-сховище, актуалізували список пріоритетних експонатів, а також дані про членів команди музею – адреси, номери контактних осіб на випадок відсутності зв'язку, обговорили потенційну можливість прийняти внутрішньо переселених осіб із інших регіонів вдома» [4].

Окремо можна відзначити досвід роботи Волинського краєзнавчого музею в період цієї війни. На початку основною діяльністю працівників було забезпечення цілісності найважливіших експонатів, частина з яких була просто схована і демонтована в захищені приміщення, частина – вивезена у більш безпечні регіони. Як зазначається, на даний час музей відновив свою діяльність і відкрив для відвідування більшість відділів, окрім відділів давньої і новітньої історії [3].

Як у період Другої світової війни, так і тепер, під час повномасштабного вторгнення Росії на територію України, музеї, хоч і в дещо зміненому форматі, але продовжують свою роботу, будучи важливими суспільно-корисними закладами, мета яких – зберігати матеріальні свідчення історії, незалежно від того, в якому форматі їм доводиться працювати. Втрата значної частини музейного фонду під час Другої світової війни стала важливим уроком для музейних працівників і державних адміністрацій під час нової війни, що сприяло прийняттю рішень щодо зберігання найбільш цінної частини музейних фондів.

Список використаної літератури:

1. Грінченко В. Г. З історії музейної справи в Центральній Україні у роки нацистської окупації (за матеріалами пропагандистської преси окупованих українських територій). *Сівєричина в історії України*. 2020. Вип. 13. С. 376–370.
2. Кацарев О. Як евакуювали українські музеї в 1941-му. Лекція. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2014/04/9/142335/> (дата звернення: 08.04.2023).
3. Літвіницька Л. Найцінніше – в безпеці: директорка Волинського краєзнавчого музею про роботу під час війни. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/amp/265040-najcinnise-v-bezpeci-direktorka-volinskogo-kraeznavcogo-muzeu-pro-robotu-pid-cas-vijni/> (дата звернення: 08.04.2023).
4. Музейники на війні: у Львові обговорили діяльність музеїв в умовах воєнного стану. *Музей Територія Терору*. URL: <https://museumterror.com/publications/музейники-на-війні-у-львові-обговорил/> (дата звернення: 03.04.2023).

ТУРИСТИЧНІ ІННОВАЦІЇ У ЯПОНІЇ

Розвиток сучасного суспільства визначається наявністю й ефективністю інноваційних процесів, що відбуваються в ньому і зумовлюють перетворення результатів науково-дослідних робіт у нові продукти, технології та послуги. Нині в туризмі пропонується використовувати досить велику кількість новітніх комп'ютерних технологій для вирішення різноманітних завдань і підвищення якості послуг у цій галузі. Так, у рекламі туристичних послуг найбільшого поширення набула пряма розсилка (direct-mail) туристичної інформації електронною поштою.

На сучасному етапі більше від 80 % усіх продажів турпродукту реалізуються через електронну комерцію, використовують комп'ютерні системи резервування CRS (Computer reservations system), які створили передумови для розвитку глобальних систем бронювання. Це дало змогу підвищити якість сервісних послуг за рахунок зменшення часу обслуговування клієнтів, збільшення обсягів та різноманітності пропонованих послуг тощо, а також з'явилася можливість забезпечення оптимізації завантаження авіалайнерів, реалізації стратегії гнучкого ціноутворення, застосування нових управлінських методів тощо.

Японія роками експериментує з андроїдами, здебільшого для комунікаційних завдань, на тлі сподівань, що автоматизація допоможе компенсувати скорочення робочої сили. Японія є однією з найбільш інноваційних країн у світі, тому туристи часто приїжджають сюди, щоб побачити останні новинки технологій і культури. Туризм у Японії стрімко розвивається. Це не дивно: тут технології завтрашнього дня поєднуються із традиціями давнини, що надає цій країні абсолютно неймовірної чарівності. Туристичні агенції прокладають нові маршрути та розробляють нові туристичні програми.

Інновації в туризмі у Японії включають у себе використання технологій для поліпшення туристичного досвіду та привабливості країни для відвідувачів. Одним з найскравіших прикладів таких інновацій є використання розширеної реальності (AR) та віртуальної реальності (VR) в туризмі. У Японії туристи можуть відвідати музеї та історичні пам'ятки, де можна використовувати AR-технології для переживання історії та культури країни. Наприклад, у Музеї Імператорського двору в Токіо туристи можуть використовувати AR-технології для перенесення себе у стародавню Японію. Також у Японії існують різні VR-проекти, які дозволяють туристам побачити та відчути себе у певних місцях та подіях. Наприклад, у Студії Ghibli в Токіо туристи можуть відвідати світ знаменитих анімаційних фільмів та опинитись на знайомій локації та з улюбленим персонажем. У Японії дуже стрімко розвивається технологія роботів, що також може бути корисною для туризму. У деяких готелях та курортах Японії роботи використовуються для обслуговування гостей та поліпшення їхнього досвіду перебування. Ця країна однією із перших винайшла безконтактні способи оплати, а зараз у Японії, та й у усьому світі, використовують безконтактні технології практично в усіх сферах життя, від оплати у магазинах до доступу до громадського транспорту.

Крім технологічних інновацій, Японія також славиться своїми культурними інноваціями. Тут можна побачити традиційні ремесла, які збереглися протягом століть, такі як виготовлення кімоно, кераміки, паперових віял і т.д., але з сучасним підходом. Японська культура є унікальною і захоплюючою, і туристи можуть досліджувати традиції та інновації, що сприймаються у культурі та мистецтві.

Японія також відома своєю їжею та гастрономічними інноваціями. Тут можна знайти японську кухню на будь-який смак і бюджет, від традиційного суші та рамену до сучасних кулінарних експериментів. Туристи можуть відвідати ресторани зі зірками Мішлен та спробувати найсмачніші страви, створені японськими шеф-кухарями. Також Японія є країною із розгалуженою транспортною мережею, зокрема з високошвидкісними поїздами Shinkansen, що дозволяє туристам легко переміщатися між містами та регіонами. Крім того, в Японії є багато унікальних місць для відвідування – від гірських курортів до традиційних садів та храмів, які роблять подорож по цій країні ще більш захоплюючою.

Отже, Японія є унікальною та захоплюючою дестинацією для інноваційних туристів, які бажають досліджувати нові технології, культурні витоки та сучасні відкриття. Завдяки розгалуженій транспортній мережі та різноманіттю туристичних місць Японія стала популярною країною для інноваційних туристів з усього світу, де всі почувують себе комфортно, а з великим вибором сучасних кулінарних шедеврів навіть гурмани ніколи не засумують, а навпаки, знайдуть для себе нові натхнення.

Список використаної літератури:

1. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підруч. К. : Знання, 2008. 661 с.
2. Японія: путівник для туристів і бізнесменів. Токіо : Промтех, 2002. 195 с.